

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ

Дніпропетровський місцевий осередок громадської організації
«ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА»

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ
У СВІТЛІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ**

*Матеріали II Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

31 березня 2017 року

Дніпро
2017

УДК 343.2/.7+343.9

А 43

*Рекомендовано до друку вченою радою
факультету підготовки фахівців для органів
досудового розслідування Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ
(протокол від 13 квітня 2017 року № 9)*

А 43 Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі конституційної реформи : матер. II Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 31 берез. 2017 р.). – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 92 с.

Оргкомітет:

Глуховець В.А. – кандидат юридичних наук (голова); **Кацуба Р.М.** – кандидат юридичних наук (заступник голови); **Ведмідський О.В.** – кандидат юридичних наук (заступник голови); **Шаблістий В.В.** – доктор юридичних наук, доцент (відповідальний секретар); **Обшалов С.В.** – кандидат юридичних наук, доцент; **Пиріг І.В.** – доктор юридичних наук, доцент; **Примаченко В.Ф.** – кандидат юридичних наук, доцент; **Шалгунова С.А.** – кандидат юридичних наук, доцент; **Бабанін С.В.** – кандидат юридичних наук, доцент

*Оргкомітет не завжди поділяє погляди авторів публікацій.
За достовірність наукового матеріалу, професійного формулювання,
фактичних даних, цитат, власних імен, географічних назв,
а також розголошення фактів, що не підлягають відкритому друку,
тощо відповідають автори публікацій.*

Збірник містить матеріали науково-практичної конференції, в якому взяли участь науковці, викладачі, курсанти та здобувачі вищих навчальних закладів та наукових установ України, а також практичні працівники правоохоронних органів. Тематика публікацій охоплює теоретичні та практичні проблеми кримінального права та кримінології у світлі конституційної реформи.

Матеріали конференції можуть бути використані у науково-дослідній роботі та у навчальному процесі вищих навчальних закладів юридичного профілю, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

УДК 343.2/.7+343.9

© Автори, 2017

© ДДУВС, 2017

**Ведмідський
Олександр Володимирович**
проректор Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ В УКРАЇНІ

Конституція України у ст. 6 проголосила, що органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України. Наведене положення Основного Закону держави однозначно є головною загальною засадою, визначальним чинником діяльності посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування виключно у рамках правового поля, жодне їх рішення не може суперечити закону. Проте навряд чи знайдеться певна країна, у якій наділені владними повноваженнями особи не вчинять дій всупереч інтересам служби. Особливо це стосується тих сфер суспільного життя, які перебувають у стадії радикального реформування – повної зміни вектору розвитку та глобального несприйняття навіть позитивного досвіду певного органу державної влади чи місцевого самоврядування.

Одним із них установлений порядок відбування і виконання покарань в Україні, за який зараз має відповідати Державна кримінально-виконавча служба (далі – ДКВС) України, що прийшла на заміну Державній пенітенціарній службі (далі – ДПтС) України. Так, для оптимізації діяльності органів системи юстиції Кабінет Міністрів України 18 травня 2016 року ліквідував 24 територіальні органи управління ДПтС України. Одночасно утворено 6 міжрегіональних управлінь з питань виконання кримінальних покарань та пробації Міністерства юстиції України. Рішення дасть змогу оптимізувати структуру кримінально-виконавчої системи, спростити управління її підрозділами та зробити її більш гнучкою, оперативною, дієвою, впровадити нові підходи до заохочення її персоналу і запровадити ефективне управління підприємствами установ виконання покарань. Крім того, прийняття акта сприятиме реалізації заходів, спрямованих на покращення умов відбування покарань та тримання під вартою засуджених та осіб, узятих під варту та раціональному використанню бюджетних коштів [1].

Крім того, доповнено ст. 216 КПК України нормою про те, що слідчі органів Державної кримінально-виконавчої служби України здійснюють досудове розслідування злочинів, вчинених на території або в приміщеннях

Державної кримінально-виконавчої служби України. Така новела передбачена Розділом III «Прикінцеві та перехідні положення Закону України «Про вищу раду правосуддя» [2].

Зазначені поправки є результатом впливу з боку Генеральної прокуратури, яка, як це здається, намагається придумати ну хоч будь-які альтернативи на заміну «пенітенціарного» нагляду, який від прокуратури відібрали за Конституцією України.

Пояснення Міністерства юстиції щодо доцільності створення слідчих Міністерства юстиції, опубліковане майже таємно 31.12.2016 року, коли усі готувалися до новорічних свят, не здивувало [3].

Іншими словами, подальший розвиток корумпованої за своєї природою ідеї пенітенціарних слідчих відбувається за рахунок саботажу концепції пенітенціарних інспекцій, які вкрай потрібні українській пенітенціарній системі. Замість того, що кинути усі сили на створення дієвого механізму інспектування, Міністерство юстиції, з тріском проваливши усі задекларовані конкурси по посади, маючи тотальний некомплект бажаючих працювати в пенітенціарній системі, потрібні ресурси чомусь використовує у тій сфері, саме існування якої суперечить міжнародним стандартам, потребам, логіці та ще багато чому [3].

Європейські пенітенціарні (в'язничні) правила містять мало прямих заборон. Проте серед цієї мінімальної кількості заборон (або, краще сказати, рекомендацій НЕ робити щось) є надзвичайно імперативна рекомендація щодо підпорядкування пенітенціарних установ.

Так, відповідно до Правила 71, за пенітенціарні установи повинні відповідати органи державної влади, не підпорядковані військовому відомству, поліції або карного розшуку.

Це означає не лише, що Міністерство оборони, Національна поліція, Служба безпеки або інші поліцейські за своєю природою структури не можуть мати у підпорядкуванні пенітенціарні установи. Цей стандарт означає також наступне: для органу державної влади, відповідального за пенітенціарну систему, є неприпустимим мати у безпосередньому підпорядкуванні вузькопрофільні військові підрозділи, поліцейські підрозділи та підрозділи карного розшуку. Це повною мірою стосується і слідчих підрозділів (з огляду на європейське тлумачення поняття «поліцейський»).

Не може не викликати здивування з цього приводу відсутність обговорення такої ініціативи та відсутність будь-якого перехідного періоду: хто з 01 січня 2017 року розслідує злочини в кримінально-виконавчій системі?

Так, станом на 30 березня 2016 року в установах виконання покарань Дніпропетровської, Запорізької та Донецької областях було відкрито 21 кримінальне провадження, в розрізі виглядає наступним чином: Дніпропетровська обл. – (2 провадження); Запорізька обл. – (9 проваджень)

Донецька обл. – (10 проваджень). За такими ж параметрами у 2017 році відкрито 26 кримінальних проваджень. У зв'язку із цим виникає декілька запитань або тверджень, що можуть слугувати напрямками подальшого дослідження проблеми реформування процесу виконання і відбування покарань в Україні.

По-перше, одне міжрегіональне управління на три області – яким чином забезпечити швидке та повне розслідування слідчими ДКВС України аж майже трьох десятків кримінальних проваджень; скільки має бути таких слідчих; де має бути їх робоче місце і т.д.

По-друге, скорочення персоналу ДКВС України, який відповідає за пробацію, явно дисонує із таким новим підрозділом – молодші інспектори та інспектори зараз просто не в змозі справитися із «валом» справ підоблікового елементу, тоді як незрозуміла штатна чисельність слідчих буде розслідувати таку кількість кримінальних проваджень протягом року, з якого з легкістю справляється одне слідче відділення районного відділу Національної поліції України за декілька місяців чи навіть місяць.

По-третє, наведені факти свідчать про наявність серйозних корупційних ризиків у процесі реформування системи виконання покарань в Україні, оскільки запровадження слідчих ДКВС України суперечить навіть міжнародним зобов'язанням, які держава Україна взяла на себе. У зв'язку із цим пропонуємо науковій громадськості долучатися до проблеми з метою розробки дієвих механізмів забезпечення як прав і свобод засуджених, так й осіб, які їх забезпечують.

Список використаних джерел:

1. Про ліквідацію територіальних органів управління Державної пенітенціарної служби та утворення територіальних органів Міністерства юстиції : Постанова Кабінету Міністрів України від 18 травня 2016 р. № 348 // Урядовий кур'єр від 04.06.2016. – № 105.
2. Про Вищу раду правосуддя : Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII // Голос України від 04.01.2017. – № 1.
3. Щодо закону про створення слідчих міністерства юстиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.yagunov.in.ua/?p=902>.

Пиріг Ігор Володимирович,
завідувач кафедри кримінального
права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, доцент

Бабанін Сергій Володимирович,
доцент кафедри кримінального
права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБІТ З ПІДВИЩЕНОЮ НЕБЕЗПЕКОЮ

Об'єктивна сторона ч. 1 ст. 272 КК України сформульована у диспозиції норми таким чином: порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо це порушення створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого.

Згідно п. 9 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва» від 12.06.2009 р. № 7 (далі – Постанова), при розгляді справ про порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (ст. 272 КК) суди повинні керуватися Переліком робіт з підвищеною небезпекою, затвердженим наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26 січня 2005 року № 15, і законодавчим або нормативно-правовим актом (галузевим або міжгалузевим), у якому встановлено правила безпеки під час проведення відповідних робіт, що входять до Переліку, враховуючи, що в цьому випадку має значення не галузь виробництва, а сам характер таких робіт.

Згідно п. 10 Постанови, за статтею 272 КК може наставати відповідальність і при порушенні правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою у зв'язку з підприємницькою діяльністю, яка здійснюється без передбаченої законом державної реєстрації чи без одержання ліцензії на види діяльності, які підлягають ліцензуванню, або з порушенням умов такого ліцензування, а також при зайнятті забороненими видами підприємницької діяльності або діяльності, за яку відповідальність встановлено окремими статтями Особливої частини КК. У випадках

поєднання порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою з діяннями, передбаченими іншими статтями Особливої частини КК, вчинене має кваліфікуватися за сукупністю злочинів передбачених ст. 272 КК та відповідною статтею Особливої частини КК, наприклад статтями 204, 263.

Хоча ч. 1 ст. 272 КК передбачає можливість притягнення до кримінальної відповідальності і без спричинення реальної шкоди (лише у випадку створення загрози такої шкоди), судова практика свідчить, що до відповідальності у переважній більшості випадків притягуються особи, наслідком порушення правил безпеки яких стало реальне спричинення шкоди життю, здоров'ю або власності інших осіб.

Аналізована норма має бланкетну диспозицію, тобто для з'ясування ознак дії (бездіяльності) необхідно звернутися до інших нормативних актів, які встановлюють правила безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві. Постанова у п. 2 визначає, що суди при попередньому розгляді справи повинні з'ясовувати, чи вказані в повідомленні про підозру та обвинувальному акті відповідні статті, пункти, параграфи законодавчих та інших нормативних актів, що регулюють безпеку виробництва, та які з них порушено.

Стаття 272 КК не містить чіткого визначення, за порушення яких саме правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві настає відповідальність за цією нормою. Містяться ці правила у нормативних актах, що діють на території України: законах, підзаконних нормативних актах, міжнародних нормативних актах, до яких приєдналася Україна.

Нижче у якості прикладу наведений орієнтовний перелік таких нормативно-правових актів.

До загальних правил безпеки виробництва відносяться: Закон України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 р., Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р., Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки» від 26.11.2011 № 1107, Наказ Державного комітету з нагляду за охороною праці «Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з охорони праці та переліку робіт з підвищеною небезпекою» від 26.01.2005 р. № 15 та ін.

До спеціальних або галузевих правил безпеки виробництва відносяться наступні.

У гірничому виробництві: Гірничий Закон України від 06.10.1999 р., Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження Правил охорони праці під час розробки родовищ корисних копалин відкритим способом» від 18.03.2010 № 61, Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони

праці та гірничого нагляду «Про затвердження Правил безпеки у вугільних шахтах» від 22.03.2010 р. № 62 та ін.

Інші галузеві правила під час виконання робіт: Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження правил будови і безпечної експлуатації вантажопідіймальних кранів» від 18.06.2007 р. № 132, Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці «Про затвердження Правил охорони праці в деревообробній промисловості» від 31.01.2005 р. № 20, Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження Правил охорони праці під час виконання робіт на висоті» від 27.03.2007 р. № 62, Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження правил охорони праці в металургійній промисловості» від 22.12.2008 р. № 289, Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження Правил охорони праці у сталеплавильному виробництві» від 15.10.2009 р. № 172, Наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України «Про затвердження правил охорони праці на автомобільному транспорті» від 09.07.2012 р. № 964, Наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості «Про затвердження Правил охорони праці під час експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій, теплових мереж і тепловикористовувальних установок» від 02.12.2013 р. № 892, Наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості «Про затвердження правил охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями» від 19.12.2013 р. № 966, Наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості «Про затвердження Правил охорони праці під час вантажно-розвантажувальних робіт» від 19.01.2015 р. № 21 та ін.

Під час розслідування обов'язково повинні встановлюватись конкретні положення конкретних правил безпеки, чинних на виробництві, які були порушені винною особою. Неприпустимо посилення на загальні положення з безпеки виробництва, як це зроблено у наступному прикладі.

Д., перебуваючи з 01 лютого 2011 р. на посаді виконавця робіт ТОВ «Вап-Буд», будучи відповідальним за техніку безпеки та охорону праці, під час проведення будівельно-електромонтажних робіт у торгівельно-розважальному центрі «Либідь-Плаза» по вул. Горького, 176 у м. Києві, 27.08.2012 р. порушив правила безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на підприємстві, а саме - не проконтролював дотримання працівником О. правил і норм охорони праці, трудової дисципліни та правил внутрішнього розпорядку під час прокладання електронного кабелю на риштуванні висотою 6 метрів, допустивши його до виконання вказаних робіт з підвищеною небезпекою без відповідного наряду-допуску, у стані алкогольного сп'яніння без засобів безпеки - поясу та каски, в результаті чого відбулося падіння О., що призвело до його загибелі.

**Андрієвська Людмила
Олексіївна,**
викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ст. 286 КК УКРАЇНИ

В Україні з кожним роком зростає кількість дорожньо-транспортних пригод, так як транспорт завжди був та залишається джерелом підвищеної небезпеки як для людей, так і для довкілля. Порухення правил безпеки дорожнього руху може спричинити тяжкі наслідки, в числі яких і смерть людини. У кримінальному кодексі України порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, закріплені у статті 286. За цією статтею кваліфікуються порушення правил безпеки дорожнього руху та експлуатації всіх транспортних засобів, що підпадають під ознаки механічного транспортного засобу (пасажирські і вантажні автомобілі, трамваї і тролейбуси, автобуси, електромобілі, мотоколяски, мотонарти та ін.).

Порушення Правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту кваліфікується як злочин, якщо це порушення спричинило потерпілому середньої тяжкості тілесне ушкодження (ч. 1 ст. 286 КК України), тяжке тілесне ушкодження або смерть (ч. 2 ст. 286 КК України) або призвело до загибелі кількох осіб (ч. 3 ст. 286 КК України) [1, с. 875]. Визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень проводиться згідно Правил судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, затверджених наказом МОЗ України № 6 від 17 січня 1995 р. Під загибеллю кількох осіб слід розуміти заподіяння смерті двом або більше особам.

Треба зазначити, що для кваліфікації діяння за ст. 286 КК не має значення місце порушення Правил безпеки руху та експлуатації транспортних засобів. Щодо об'єкту злочину, то за ч. 1 ст. 286 КК України, основним є безпека дорожнього руху або експлуатації транспорту, а додатковим безпосереднім об'єктом є здоров'я людини. Ч. 2 ст. 286 КК України передбачає додатковий факультативний безпосередній об'єкт життя та здоров'я людини, а також власність та довкілля. Та ч. 3 ст. 286 КК України визначає додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом життя людей. Також додатковим факультативним безпосереднім об'єктом є власність або довкілля.

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 286 КК України, полягає в трьох складових, а саме: безпосередньо порушенні Правил безпеки дорожнього руху чи експлуатації транспорту; настанні суспільно-

небезпечних наслідків та в причинному зв'язку між порушенням Правил та спричиненими наслідками. Необхідно пам'ятати, що кримінальна відповідальність за ст. 286 КК України настає тільки в тих випадках, коли порушення Правил безпеки руху або експлуатації транспортних засобів зумовило заподіяння суспільно-небезпечних наслідків, які прямо передбачені в диспозиції цієї норми. В інших випадках такі дії утворюють склад адміністративного правопорушення або належать до сфери цивільно-правових відносин (у разі заподіяння матеріальної шкоди) [2, с. 248].

У Постанові Верховного Суду України від 20 листопада 2014 року у справі № 5-18кс14 зазначено, що у випадку виникнення дорожньо-транспортної події за участю декількох водіїв, наявність чи відсутність в їхніх діях складу злочину, передбаченого відповідними частинами статті 286 КК, потребує встановлення причинного зв'язку між діями (порушенням правил безпеки дорожнього руху) кожного з них та наслідками, що настали, тобто з'ясування ступені участі (внеску) кожного з них у спричиненні злочинного наслідку [4].

Вважаємо за необхідне також зазначити, що злочин, передбачений ст. 286 КК України з об'єктивної сторони може бути вчинений як дією, так і шляхом бездіяльності.

Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 286 КК України може бути фізична осудна особа, яка на момент вчинення досягла 16-річного віку і фактично керувала транспортним засобом, допустивши порушення Правил безпеки руху та експлуатації транспорту. Особа є такою, що керує транспортним засобом незалежно від того, чи вона професіонал, чи аматор, чи працює за наймом, є його власником чи орендарем, керує ним за дорученням чи самовільно захопивши або угнавши його [3].

Дії винного, які потягли за собою одночасно наслідки, передбачені різними частинами ст. 286 КК, кваліфікуються за тією з них, яка передбачає найбільш тяжкі з наслідків, що настали. Дії особи, яка, керуючи транспортним засобом, двічі порушила в різний час Правила безпеки руху та експлуатації транспорту і в кожному з цих випадків загинула одна людина, слід кваліфікувати за ст. 2 ст. 286 КК. Винний у порушенні Правил безпеки руху та експлуатації транспорту водій, який заподіяв потерпілому тілесні ушкодження та завідомо залишив його без допомоги, якщо потерпілий перебував у небезпечному для життя стані, повинен нести відповідальність за сукупністю злочинів (статті 286 і 135 КК України). При цьому відповідальність водія за ч. 3 ст. 135 КК України настає незалежно від того, чи могли інші особи надати потерпілому допомогу, але дана норма застосовується тільки тоді, коли дорожньо-транспортна подія сталася на трасах, магістралях, тобто місцях де немає поблизу людей.

Якщо в діях водія немає складу злочину, передбаченого ст. 286 КК України, але життя потерпілого було поставлено під загрозу внаслідок дорожньо-транспортної пригоди, яку вчинив водій, то залишення

потерпілого без допомоги за інших необхідних ознак кваліфікується за ст. 135 КК України [3]. Відповідальність за ст. 286 КК України настає тільки за наявності вини, тобто в тому разі, коли водій транспортного засобу за відповідних обставин передбачав або міг передбачити виникнення небезпечної ситуації.

Щодо суб'єктивної сторони злочину, то вона характеризується необережною формою вини до настання суспільно небезпечних наслідків. Щодо самого порушення, то вина може бути як умисною, так і необережною.

Отже, помилка при кваліфікації може викликати не тільки призначення неправильної міри покарання, а й багато інших негативних дій. Розкриття чинників, які впливають на кваліфікацію саме цього злочину, необхідне для проведення якісного досудового розслідування та подальшого судового розгляду.

Список використаних джерел:

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Каннон, А.С.К., 2002. – 1104 с.
2. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник для студ. вищ. навч. закл. / [Бажанов М.І., Баулін Ю.В., Борисов В.І., Гавриш С.Б., Дорош Л.В.]. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 494 с.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України №7 від 23 грудня 2005р. «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05>.
4. Постанова Верховного Суду України від 20 листопада 2014 року у справі №5-18кс14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/%28documents%29/6CFAA28CA22AFD07C2257DB90050BF24>.

Єфімов

Микола Миколайович,

доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОСОБА ПОТЕРПІЛОГО В ЗЛОЧИНАХ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

Відомості про особу потерпілого в провадженнях по злочинах проти громадського порядку виконують важливу роль в розслідуванні. Зокрема, вони потрібні для вибору найбільш доцільних тактичних прийомів проведення окремих слідчих (розшукових) дій, підвищення ефективності розслідування кримінальних правопорушень у цілому та попередження суспільно-небезпечних діянь.

В ході дослідження цього учасника процесу, як доречно зазначає В.С. Бурданова та В.М. Биков, повинні бути з'ясовані основні дані, що характеризують його як особистість, відомості про спосіб його життя, відносини з оточуючими, взаємовідносини потерпілого та підозрюваного, позиція потерпілого стосовно кримінального провадження та можливого покарання злочинця тощо [1, с. 21].

Потерпілих від злочинів проти громадського порядку можна розглядати з різних ракурсів. Наприклад, проведеним дослідженням були встановлені такі обставини: вони перебували у стані алкогольного сп'яніння в 24 % випадків, виявляли нерозбірливість у виборі знайомств – 15 %, намагались застосувати насильство чи допускали образи – 21 % тощо. У деяких випадках потерпілі через ці причини намагаються по-іншому зобразити свою роль при вчиненні злочинних дій. Однак такі відомості, хоча й мають значення при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій (допит потерпілого, одночасний допит раніше допитаних осіб тощо), але для профілактики та розслідування злочинів проти громадського порядку в цілому вони майже не потрібні.

Якщо розглядати злочини проти громадського порядку з боку вини потерпілого у вчиненні суспільно небезпечного діяння, то слід зазначити, що ці склади є одними із найбільш віктимних. Так, аналіз слідчої практики у справах про злочини проти громадського порядку вказує на те, що в деяких випадках роль потерпілого від злочину не така вже й невинна, як може здатися на перший погляд. Часто на практиці виникають питання про те, яку зі сторін, задіяних у вчиненні правопорушення, притягати до кримінальної відповідальності. Адже дії потерпілого деякою мірою обумовлюють

відповідні дії особи злочинця, провокують його, у зв'язку з чим «виникає віктимогенна ситуація як окремий випадок криміногенної ситуації» [5, с. 10]. Як показує аналіз протоколів допитів потерпілих та підозрюваних, нерідко жертва до вчинення суспільно-небезпечного діяння була в одній компанії з винним.

Віктимність окремої особи, як наголошує Д.В. Рівман, поняття відносне, оскільки вона реалізується як через її особистісні риси, так і залежно від конкретної ситуації: зовнішніх обставин, характеристик злочинця тощо [4, с. 27]. Саме тому, говорячи про віктимну роль потерпілих, вважаємо, що, виходячи з їх поведінки та певних рис, можуть вчинюватися кримінально карані дії.

Відповідно до цього ми вважаємо за потрібне виділити три основні віктимогенні групи. Першу групу складають ситуації, в яких дії чи риси особи потерпілого мають провокаційний характер, тобто в них самих є привід для вчинення правопорушення. Звичайно, вони можуть проявлятися у формі аморальної поведінки потерпілої особи (наприклад, у вихвалюванні певними своїми рисами тощо). У даному випадку доречно говорити про конфронтацію різних неформальних угруповань або расові протиріччя.

У першому випадку найбільш яскраво виділяється віктимна роль такого молодіжного угруповання, як емо (від англ. «emotion» – емоції, переживання), оскільки одним із його гасел є страждання, і навіть це викликає у певних неформальних груп жорстокого спрямування (наприклад, скінхеди) хвилі насильства стосовно їх. Що ж до расових конфліктів, то вони мають місце як у випадках взаємодії представників різних національностей між собою, що є меншинами на території держави, так і при взаємодії корінного населення із зазначеними групами. Звичайно, ці дані мають певний суб'єктивізм, але не можна заперечувати, що такі прояви мають місце. При цьому офіційної статистики злочинів на расовому ґрунті в Україні немає, а правоохоронці продовжують називати більшість таких випадків хуліганством.

Другу групу складають випадки, коли поведінка особи пов'язана з виникненням ситуації, що сприяє вчиненню злочинів проти громадського порядку. Серед цих ситуацій найбільш яскравими є ті, коли на перше місце виходять відсутність протидії злочинцю. Вони можуть розвиватися на сімейному або товариському ґрунті.

Постраждати в результаті злочину, як доречно зазначає Д.В. Рівман, в принципі може будь-яка особа, але потенційно найбільш уразливі лише певні категорії, для яких характерна сукупність об'єктивних і суб'єктивних обставин, що стосуються їхньої особистості та поведінки [3, с. 59]. До найбільш уразливих категорій осіб щодо вчинення злочинних дій потрібно віднести працівників правоохоронних органів. Це безпосередньо пов'язано з їхньою професійною діяльністю або службовим становищем. Дії певної групи фанатів можуть викликати негативні емоції і, як наслідок, вчинення

протиправних дій з іншої сторони.

Третю групу складають ситуації, в яких правомірна поведінка потерпілого є приводом для вчинення протиправних дій. Більшість ситуацій, в яких діями злочинців завдається фізична чи матеріальна шкода, пов'язана з правомірною поведінкою потерпілих, які в тій чи іншій формі втрутилися в розвиток подій.

Розкриваючи сутність даної віктимної групи, слід розуміти, що мотиви правомірних дій можуть бути як особистими, так і проявляти правове становище потерпілої особи. Адже мають місце випадки, коли в барі, кафе, магазині чи іншому місці особі, що висловлюється нецензурно, роблять зауваження, а у відповідь замість розуміння отримують негативну реакцію.

Так, 17 травня 2008 року близько 21 години в магазині, що по вул. Єнгельса в с. Горошине Семенівського району Полтавської області, гр. В. зробив зауваження одному з молодих людей, що нецензурно висловлювалися в магазині. На це гр. С. з хуліганських мотивів, грубо порушуючи громадський порядок, з особливою зухвалістю, не припиняючи нецензурно висловлюватись, завдав гр. В. тілесних ушкоджень [2]. Це діяння було кваліфіковане за ст. 296 КК України. Тут має місце трансформація адміністративного в кримінально-каране правопорушення, що було зумовлено правомірною поведінкою з боку потерпілого.

Підсумовуючи, зазначимо, що виникають ситуації, коли потерпілий своїми рисами зовнішності, поведінкою тощо провокує вчинення протиправних дій. Завданнями ж працівників правоохоронних органів є встановлення можливих криміногенних ситуацій та запобігання їм. Саме для цього нами були виділені наступні групи віктимогенних ситуацій: 1) ситуації, в яких дії чи риси особи потерпілого мають провокаційний характер; 2) випадки, коли поведінка особи пов'язана з виникненням ситуації, що сприяє вчиненню злочинів проти громадського порядку; 3) ситуації, в яких правомірна поведінка потерпілого є приводом для вчинення протиправних дій.

Список використаних джерел:

1. Бурданова В. С. Виктимологические аспекты криминалистики: учебное пособие / В. С. Бурданова, В. М. Быков. – Ташкент. – 1981. – 80 с.
2. Кримінальна справа № 1-28/11, Архів Семенівського районного суду Полтавської області, 2011 рік
3. Ривман Д. В. Классификация криминологических ситуаций в зависимости от качеств личности поведения потерпевшего от преступления / Д. В. Ривман // Вопросы теории и практики борьбы с преступностью. – Ленинград, 1972. – С. 39-62.
4. Ривман Д. В. О содержании понятия виктимность / Д. В. Ривман // Вопросы теории и практики борьбы с преступностью. – Ленинград, 1974. – С. 18-28.
5. Франк Л. В. Виктимология и виктимность / Л. В. Франк. – Душанбе, 1972. – 45 с.

Кисельов Ілля Олександрович,
викладач кафедри кримінального
права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Запобігання корупції та хабарництву вже з перших днів незалежності України стало пріоритетом для нашої держави. Протягом багатьох років активно велися спроби щодо протидії цьому негативному явищу, які держава не полишила і сьогодні. Шлях України до ЄС безумовно вимагає активізації зусиль у даному напрямку та виходу на якісно новий рівень протидії корупції, рівень європейського співтовариства. Водночас, справедлива та всебічна оцінка ефективності протидії корупції дозволяє вчасно скорегувати стратегію та конкретний план заходів протидії корупції, досягти більш суттєвих результатів у цій сфері.

Для надання справедливої оцінки зусиллям держави у сфері протидії корупції доцільно буде розглянути офіційну статистику минулих років. В даному контексті, нами було проаналізовано дані Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС) з 2005 по 2012 роки стосовно фактів порушених кримінальних справ за ст.368 Кримінального кодексу України (далі – КК України), інформацію Державної судової адміністрації України (далі – ДСА) за 2008-2016 роки (за перше півріччя 2016 року), стосовно осіб, засуджених за ст.368 КК – одержання неправомірної вигоди (хабара), а також інформацію Генеральної прокуратури України (далі – ГПУ).

Такий підхід нами було обрано у зв'язку із тим, що саме одержання хабара (неправомірної вигоди) є одним з найнебезпечніших та найбільш «резонансних» серед усіх інших злочинів у даній сфері. У переважній більшості пересічних громадян, саме поняття «корупція» асоціюється з даним злочином, а часто навіть повністю ототожнюється. Фактично, статистичні дані за ст.368 КК України є індикатором якості протидії держави корупційним проявам у суспільстві в цілому.

Починаючи з 2005 року, в Україні, за даними МВС спостерігається нерівномірне зменшення щорічно порушуваних кримінальних справ за ст.368 КК України. Так, якщо у 2005 році таких справ було порушено – 2784, то у 2006 – 2335, у 2007 – 2146, у 2008 – 1910, у 2009 – 1855, у 2010 – 2501, у 2011 – 2538, у 2012 – 1437.

Враховуючи специфіку «старого» кримінально-процесуального законодавства, навряд чи можна стверджувати, що наведені цифри

демонструють реальний стан справ, хоча безумовно, певне зменшення кількості фактів одержання неправомірної вигоди зменшилось. В свою чергу, дані ГПУ стосовно кількості відкритих за даною статтею КК України проваджень починаючи вже з 2013 року свідчать, що у масштабі країни, кількість таких діянь, в цілому, дійсно зменшилась.

Водночас, зменшення кількості проваджень, які щорічно реєструються на території України зовсім необов'язково свідчить про якість протидії корупції, та хабарництву зокрема. Розгляд наведених вище даних у «відриві» від даних судової статистики, на нашу думку, є неефективним та неповним, особливо в контексті розглядуваного злочину.

Передусім необхідно зазначити, що важливим аспектом проведення аналізу за даними ДСА є те, що даний період (2008-2016 р.р.) враховує важливі зміни у законодавстві та, зокрема, у конструкції самої кримінально-правової норми (було здійснено відхід від поняття «хабар» в бік «неправомірної вигоди» та змінено диспозицію статті).

В цьому розрізі, дані стосовно осіб, засуджених за ст.368 КК України, надані ДСА є «цілісними», адже незважаючи на прийняття нового Кримінального процесуального кодексу, облік статистичних даних не було змінено (чого не можна сказати про порядок реєстрації заяв і повідомлення про вчинення злочину, де відбулось значне «підвищення» рівня злочинності через повну та всебічну реєстрацію). Іншими словами, незважаючи на зміни у антикорупційному законодавстві (зміна диспозиції та кількості частин статті), вважаємо, що такі дані є нерозривними та цілісними, достатньо коректно відображують тенденції, які відбуваються у цій сфері через призму діяльності судових органів.

Починаючи з 2008 року, в Україні спостерігається тенденція до поступового підвищення (до 2010 року) та помірнього зменшення загальної кількості осіб, засуджених за ст.368 КК України. Так, якщо у 2008 році було засуджено 543 особи, у 2009 – 612 осіб, у 2010 – 774 особи, у 2011 – 767, у 2012 – 702, у 2013 – 731, у 2014 – 445 осіб, у 2015 – 374 особи, а за перше півріччя 2016 року – лише 122 особи. В цілому, виходячи з загальної кількості засуджених в Україні, кількість осіб які реально були притягнуті до кримінальної відповідальності за хабарництво, поступово зменшується. Причому як у абсолютних числах, так і у пропорційному відношенні. Нажаль, з урахуванням іншої інформації, особливо про кількість відкритих проваджень за ст.368 КК України, не можна сказати про високу ефективність діяльності держави у цій сфері в цілому.

Так, у 2015 році, за даними ГПУ, обліковано – 1588 кримінальних правопорушень за ст.368 КК України, та вручено 909 повідомлень про підозру. В той же час, у 2015 році, як зазначалось вище, було засуджено та притягнуто до кримінальної відповідальності лише 374 особи! Це означає, що до відповідальності притягнуто лише 23,6% від загальної кількості зареєстрованих фактів, або 41,1% від осіб, яким було повідомлено про

підозру у відповідному році. Навряд чи можна казати про ефективну діяльність держави при таких показниках.

Особливе занепокоєння викликає й той факт, що ситуація дедалі погіршується, адже за перше півріччя 2016 року було притягнуто до відповідальності лише 122 особи, проте за вказаний період (дані надані ГПУ повністю за 2016 рік) було обліковано – 1578 кримінальних правопорушень, та вручено 758 повідомлень про підозру. Навіть виходячи з неповних даних за 2016 рік стосовно засуджених, можна з високою вірогідністю припустити, що реально притягнутих до відповідальності осіб буде ще менше ніж у попередньому році.

Безсумнівно, можна вести мову про складність розслідування та документування злочинів, відповідальність за які передбачено ст.368 КК України, а також про те, що сам процес доказування та судового розгляду за даною категорією справ може тривати значний час, проте чітко можна побачити тенденцію до помітного зниження кількості осіб, які притягаються до кримінальної відповідальності.

Очевидно, що повнота реєстрації й всебічний облік усіх вчинених кримінальних правопорушень (в тому числі й за ст.368 КК України) має важливе значення, однак навряд чи хто буде сперечатись з того приводу, що вирішальне значення має не кількість відкритих проваджень, а кількість осіб, яких реально було притягнуто до відповідальності. Саме в цьому проявляється кримінологічний аспект «цінності», вагомості покарання за вчинений злочин. Чи створюється в суспільстві відчуття про невідворотність покарання, якщо до відповідальності притягається лише 1/4 хабарників? Безумовно – ні! Навпаки, відчуття безкарності, та з іншого боку безнадійності та безпомічності перед можновладцями, повільно продовжує закрадатись у свідомість більшості українців.

В цілому, необхідно зазначити, що зіставлення даних останніх років, оприлюднених МВС, ГПУ та ДСА України дозволяє певною мірою оцінити протидію корупції в Україні, виходячи з кількості відкритих проваджень, повідомлень про підозру та осіб, які реально засуджуються до кримінального покарання. Протягом останніх 3-5 років, існує суттєвий дисбаланс між кількістю відкритих проваджень та кількістю осіб, які реально були притягнуті до кримінальної відповідальності.

Обравши у якості «індикатору» злочин передбачений ст.368 КК України, порівнявши кількість відкритих проваджень та засуджених осіб, а також кількість повідомлень про підозру, можна дійти висновку, що незважаючи на всі зусилля, яких докладає Україна у сфері протидії корупції, наразі, за найбільш небезпечні та найбільш резонансні для суспільства випадки корупційної поведінки – одержання неправомірної вигоди (хабара), в середньому, лише одна з чотирьох осіб реально притягається до кримінальної відповідальності, в той час як майже 75% справ залишаються без реального засудження.

Це, в свою чергу вказує, на жаль, на загальну неефективність діяльності держави щодо протидії одержанню неправомірної вигоди та корупції в цілому. Безсумнівно, сьогодні треба вести мову на загальнодержавному рівні не лише про невідкладне реагування та боротьбу з будь-якими корупційними проявами, але й про якість такого реагування й боротьби. У протилежному випадку, уся діяльність держави з протидії корупції та хабарництва буде мати лише формальний характер та відобразатись виключно на папері.

**Крижановський
Олексій Миколайович,**
провідний фахівець відділення
міжнародних зв'язків
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Проведені в українській державі і суспільстві великомасштабні інноваційні перетворення, пов'язані з переходом до ринкової економіки, розвитком підприємництва спрямовані на створення ідеальної моделі соціально орієнтованої економіки, що припускає рівність учасників економічних відносин, свободу у прийнятті ними рішень в питаннях свого поведіння на ринку, неприпустимість довільного втручання будь-кого в їхні справи, вільну можливість виходу на ринок і виходу з його. Труднощі вирішення цих питань більшістю обумовлені ситуацією, у якій формувався даний процес. Рух до ринкової економіки почався в умовах, коли не тільки була відсутня науково обґрунтована концепція переходу до нових економічних відносин, але і підсилювалося протиставлення точок зору щодо стратегії і тактики такого переходу. Звідси методологія аналізу підприємництва, що народжується, знаходиться поки в стадії розробки, а емпіричний матеріал, присвячений його опису, на жаль, досить розрізнений, найчастіше страждає поверховістю, а в ряді випадків упередженістю.

Цю обставину необхідно враховувати не тільки економістам, але і правознавцям, а також, безумовно, кримінологам. Саме останні зіштовхуються з необхідністю оцінок витрат ринкової економіки, яка формується в країні, що цілком і повністю являють собою згусток кримінальних новоутворень, які істотно гальмують позитивний розвиток підприємництва в Україні.

Зрозуміло, у сфері підприємництва, як, і в усій українській економіці залишаються не вирішеними не тільки власне економічні питання. Головним

чином, далека від досконалості вітчизняна правова база нової економіки. Зміни в економічній сфері вимагають створення відповідної правової інфраструктури тому, що формування правового середовища підприємництва є обов'язковою умовою, які забезпечують суб'єктам підприємництва економічну свободу, права, гарантії, що дозволяють займатися дозволеною законом підприємницькою діяльністю. У той же час, чинними законодавчими і нормативними актами встановлюються обов'язки і відповідальність суб'єктів підприємництва перед суб'єктами господарювання, партнерами, споживачами, бюджетами різних рівнів за виконання в установлені терміни й у повному обсязі узятих на себе зобов'язань.

Законодавчими й іншими нормативними актами формується система економічних, фінансових та інших стимулів, що гарантують необхідну підтримку визначеним категоріям суб'єктів підприємництва, встановлюються загальні правила їх поведінки в умовах ринкової економіки, вводяться в дію певні перепони, що перешкоджають криміналізації добросовісного підприємництва і встановлюються заходи захисту суб'єктів підприємництва від зовнішнього навколишнього середовища, у тому числі від незаконних дій з боку представників органів влади і всякої іншої сваволі.

Формування правового середовища дозволяє врегулювати економічні відносини у сфері розвитку підприємництва з моменту реєстрації суб'єктів підприємництва, ліцензування предмету їх діяльності до закінчення процедури банкрутства і припинення їх існування. Базою формування правового середовища стала Конституція України (статті 42, 43), в якій закріплено право кожної людини на вільне використання своїх здібностей і майна для підприємницької діяльності, поняття якого закріплено цивільним законодавством.

Підприємницька діяльність, як відомо, - це самостійна, здійснювана на свій страх і ризик діяльність, спрямована на систематичне одержання прибутку від користування майна, продажу товарів, виконання робіт або надання послуг особами; зареєстрованими в цій якості у встановленому законом порядку (ст. 50 ЦК України). Така діяльність може здійснюватися не тільки громадянами і їхніми об'єднаннями, але і підприємствами, заснованими на державній, колективній, муніципальній та іншій формах власності.

Найважливішою ознакою підприємницької діяльності є її ініціативний і самостійний характер. Підприємець сам планує свою діяльність, спираючись на виявлений попит і кон'юнктуру ринку, розпоряджається чистим прибутком, тобто прибутком, що залишилася після сплати податків та інших обов'язкових платежів. Однак самостійність підприємця не безмежна, вона обмежується регулюючим і координуючим впливом органів державного (муніципального) управління, на які це завдання покладено законом.

У той же час закон установлює гарантії вільної підприємницької діяльності, що мають, поряд з економічним, і визначене кримінологічне

значення, тому що у відомій мері захищає її подібними гарантіями від будь-якої сваволі, у тому числі кримінального впливу. У ст. 50 ЦК України, що закріпила гарантії підприємницької діяльності, утримується правило, що забороняє втручання держави та її органів у діяльність підприємницьких структур. Разом з тим, ЦК України містить застереження про можливості впливу державних органів на підприємницьку діяльність по підставах та у межах повноважень, передбачених законом.

Таким чином, можливість захисту підприємницької діяльності кримінально-правовими засобами є, на наш погляд, важливим важелем у протидії економічній злочинності в цілому та попередженні злочинів у сфері підприємництва. Тому, ми вважаємо, що декриміналізація багатьох кримінально-правових норм в розділі чинного КК України «Злочини у сфері господарської діяльності» за останні декілька років є невиправданою і шкідливою як для вітчизняного товаровиробника, так і для інших суб'єктів підприємницької діяльності.

Людвік

Валентин Дмитрович,

доцент кафедри кримінального
права та кримінології

факультету підготовки фахівців
для органів досудового
розслідування

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПРАВОВІ ПІДСТАВИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ЖИТТЯ ЖУРНАЛІСТА

Стаття 348¹ Кримінального Кодексу України (далі – КК) встановлює кримінальну відповідальність за посягання на життя журналіста [1]. Відповідно до ч. 1 ст. 2 КК підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого цим Кодексом [1]. Отже, правовими (юридичними) підставами кримінальної відповідальності за посягання на життя журналіста є діяння, яке містить склад злочину, передбаченого ст. 348¹ КК.

Склад злочину передбачений ст.348¹ КК, як і будь який інший, складається з наступних елементів: об'єкт злочину, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона.

Родовим об'єктом злочину, виходячи з розташування статті, виступають суспільні відносини в сфері охорони авторитету органів

державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та в сфері охорони законної професійної діяльності журналістів.

Безпосереднім основним об'єктом виступають суспільні відносини, що забезпечують здійснення законної професійної діяльності журналістами.

Безпосереднім додатковим об'єктом виступають суспільні відносини в сфері охорони життя журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї.

Потерпілим від цього злочину виступають лише журналісти, його близькі родичі чи члени сім'ї.

Журналіст - творчий працівник, який професійно збирає, одержує, створює і займається підготовкою інформації для засобів масової інформації, виконує редакційно-посадові службові обов'язки в засобі масової інформації (в штаті або на позаштатних засадах) відповідно до професійних назв посад (роботи) журналіста, які зазначаються в державному класифікаторі професій України (ст.1 ЗУ «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів») [2].

Близькі родичі чи члени сім'ї - чоловік, дружина, батько, мати, вітчим, мачуха, син, дочка, пасинок, падчерка, рідний брат, рідна сестра, дід, баба, прадід, прабаба, внук, внучка, правнук, правнучка, усиновлювач чи усиновлений, опікун чи піклувальник, особа, яка перебуває під опікою або піклуванням, а також особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки, у тому числі особи, які спільно проживають, але не перебувають у шлюбі (п.1 ч.1 ст. 3 КПК) [3].

З об'єктивної сторони злочин полягає у вчиненні посягання на життя журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї.

В кримінальному праві під посяганням на життя розуміють умисне вбивство або замах на умисне вбивство.

Обов'язково при розслідуванні та кваліфікації цього злочину встановлюється, що злочин вчинено саме у зв'язку із здійсненням журналістом законної професійної діяльності.

Злочин вважається закінченим з моменту замаху на життя потерпілого. Додаткової кваліфікації ще й за ст. 15 КК в такому випадку не потрібно.

Суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка на момент вчинення злочину досягла віку з якого відповідно до КК може наставати кримінальна відповідальність. Кримінальна відповідальність за вчинення цього злочину може наставати лише з 16-річного віку.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується умисною формою вини. Вбивство може бути вчинено як з прямим так і з непрямым умислом. Замах на вбивство, відповідно до ч.1 ст.15 КК, може бути вчинений лише з прямим умислом.

Мотиви вчинення злочину можуть бути різноманітними, але обов'язково, щоб вони були пов'язані із здійсненням журналістом законної професійної діяльності.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що норма, передбачена ст. 348¹

КК є усіченим складом злочину, який вважається закінченим вже з моменту замаху на життя потерпілого. При кваліфікації за цією статтею необхідно встановити, що винний посягав на життя потерпілого саме у зв'язку із здійсненням журналістом законної професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Обшарова

Інна Володимирівна,

провідний фахівець відділу
кадрового забезпечення

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ
ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
(ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ)**

Сучасний розвиток правовідносин у сфері захисту прав і свобод людини не повинен відбуватись без покращення діяльності правоохоронних органів, зокрема Національної поліції з попередження, розкриття та розслідування злочинів. Можливість ефективного використання правової думки населення щодо соціальної необхідності недопущення відносно громадян вчинення злочину повинна стати основою у подальшій розробці законодавчого, нормативного та організаційного регулювання зазначеної діяльності.

Проблемним питанням щодо попередження, розкриття та розслідування злочинів займались вчені: Р.С. Белкін, І.П. Козаченко, А.Г. Лекарь, Є.Д. Лук'янчиков, Д.Й. Никифорчук, М.А. Погорецький, К.О. Чаплинський, М.Є. Шумило та інші вчені.

Нормативно, всі заходи та дії працівників органів дізнання, слідчих, прокуратури, суду та пенітенціарної служби врегульовані основним законом України – Конституцією, Законами, кодексами України та внутрішньовідомчими наказами, розпорядженнями й вказівками. При цьому, ставлячи в основу своїх дій забезпечення прав та свобод громадян (Конституція) та здійснення об'єктивного кримінального судочинства, які є загальними, кожні з перерахованих галузей мають

виконувати й окремі свої завдання, що передбачені законодавством тільки для них. Довий час під поняттям «поліція» чи «поліцейська діяльність» розумілися усі форми, в яких втілювалося вторгнення уряду у приватне та суспільне життя. Лише з XIX ст. цей термін отримав більш конкретне значення: поліцією стали називати урядову діяльність, спрямовану на створення спільних умов безпеки, які окрема особа не здатна забезпечувати собі власними силами. Сутність же поліцейського завдання полягала у тому, щоб усувати загрози особі, суспільству, державі [1, с. 11].

Для належного забезпечення протидії злочинності силами та засобами адміністративної, процесуальної та оперативно-розшукової діяльності, на наш погляд, потрібно чітко розмежувати сфери її застосування та корисність для сучасного суспільства. Послідовно розкриваючи завдання, що Законодавство ставить перед оперативними підрозділами правоохоронних органів, слід відмежувати наступні основні напрями застосування зазначених складових у протидії злочинності: пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб та груп, розвідувально-підкривну діяльність спеціальних служб іноземних держав та організацій; отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави. І якщо перший напрям фактично повністю повинен забезпечувати припинення та розкриття, а згідно нового кримінального процесуального кодексу – розслідування кримінальних правопорушень (справ кримінального провадження), то другий може містити суспільну користь й поза межами кримінального провадження, тобто повинен вирішувати питання попередження негативних явищ, подій, навіть тих, що не врегульовані чи не достатньо врегульовані чинним законодавством, але можуть призвести суттєву шкоду. Більше того, Кримінальний процесуальний кодекс визначив основними завданнями кримінального провадження захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [2]. І якщо забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду ... є достатньо аргументованим та підкріпленим змістом конкретних статей, то питання захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, на нашу думку, потребує додаткового розгляду та обговорення. Кодекс, на наш погляд, більше розкриває процедурний порядок поновлення прав і свобод, відшкодування шкоди у зазначеному напрямку. Питання ж попередження (недопущення, припинення)

кримінальних правопорушень покладається на слідчого, який є офіційною і публічною особою та оперативні підрозділи (ст. 41), які можуть виконувати письмові доручення слідчого, користуватися, при цьому його правами, але «не мають права здійснювати процесуальні дії у кримінальному провадженні за власною ініціативою або звертатися з клопотаннями до слідчого судді чи прокурора». З огляду на те, що більшість злочинів можна розкрити за допомогою переважно негласних слідчих дій та оперативно-розшукових заходів, оскільки злочинці, при їх вчиненні, усіляко намагаються замаскувати чи знищити сліди злочину, по можливості зменшити кількість очевидців та свідків, проведення негласних слідчих (розшукових) дій, потребує більш розгорнутого вигляду.

На нашу думку, актуальним питанням сьогодення є визначення сутності здійснення своєї роботи працівниками Національної поліції у напрямку забезпечення захисту прав і свобод громадян. Тому дискусія з цього приводу не є безпідставною. Справедливість, об'єктивність, точне дотримання норм закону – головні вимоги слідчої діяльності. У Конституції України підкреслюється, що юридична відповідальність особи має індивідуальний характер. Це повною мірою стосується особи правоохоронця. Конституція України підкреслює, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, тому положення Основного Закону збігаються з загальнолюдським розумінням сутності гуманізму та принципами Загальної Декларації прав людини [3]. Розкриття та розслідування злочину – це процес установлення істинного знання щодо конкретної справи кримінального провадження, тобто з'ясування істини шляхом повного, всебічного й об'єктивного дослідження обставин справи, що полягає у збиранні, пошуку, виявленні, процесуальній фіксації інформації та доказів, перевірці винуватості осіб, які вчинили злочин, притягненні до відповідальності осіб, винних у вчиненні злочину захисті від необґрунтованого притягнення осіб, непричетних до його вчинення.

Перелік зазначених умов є важливим та потребує, на наш погляд, додаткового розкриття, розгляду та нормативного регулювання. Інформацію про подію вчинення злочину органи внутрішніх справ отримують від різних джерел. В більшості випадків її отримують у вигляді заяв громадян, повідомлень посадових осіб та представників громадськості. Громадяни повідомляють про такі злочини, в яких вони були потерпілими, менше – свідками, або коли стало відомо про злочин від третіх осіб. Але сьогодні значна частина громадян, на жаль, не розуміє необхідності повідомляти до правоохоронних органів інформацію про подію злочину, обставини його вчинення або про осіб, що підозрюються у вчиненні злочину. Крім того, правовідносини, що існують у кримінальному судочинстві, зазвичай, «перевантажують» свідків, понятих, потерпілих процесуальними обов'язками. Правове регулювання діяльності правоохоронних органів,

зокрема Національної поліції, надає можливість повного та всебічного використання всіх їхніх наявних сил та засобів у практичній діяльності, тому приведення до сучасних соціальних вимог суспільства нормативного забезпечення існуючих правовідносин є вкрай важливим та необхідним.

Список використаних джерел:

1. Антологія міжнародного поліцейського права. (Історія. Предмет. Методи. Норми. Класифікація) у двох томах. / Під загальною редакцією: Ю.І. Римаренка, В.В. Коваленка, В.Я. Тація, Ю.С. Шемшученко, О.М. Бандурки, А.П. Гетьмана, О.М. Джужи, О.В. Негодченка, В.І. Олефіра. Т. 1. Від криміналістики до поліцейстики. – Херсон: Айлант, 2010. – 724 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х.: Одиссей, 2012. -360 с.

3. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.; Загальна Декларація прав людини прийнята 10 грудня 1948 року.

Примаченко

Віталій Федорович,

доцент кафедри кримінального права та кримінології

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук,

доцент

**ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО**

В статтях 115, 116, 117, 118, 119 КК закріплено відповідальність за вбивства, вчинені при різних обставинах. В залежності від того, який ступінь суспільної небезпеки становить вбивство в поєднанні з обставиною, яка передбачена в законі, теорія кримінального права поділяє вбивства на три види

Перший вид, це так званий основний або простий склад вбивства, який не містить пом'якшуючих чи обтяжуючих обставин, він передбачений ч.1 ст.115 КК.

Другий вид, об'єднує в собі вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання (ст.116 КК), вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (ст.117 КК), вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця (ст.118 КК), і називається вбивством при пом'якшуючих обставинах або привілейованим складом вбивства.

До третього виду – вбивства при обтяжуючих обставинах або кваліфікованого вбивства, відноситься умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині, вчинене за наявності однієї чи декількох обставин, зазначених у ч.2 ст.115 КК та інші вбивства передбачені окремими статтями Особливої частини КК, наприклад, посягання на життя державного чи громадського діяча (ст.112 КК), працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст.348 КК) та інші.

Слід зазначити, що дана класифікація стосується лише умисних вбивств і вбивство з необережності сюди не відноситься. Воно підпадає під загальний розподіл цих злочинів за формою вини. Хоча на нашу думку, саме використання поняття “вбивство через необережність” в нашому Кримінальному кодексі є досить не вдалим і суперечливим.

Норма, яка б окремо передбачала кримінальну відповідальність, за вбивство, вчинене на прохання потерпілого і з мотивів співчуття до нього або ж з метою полегшити його страждання, в Кримінальному кодексі України відсутня. Вчинення такого злочину кваліфікується за ч.1 ст.115 КК, як простий склад вбивства.

Санкція ч.1 ст.115 КК, за умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині передбачає позбавлення волі на строк від семи до п’ятнадцяти років, тобто суд, призначаючи покарання за вбивство вчинене шляхом евтаназії, не може виходити за ці, встановлені законом, межі. Звичайно, в залежності від обставин справи, евтаназія може бути врахована як пом’якшуюча обставина, оскільки їх перелік в ч.1 ст.66 КК не є вичерпним. Але виходячи з того, що подібних прецедентів, на даний момент не має і суди в основному застосовують пом’якшуючі обставини чітко вказані у законі, такий варіант може бути скоріше виключенням, ніж закономірністю.

Залишаючи без змін перелік привілейованих складів вбивств, покарання за які є значно меншими, чим за простий склад, законодавець вирішив, що пом’якшення відповідальності за вбивство, вчинене за бажанням потерпілого є недостатньо обґрунтованим. Але потрібно враховувати, що одним із основних критеріїв, який служить підставою встановлення відповідальності за злочин, є його суспільна небезпечність. На наш погляд, умисне вбивство, вчинене на ґрунті особистих неприязних стосунків та вбивство шляхом евтаназії не можуть бути рівнозначними за ступенем небезпеки, який вони становлять для суспільства. Так само, вбивство матір’ю своєї новонародженої дитини вважається злочином при пом’якшуючих обставинах і це вважається закономірним, а вбивство інваліда, який страждає від нестерпного фізичного болю і благає лікаря допомогти йому померти, таким не визнається. Скоріше всього, подібний стан речей в українському кримінальному праві продиктований певною догматичністю поглядів на евтаназію, які у свою чергу сформувалися внаслідок історичних та релігійних особливостей нашої держави.

Якщо ми проаналізуємо склади злочинів проти життя та здоров'я, передбачені у дев'ятнадцятому розділі Кримінального кодексу Польщі, то побачимо, що кількість норм, які передбачають кримінальну відповідальність за вбивства, в цій країні значно менша, ніж у нас. Польські законодавці обмежуються оптимальним варіантом кримінально-правового захисту життя особи від протиправних посягань, і мабуть у них є на це підстави. Але слід звернути увагу на те, що до числа існуючих норм, вони включили окрему статтю, яка передбачає кримінальну відповідальність за вбивство людини на її вимогу і під впливом співчуття до неї (§1, ст.150). До того ж, враховуючи, що вбивства за КК Польщі також можна розділити за ступенем суспільної небезпеки, на аналогічні українському КК три види, зазначений вище склад злочину відноситься до привілейованого вбивства на рівні з умисним вбивством матір'ю своєї новонародженої дитини.[1, с.44-45]

Сам термін “евтаназія” є досить суперечливим, що ускладнює його тлумачення і викликає термінологічну плутанину. Ми в будь-якому випадку схилиємося до введення в Кримінальному кодексі України окремої норми, яка б передбачала кримінальну відповідальність за умисне спричинення смерті людині на її прохання, але при цьому потрібно дуже виважено підійти до її конструкції.

Розрізняють два види евтаназії, пасивну і активну. Пасивна виражається в тому, що припиняється надання направленої на продовження життя медичної допомоги, що прискорює настання природної смерті. Активна евтаназія – це введення хворій людині будь-яких медичних або інших засобів чи вчинення інших дій, які тягнуть за собою швидке і безболісне настання смерті. Така евтаназія може мати такі форми:

1) “Вбивство з милосердя” – має місце в тих випадках, коли лікар, спостерігаючи страждання безнадійно хворої людини і не має можливості їх припинити, наприклад, вводить їй велику дозу знеболюючого препарату, в результаті чого настає бажаний для хворого смертельний наслідок;

2) “Самогубство, за допомогою лікаря” – відбувається, коли лікар лише допомагає невиліковному хворому покінчити з життям;

3) Власне активна евтаназія – може відбуватися і без допомоги лікаря. Пацієнт сам включає прилад, який приводить його до швидкої і безболісної смерті, і наче сам накладає на себе руки.

При створенні кримінально-правової норми про евтаназію, необхідно дати чітке визначення даного поняття і встановити певні кваліфікуючі ознаки, в залежності від наведених вище видів. Що стосується покарання, то за цей злочин, максимальні його межі повинні відповідати покаранню за умисне вбивство при пом'якшуючих обставинах.

Список використаних джерел:

1. Кодексы Польши. Уголовный кодекс. Уголовно-процессуальный кодекс (выдержки). Уголовно – исполнительный кодекс. М. 1998 г., 179 с.

**Руфанова
Вікторія Миколаївна,**
старший викладач кафедри
кримінального права
та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПОКАРАННЯ ЗА НЕЦІЛЬОВЕ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Чинна редакція ст. 210 КК України містить дві частини, перша з яких надає ознаки основного складу злочину, а друга частина встановлює кримінальну відповідальність за вчинення аналізованого злочину в особливо великих розмірах, повторно або за попередньою змовою групою осіб.

За вчинення службовою особою нецільового використання бюджетних коштів у великих розмірах (станом на 2016 р. сума використаних усупереч цільового призначення коштів повинна складати *понад 689 тис грн.* (курсив наш), законодавцем встановлено такі альтернативні види покарань:

- 1) штраф у розмірі від 100 до 300 неоподатковуваних доходів громадян (від 1 700 до 5 100 грн);
- 2) виправні роботи на строк до 2 років;
- 3) обмеження волі на строк до 3 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю на строк до 3 років або без такого.

З урахуванням положень ст. 12 КК України цей злочин є невеликої тяжкості, оскільки не передбачає покарання у вигляді позбавлення волі, а закріплює інші більш м'які види покарань.

На нашу думку, під час конструювання санкції аналізованої статті законодавцем не в повній мірі дотримано принцип справедливості, зокрема в частині визначення розміру штрафу. Видається не зрозумілим значний розрив у розмірі завданих збитків розміром штрафу, який повинна сплатити винна особа (не більше 5 тис. 100 грн.). В даному випадку законодавцем не дотримано принцип відповідності тяжкості вчиненого злочину та призначеного покарання за нього. Якщо це злочин невеликої тяжкості, то і розмір штрафу бажано було б визначити відповідно до ст. 12 КК України в розмірі понад 3 тис. неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Поряд з цим, викликає здивування, що за вчинення службового корупційного злочину у санкції статті передбачено покарання у вигляді виправних робіт. Нагадаємо, що відповідно до ст. 57 КК України покарання у вигляді виправних робіт відбувається за місцем роботи засудженого з

відрахуваннями в дохід держави від 10 до 20 % доходу. Тобто, особа, яка вчинила нецільове використання бюджетних коштів, може залишитися на своїй посаді і продовжувати вчиняти злочинні діяння, пов'язані з бюджетними коштами. Тому виправні роботи взагалі неприпустимо призначати за вчинення службових злочинів.

Вважаємо, що найбільш оптимальним видом покарання за цей злочин є обмеження волі з на строк до 3 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю на строк до 3 років. Саме обмеження волі на нашу думку здатне максимально реалізувати принцип спеціальної превенції покарання та не допустить негативного впливу на особу, який вона може отримати у разі відбування покарання у виді позбавлення волі. Завдяки специфічному режиму відбування цього покарання особа залучається до праці та постійно перебуває під наглядом.

Частиною 2 ст. 210 КК України встановлено наступні види покарань за вчинення аналізованого злочину в особливо великих розмірах, повторно або за попередньою змовою групою осіб:

- 1) обмеження волі на строк від 2 до 5 років;
- 2) позбавлення волі на строк від 2 до 6 років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Виходячи із санкції статті, вчинення нецільового використання бюджетних коштів за наявності кваліфікуючих ознак є тяжким злочином, оскільки до особи може бути застосовано позбавлення волі на строк до 6 років. В цьому випадку також можемо піднімати питання про певну невідповідність розміру заподіяної шкоди та виду покарання.

Аналіз судової практики свідчить, що за подібні злочини суд призначає покарання у виді обмеження волі і одразу ж звільняє особу від реального відбування покарання на підставі ст. 75 КК України зі встановленням іспитового строку. Тобто, винна особа практично не зазнає суттєвих обмежень. Тому, було б правильним доповнити санкцію ч. 2 ст. 210 КК України покаранням у вигляді штрафу, розмір якого відповідав би тяжкості злочину, відповідно до ст. 12 КК України на рівні не більше 25 тис. неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (425 тис грн).

Поряд з цим, викликає здивування, що санкція статті не містить такого альтернативного виду покарання як конфіскація майна, адже з урахуванням специфіки досліджуваного злочину, а також того факту, що нецільове використання бюджетних коштів є одним з видів службових зловживань, передбачення конфіскації майна та спеціальної конфіскації було б соціально оправданим. Це стосується випадків коли злочин вчинено умисно та з корисливим мотивом. До того ж, доповнення санкції цим видом покарання цілком відповідає чинному кримінальному законодавству, зокрема ст. 59 КК України.

Продовжуючи роздуми в напрямку приведення кримінально-правової

санкції у відповідність до вимог сьогодення, слід згадати про поданий на розгляд Верховної Ради України депутатом Мураєвим Є.В. проект Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо підвищення відповідальності за нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням)» № 4407 від 13.04.2016 р. [1].

Зазначеним проектом Закону пропонується передбачити більш суворе покарання за вчинення нецільового використання бюджетних коштів. Так, за діяння, передбачене ч. 1 ст. 210 КК України, пропонується встановити покарання у вигляді позбавлення волі на строк до п'ятироків, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. Тобто вноситься пропозиція виключити покарання у вигляді штрафу, виправних робіт та обмеження волі, тим самим замінити ці покарання на позбавлення волі на строк до п'яти років та обов'язковою умовою передбачити позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Зазначений законопроект передбачає конструювання складу злочину саме як злочину середньої тяжкості та значно посилює за нього покарання. Зрозуміло, що представлена законодавча ініціатива є одним з проявів активно впроваджуваної у вітчизняне законодавство антикорупційної стратегії, однак принцип економії кримінальної репресії віднесено на задній план. На наше суб'єктивне переконання, встановлення покарання у вигляді позбавлення волі не вирішить проблему вчинення службовою особою корисливого злочину у вигляді нецільового використання бюджетних коштів. Нами вбачається більш доцільним застосування альтернативних видів покарань, не пов'язаних з позбавленням волі. Зокрема, як вище зазначалося, вважаємо, що найбільш прийнятним є покарання у вигляді обмеження волі з обов'язковим позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Змінюючи покарання за ч. 2 ст. 210 КК ініціатор законопроекту демонструє категоричність та безальтернативність. Зокрема пропонується виключити покарання у вигляді обмеження волі, натомість залишити позбавлення волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років або довічне позбавленням волі з конфіскацією майна. З урахуванням такої санкції злочин стає особливо тяжким за ступенем тяжкості. Аргументуючи такі радикальні пропозиції, Мураєвим Є.В. вважає, що саме така конструкція норми спроможна більш ефективно виконувати функції загальної та спеціальної превенції покарання.

На нашу думку, що застосування позбавлення волі як найгострішого прояву кримінальної репресії вимагає більш обачного підходу, оскільки, крім позитивних, цьому виду покарання властива й низка негативних моментів (таких, зокрема, як недостатня ефективність загальної превенції, стабільність рівня рецидиву, незворотні зміни психіки людини та її особистих

характеристик, що викликаються тривалим (понад п'ять-шість років) перебуванням її в місцях позбавлення волі). Тому важливим завданням є мінімізація негативних властивостей цього покарання, підвищення його ефективності як необхідного засобу захисту суспільства від найбільш небезпечних посягань, підтримання законності та правопорядку. Одним зі шляхів його вирішення є дотримання принципу справедливості під час призначення позбавлення волі [2, с. 4].

Отже, підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що наукова спільнота, практичні працівники та законодавець повинні прагнути до того, щоб принцип справедливості покарання дотримувався у чинному законодавстві на найвищому рівні. Саме він акумулює в собі принципи законності, рівності громадян перед законом, гуманізму кримінального права, які у своїй сукупності характеризують якісну сторону справедливості. І тільки за умови справедливого Закону про кримінальну відповідальність він буде максимально ефективно реалізовувати одне з найважливіших своїх завдань – загальної та спеціальної превенції.

Список використаних джерел:

1. Проект Закону № 4407 від 13.04.2016 р. «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо підвищення відповідальності за нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням)» № 4407 від 13.04.2016 р. [Електронний ресурс] : Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58706. – Дата звернення: 10.04.17. – Назва з екрану.

2. Скакун О.Є. Реалізація принципу справедливості в процесі призначення покарання у виді позбавлення волі [Текст]: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Скакун Олександр Євгенович; Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди – Х., 2011. – 22 с.

Філіпп

Анастасія Володимирівна,

старший викладач кафедри

кримінального права та

кримінології

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук

ДЕТЕРМІНАНТИ ПОШИРЕННЯ ТЕРОРИЗМУ ТА СЕПАРАТИЗМУ В УКРАЇНІ

Сьогодні однією з найбільших загроз національній безпеці є такі широкомасштабні явища як тероризм та сепаратизм, з якими Україна зіштовхнулася з початку агресії з боку сусідньої держави, та початку

антитерористичної операції. Ці явища мають місце не тільки безпосередньо у зоні конфлікту, де мають місце бойові зіткнення, особливо проводиться антиукраїнська пропаганда та проявляються сепаратистські настрої, а й в інших містах України.

Згідно ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом», тероризм – суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякуванні населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей»[2]. Сепаратизм – прагнення до відокремлення, відособлення. У багатонаціональних державах – прагнення національних меншин до відокремлення, створення самостійної держави [3, с. 126].

Як відомо, ці явища з'являються там, де суспільство переживає глибоку кризу, в першу чергу кризу ідеології і державно-правової системи. В такому суспільстві з'являються різні опозиційні групи – політичні, соціальні, національні, релігійні – які ставлять під сумнів законність державної влади. Вони мають тенденцію рости саме в перехідні періоди і етапи життя суспільства, коли в ньому створюється певна емоціональна атмосфера, а нестабільність являється основною характеристикою базових стосунків і соціальних зв'язків. Саме ці умови сприяють росту агресивності в суспільстві і приводить до того, що та чи інша економічна, етнічна, соціальна, релігійна або інша група намагається нав'язати свою волю суспільству, використовуючи при цьому насильство, як інструмент реалізації своїх планів і спрямувань.

Як зазначає В.П. Ємельянов, терористичні злочини, що є особливою та найнебезпечнішою формою екстремізму, можуть здійснюватися в різних формах, але серед усіх можна виділити дві основні ознаки: по-перше, вони спрямовані на те, щоб викликати у населення відчуття страху, безпорадності та незахищеності за рахунок організованого й жорстокого насилля або погрози; по-друге, їм притаманний цілеспрямований тиск на органи влади, міжнародні організації, фізичних або юридичних осіб з метою досягнення потрібних терористам наслідків за рахунок дій адресатів впливу[4, с. 46].

За даними наукових досліджень, загальна модель чинників, що сприяють виникненню й розвитку в суспільстві конфліктогенної ситуації, що розв'язується, у тому числі терористичним способом, зазвичай виглядає так:

- економічна криза;
- хронічна політична нестабільність;
- загальна структурна криза держави та її інститутів;
- руйнування історичних, культурних, моральних, гуманітарних цінностей;
- зростання націоналізму, національної нетерпимості, релігійного екстремізму та сепаратистських настроїв;

- слабкість державного апарату, і, насамперед, корумпованість державних службовців;
- низький професіоналізм спецслужб;
- падіння авторитету влади, закону, віри в її здатність забезпечити безпеку громадян;
- зацікавленість у дестабілізації ситуації з боку інших держав, низькокордонних терористичних, релігійних, націонал-радикальних та інших організацій;
- негативні процеси у соціальній структурі, що призвели до маргіналізації багатьох соціальних груп;
- падіння життєвого рівня, стан психологічного дискомфорту, тривоги й безвиході, незахищеності, що відчула на собі значна частина населення;
- зростання соціальної агресивності [5, с.70]. Наведені чинники є дуже актуальними, щодо ситуації яка зараз існує в Україні. Про дану актуальність свідчить, затверджена президентом України 26 травня 2015 року Стратегія національної безпеки України, де наголошується на тому, що найбільш актуальними загрозами національній безпеці України є «... агресивні дії Росії, що здійснюються для виснаження української економіки і підризу суспільно-політичної стабільності з метою знищення держави Україна і захоплення її території». Такі дії, зокрема, полягають у розпалюванні міжетнічної, міжконфесійної, соціальної ворожнечі і ненависті, сепаратизму і тероризму [6].

Для нейтралізації цих загроз у даній Стратегії визначені основні напрями державної політики у сфері забезпечення національної безпеки України:

- 1) нейтралізація сепаратистських та екстремістських рухів і організацій;
- 2) забезпечення державної безпеки у сферах боротьби з тероризмом, економічної, інформаційної, кібернетичної безпеки;
- 3) захист державної таємниці;
- 4) участь в операціях НАТО з підтримання миру і безпеки;
- 5) розвиток спроможностей щодо запобігання і боротьби з тероризмом, атакою спільної боротьби з тероризмом [6].

Необхідною умовою протидії досліджуваним явищам є формування ефективної державної політики протидії тероризму, сепаратизму, що вимагає вироблення чіткої концепції та стратегії, базових принципів, концептуальних і нормативно-правових засад, визначення шляхів їх практичної реалізації. Це є складною комплексною проблемою, а успішно протидіяти їм можна лише у спосіб здійснення системи економічних, соціальних, правових, інформаційно-роз'яснювальних, оперативних-розшукових та організаційно-технічних заходів. Ці заходи мають здійснюватися як на національному, так і на міждержавному рівнях, у рамках міжнародного співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 року № 638-IV // ВВРУ. – 2003. – №25. – Ст. 180.
2. Словник української мови: в 11 томах. – Том 9. – 1978.
3. Ємельянов В. Проблеми кримінально-правової протидії тероризму / В. Ємельянов// Державна політика протидії тероризму: пріоритети та шляхи реалізації : збірник матеріалів «круглого столу» м. Київ, 24 лют. 2011 р. / за ред. М. Г. Гуцало; НІСД, 2011. – 120 с.
4. Вербенський М. Державна політика протидії тероризму: пріоритети та шляхи реалізації / М. Вербенський // Державна політика протидії тероризму: пріоритети та шляхи реалізації : збірник матеріалів «круглого столу» м. Київ, 24 лют. 2011 р. / за ред. М. Г. Гуцало; НІСД, 2011. – 120 с.
5. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/19521.html>.

Хашев Вадим Георгійович,
доцент кафедри кримінального
права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
доцент

Мазенко Наталя,
курсант 3-го курсу факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ НАРУГИ НАД МОГИЛОЮ

Злочини, що посягають на основні моральні принципи і цінності у сфері духовного і культурного життя суспільства мають власну історію. Адже ще кілька тисячоліть тому назад люди, які не мали статків вилучали цінності з пірамід єгипетських фараонів, місць поховань багатих вельмож суспільства на той час. Здійснювалася наруга на тілами померлих або місцями їхніх поховань через різні аспекти ненависті, за мотивами помсти та інших низинних причин. На теренах нашої сучасної країни цей вид злочину також вчиняється із багатьох мотивів, що свідчить про наявність антиморальних устоїв та ганебного ставлення серед прошарків нашого населення.

Діяння, що передбачено ст.297 Кримінального кодексу України (далі –

КК) визнається злочином проти громадського порядку та моральності, згідно розділу XII Особливої частини Кримінального Кодексу України [1]. Суспільна небезпека цього злочину полягає в завданні моральної шкоди, насамперед, близьким померлих, порушенні громадського спокою, може викликати міжетнічні та міжконфесійні конфлікти, негативно впливає на виховання молоді. Родовим та основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 297 КК, є суспільні відносини в сфері моральних засад суспільства, а саме в частині поваги до померлих та місць їхнього поховання. Згідно ст. 298 Цивільного кодексу України кожен зобов'язаний шанобливо ставитися до тіла людини, яка померла і до місця поховання людини. У разі глуму над тілом людини, яка померла, або над місцем її поховання члени її сім'ї, близькі родичі мають право на відшкодування майнової та моральної шкоди [2]. Так згідно ст. 31 Закону України від 10.07.2003 р. «Про поховання та похоронну справу» у разі осквернення могил, місць родинного поховання, навмисного руйнування чи викрадення колумбарних ніш, намогильних споруд та склепів відшкодування матеріальних збитків здійснюється за рахунок коштів місцевого бюджету з наступним їх відшкодуванням за рахунок винних осіб згідно із законом [3].

Аналізуючи кримінально-правові аспекти цього виду злочину потрібно зазначити, що підставами криміналізації наруги над могилою є:

- історична усталеність уявлень про необхідність криміналізації цього діяння;
- високий ступінь суспільної небезпечності;
- негативна динаміку наруг над могилами;
- об'єктивна необхідність кримінально-правової охорони моральності у сфері шанобливого ставлення до померлих та місць їхнього поховання;
- необхідність кримінально-правової гарантії охорони конституційних прав [4].

Так, відповідно до даних Генеральної прокуратури України у 2013 р. обліковано 1860 кримінальних правопорушень за ст.297 КК України, у 2014 р. – 1608, у 2015 р. – 1932, у 2016 р. – 1662 та за січень – березень 2017 р. – 360.

Оскільки безпосереднім об'єктом наруги над могилою визнаються суспільні відносини у сфері моральності, а саме у частині шанобливого ставлення до померлих та місць їхнього поховання, то під охороною знаходяться всі померлі, незалежно від статі, раси, національності, соціального походження, чи будь-яких інших переконань, що унеможлиблює дискримінацію за хоча б однією із ознак. Важливим аспектом кваліфікації злочину є вчинення протиправного діяння, яке спрямоване на посягання «труп» як тіла, або ж його окремих частин, або праху будь-якої людини після настання її біологічної смерті. В даному аспекті, мається на увазі те, що на кваліфікацію злочину не впливає чи було здійснене протиправне посягання на окрему частину тіла, або ж на «труп» в цілому. Враховуючи

твердження диспозиції ст.297 ККУ терміна «незаконне заволодіння предметами, що знаходяться в місці поховання або на трупі» вбачаємо достовірним охоплення усіх можливих способів заволодіння цими предметами.

На підставі аналізу відповідних положень Цивільного кодексу України та Закону України «Про поховання та похоронну справу» можна стверджувати про те, що предмети, які знаходяться на місці поховання або ж на трупі, можуть перебувати у власності певних осіб, а можуть й не перебувати ні у чийй власності. Залежно від цього незаконне заволодіння такими предметами належить або не належить кваліфікувати за сукупністю з відповідними частинами статей про злочини проти власності [5]. Треба зазначити, що сам факт незаконного заволодіння такими предметами у будь-якому випадку є проявом зневаги пам'яті про померлого, що заслуговує юридичного оціночного поняття як діяння – злочин проти моральності, тому навіть спроба злочинця вчинити незаконне заволодіння певними предметами не може одночасно не бути наругою над могилою. Таким чином, ми підтримуємо думку про те, що протиправні діяння, що передбачені цією статтею, можуть належати лише до злочинів з формальним складом, незалежно від форми прояву їх об'єктивної сторони.

Розглядаючи даний вид злочину треба звертати увагу на обґрунтованість криміналізації дій, зазначених у ст. 297 КК, зважаючи при цьому на історичну усталеність уявлень про аморальність й протиправність діянь, пов'язаних з наругою над тілами померлих та місцями їхнього поховання, та на відповідність такої діяльності основним підставам криміналізації.

Також, враховуючи сучасні реалії, вважаємо, що для підсилення протидії злочинності у цій сфері є вагома необхідність встановлення підвищеної кримінальної відповідальності за вчинення наруги над пам'ятником, спорудженим в пам'ять тих, хто боровся проти збройної агресії Російської Федерації. Для цього необхідно ч.3 ст.297 КК України викласти у наступному вигляді:

«Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з корисливих чи хуліганських мотивів, або щодо пам'ятника, спорудженого в пам'ять тих, хто боровся проти нацизму в роки Другої світової війни або проти збройної агресії країни, яку визнано державою-агресором Верховною Радою України, жертв нацистських переслідувань, а також воїнів-інтернаціоналістів та миротворців, або поєднані із застосуванням насильства чи погрозою його застосування, -».

Список використаних джерел:

1. Кримінальний Кодекс України – Відомості Верховної Ради України , 2001, № 25-26, ст.297, с.126
2. Цивільний кодекс України 2003 року : станом на 1 травня 2010 року (офіційний текст) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до кодексу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi->

bin/laws/main.cgi?nreg=435-15.

3. «Про поховання та похоронну справу» : Закон України від 10 липня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до закону : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1102-15>

4. Коваленко Н.О. Мотиви вчинення злочинів, передбачених ст. 297 КК України, особами з психічними аномаліями // Вісник Луганської академії внутрішніх справ МВС ім. 10-річчя незалежності України: Спец. Випуск. – Ч. 4., 2004. – С. 236-244.

5. Горб Н.О. Деякі проблеми запобігання нарузі над могилами // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теоретичні та практичні проблеми організації досудового слідства». 20-21 травня 2005 р., м. Запоріжжя: У 2-х ч. – Запоріжжя: Запорізький юрид. ін-т МВС України, 2005. – Ч II. – С. 45-47.

Христов

Олександр Леонідович,

доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

Христова Юлія Вікторівна,

старший викладач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук,
доцент

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЩОДО НЕЗАКОННОГО ОБИГУ ЗБРОЇ, БОЄПРИПАСІВ, ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ ТА РЕЧОВИН З УРАХУВАННЯМ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Сьогодні чинне правове поле України в окремих випадках не в повному обсязі відповідає вимогам ратифікованих нашою державою міжнародних нормативно-правових актів.

Відповідальність за незаконне носіння вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв (далі – ВЗ, БП, ВР або ВП) передбачається ст. 263 КК України, зокрема, зазначається, що носіння, зберігання, придбання, передача вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв без передбаченого законом дозволу - караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років [1].

У судово-слідчій практиці під незаконним носінням ВЗ, БП, ВР або ВП

розуміються умисні, вчинені без передбаченого законом дозволу дії по їх *переміщенню, транспортуванню* особою безпосередньо при собі (в руках, одязі, сумці, спеціальному футлярі, транспортному засобі тощо), про що докладно зазначено у постанові Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 3 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» [2].

Відповідальність за *переміщення* через митний кордон України, поза митним контролем України або з приховуванням від митного контролю України зброї та боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї та бойових припасів до неї) встановлена ст. 201 КК України.

Однак, у Протоколі проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (далі - Протокол), дата набрання чинності якого для України відбулася 04.07.2013 р., поняття «незаконний обіг» розкривається у більш широкому значенні. Зокрема визначається, що «незаконний обіг» означає *ввіз (вивіз), придбання, продаж, доставку, переміщення або передачу* вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї з території *або територією однієї Держави-учасниці* на територію іншої Держави-учасниці, якщо будь-яка із зацікавлених Держав-учасниць не надає дозволу на це відповідно до положень цього Протоколу або якщо вогнепальна зброя не має маркування, нанесеного відповідно до ст. 8 цього Протоколу [3].

Відповідно до п. б ч. 1 ст. 5 Протоколу Україна повинна вжити законодавчих та інших заходів для визнання кримінальним злочином таких умисно скоєних дій, як «незаконний обіг вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї». Втою же час фактичне визначення терміну "незаконний обіг" наводиться в ст. 3Протоколу [4].

Робочою групою по вогнепальній зброї, на конференції учасників Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності яка відбулася у Вені, 26-28 травня 2014 р. підіймалося питання труднощів і успішних видів практик в галузі криміналізації незаконного обігу вогнепальної зброї, розслідування відповідних справ та кримінального переслідування за незаконний обіг ВЗ, БП, ВР або ВП, а також заходів щодо активізації міжнародного співробітництва з кримінально-правових питань, в тому числі за допомогою ефективного відстеження вогнепальної зброї в ході проведених розслідувань.

Зокрема зазначається, що хоча держави добилися великого прогресу в прийнятті або перегляді свого законодавства з вогнепальної зброї ввідповідно з міжнародно-правовим режимом, ці зусилля в окремих випадках залишилися незавершеними або характеризуються відсутністю внутрішньої узгодженості.

Однією з основних проблем у встановленні належних законодавчих

рамок є проведення комплексного аналізуючого законодавства для виявлення прогалин у матеріально-правових і процесуальних положеннях. В інших випадках країни зіткнулися з труднощами у процесі зведення численних внутрішніх правил і приписів, які приймалися протягом багатьох років, в один всеосяжний закон. Незважаючи на наявність політичної волі, ці фактори призводять до затримок у здійсненні положень Протоколу [4].

Не виключенням є і наша держава. Так, до цього часу Кримінальний кодекс України не містить відповідальності за *доставку, переміщення або передачу* вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї територією України, хоча, як зазначалось вище, незаконне носіння ВЗ, БП, ВР або ВП передбачає дії по переміщенню, транспортуванню.

Враховуючи те, що ч. 4 ст. 263 КК України встановлена норма, яка звільняє від кримінальної відповідальності особу, яка вчинила злочин, передбачений ч.ч. 1, 2 ст. 263 КК України [1], якщо вона добровільно здала органам влади зброю, бойові припаси, вибухові речовини або вибухові пристрої, особа, яка затримується працівниками правоохоронних органів під час незаконного «переміщення» або «носіння» вогнепальної зброї у межах території країни пояснює, що вона доставляє або переміщує їх для добровільної здачі правоохоронним органам. За відсутності доказів, які спростовують доставку або переміщення ВЗ, БП, ВР або ВП для добровільної здачі зазначена особа звільняється від кримінальної відповідальності. Таким чином відсутність кримінальної відповідальності за переміщення або передачу ВЗ, БП, ВР або ВП дає змогу особам, які займаються їхнім незаконним обігом уникнути покарання. Більш того, у законодавстві України про кримінальну відповідальність взагалі відсутнє розуміння терміну «доставка» ВЗ, БП, ВР або ВП, яке за змістовним значенням хоч і є синонімом таких термінів як «переміщення», «носіння», але в той же час характеризує такі діяння дещо інакше.

Сутність незаконного *переміщення* вогнепальної зброї проявляється у конкретному результаті незалежно від того особисто (при собі) це відбувається чи ні, що повинно бути відображено і у діючих нормативних актах. Таку ж позицію ми знаходимо і у науково-довідковій літературі. Так, у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» під носінням (дією за значенням носити) розуміється нести, але з позначенням повторюваності, тривалості дії, що відбувається в різний час або в різних напрямках [5, с. 792], тоді як під переміщенням розуміється зміна місцезнаходження чого-небудь; перенесення з одного місця в інше [5, с. 918].

Висновки:

1. Враховуючи вищезазначене, можна сказати, що відповідальність за незаконний обіг ВЗ, БП, ВР або ВП, передбачену Протоколом проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боєприпасів до неї, який доповнює Конвенцію

Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, імplementовано до законодавства України про кримінальну відповідальність лише частково.

2. Складна ситуація, що склалася в країні стосовно протидії незаконному обігу ВЗ, БП, ВР або ВП обумовлює потребу удосконалення законодавства України про кримінальну відповідальність. Тому, правовою і практичною необхідністю, на наш погляд, є встановлення кримінальної відповідальності за так діяння як: доставку або переміщення без передбаченого законом дозволу ВЗ, БП, ВР або ВП з території чи на територію України або територією України.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III [Електронний ресурс] / Офіційний Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print1453236520700061>.

2. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 № 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02>.

3. Протокол проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боеприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_792.

4. Трудности и успешные виды практики в деле противодействия незаконному изготовлению и обороту огнестрельного оружия, его составных частей и компонентов, а также боеприпасов к нему и меры по содействию осуществлению Протокола против незаконного изготовления и оборота огнестрельного оружия, его составных частей и компонентов, а также боеприпасов к нему, дополняющего Конвенцию Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности : материалы Конференции участников Конвенции Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности (Вена, 26-28 мая 2014 года). – 25 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.unodc.org/documents/treaties/organized_crime/2014_CTOC_COP_WG6/CTOC_COP_WG.6_2014_2_R.pdf.

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь; ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

Шалгунова Світлана Аполлінаріївна,
професор кафедри кримінального права
та кримінології Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ кандидат юридичних наук, доцент

РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Доступність кожному громадянину України правосуддя стало однією із обов'язкових умов не лише входження України до європейського простору, а й у побудови правової демократичної держави. Проблем з прийому у правоохоронних органах заяв та повідомлень про злочини не існує, так само, як не було їх і до прийняття Кримінального процесуального кодексу України у 2012 році. Забезпечення кожній особі у разі порушення її прав та свобод внаслідок вчинення злочину чи правопорушення, забезпечення їх безпристрасного розгляду є реальним.

Якщо проаналізувати статистику Генеральної прокуратури України, то більша частка злочинів реєструється органами поліції, і розслідування їх переважно покладається на поліцію. Практично 85 % заяв та повідомлень про злочини приймається та розслідується слідчими підрозділами поліції. На поліцію покладається і ведення кримінальної статистики, хоча, про рух кримінальних проваджень облік ведуть зараз органи прокуратури. При цьому дієвість роботи поліції оцінюється за такими критеріями, як: 1) зниження рівня злочинності, 2) підвищення рівня розкриття злочинів та 3) рівень довіри населення до органів поліції. Висунутий на перший план останні роки третій критерій оцінки так і залишився лише на папері, оскільки з кожного працівника поліції вимагають наявності показників його роботи, а це – математичні підрахунки: скільки затримано правопорушників, розслідувано злочинів, передано проваджень до суду тощо.

Впроваджувана реформа правоохоронних органів торкнулася органів прокуратури, податкової та митної служби, прикордонних та внутрішніх військ, служби з надзвичайних ситуацій. Так, наприклад, до створеної у 2015 році патрульної поліції було прийнято лише близько 10 % осіб, які мають спеціальну освіту, отриману в навчальних закладах системи МВС України. Відповідно, що ці особи не просто мають уявлення про правоохоронну діяльність та її зміст, а й знають напрями діяльності органів поліції, основні її форми та методи, знають законодавчу основу діяльності органів поліції та за відповідним фахом – пройшли спеціальну підготовку (навчання) у ВНЗ зі специфічними умовами навчання (в навчальних закладах системи МВС України). Інші працівники таких знань не мають. Можливо, через деякий час

розуміння необхідності отримання спеціальних знань приведе їх до навчальних закладів на навчання. Крім того, необхідно зазначити, що досвід правоохоронної діяльності показує, що випускник ВНЗ лише через 3-5 років роботи в органах поліції сформується як фахівець, який має необхідний обсяг знань і досвіду для самостійного вирішення складних професійних та службових завдань. При цьому для нього головним у виборі професії стали не висока заробітна плата, престиж правоохоронного органу поліції, бажання похизуватися перед знайомими та друзями, а бажання протистояти негативу в суспільстві, переконаність у власних здібностях та можливостях після навчання здійснювати це професійно і якісно. Що ж стосується сучасного стану органів поліції, як і всієї правоохоронної системи в країні в цілому, то на сьогодні, на жаль, не можна констатувати, що вона повною мірою забезпечує громадський порядок та безпеку на вулицях населених пунктів.

Причинами цього, на думку опитаних нами громадян, діючих працівників поліції та результатів власного дослідження, є наступні: недостатня обізнаність молодих правоохоронців норм чинного законодавства (основних положень Конституції України, правил затримання правопорушників та злочинців, порядку застосування вогнепальної зброї тощо); недостатня комунікабельність у спілкуванні з громадянами (частими є прояви грубості, застосування непотрібної фізичної сили, погрози застосувати спецзасоби або зброю, хизування своїм статусом правоохоронця тощо); відсутність жорсткого психологічного відбору кандидатів на службу в правоохоронні органи; явна неповага до працівників, які працювали в правоохоронних органах до їх реформування і небажання прислуховуватися до їх професійних порад і рекомендацій; страх перед серйозними службовими та професійними ситуаціями, перед самими злочинцями, намагання уникнути втручання в ті ситуації, за яких загрожує фізична розправа з боку порушника; невміння вести себе при виявленні ознак злочину (місце події не огорожується, внаслідок чого до прибуття слідчо-оперативної групи втрачаються сліди, які залишив злочинець або очевидці покидають місце події); нездатність передбачити розвиток подій при виникненні небезпеки; невміння орієнтуватися в складній оперативній обстановці і намагання швидко зникнути з місця події, якщо є будь-яка небезпека для працівника правоохоронного органу.

Зважаючи на те, що поліція є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у різних сферах, покликаним забезпечувати охорону громадського порядку, громадської безпеки, законних прав та інтересів громадян, а також об'єктів власності від суспільно небезпечних посягань, існуючий підхід до оцінки діяльності поліції є невірним. У свідомості нашого населення міцно закріпилося переконання, що метою кримінальної юстиції є боротьба зі злочинністю. Іще у 1989 році постановою Верховної Ради СРСР було прийнято постанову «О решительном усилении борьбы с преступностью»,

яким на слідчі органи та суд було покладено завдання «с максимальної строгостью» розглядати випадки вчинення злочинів [1]. Однак, всупереч звичним ідеям, метою кримінальної юстиції, і органів поліції у тому числі є не боротьба зі злочинністю, а захист суспільства від злочинних посягань шляхом реалізації кримінального закону, захист прав та законних інтересів громадян, які потрапили в поле зору юстиції (позивачів, потерпілих, обвинувачених та ін.). Під реалізацією кримінального закону в діяльності органів поліції ми розуміємо не тільки притягнення до кримінальної відповідальності та призначення покарання, а й відмову від кримінального переслідування невинуватих осіб.

Ідеологічна настанова минулих років на зниження злочинності міцно закріпилася не лише у свідомості пересічних громадян, а і в свідомості самих правоохоронців. Однак, досвід існування української держави як за часів її перебування у складі Російської імперії, СРСР, так і за часів її незалежності свідчить, що подолати злочинність неможливо. Події останніх років свідчать про постійне й невпинне зростання показників злочинності по окремих видах (організованої, професійної, рецидивної), зростання показників латентної злочинності (в основному, у сфері економіки та в її секторах: торгівлі, сфері послуг, зміцнення тіньової економіки), збільшення кількості осіб, втягнутих в окремі види злочинності (наркозлочинність, незаконний обіг зброї, торгівлю людьми), незважаючи на відносне зниження зареєстрованих злочинів. Поліція на відміну від інших правоохоронних органів є структурою, що найбільше піддана змінам та реформуванню за останні роки. Як свідчить практика діяльності, не всі зміни були корисними. На цей час, на шляху України до входження в ЄС, знову постало питання реформування правоохоронних органів. Так, розширення кола повноважень поліції у протидії насильству в сім'ї, відносно неповнолітніх дозволило не лише розширити межі впливу на передкримінальні та кримінальні ситуації, а й активно співпрацювати з ОБСЄ у даному напрямку, чого раніше не було. Діяльність поліції стала відкритою і зрозумілою не лише для тих, хто безпосередньо стикається з її діяльністю, а й для інших громадян, і зарубіжних громадських правозахисних організацій у т.ч. Наскільки позитивним є останнє – покаже час. Але, для населення країни, на наш погляд, відкритість діяльності поліції стала корисною, і дозволяє громадянам приймати участь у здійсненні окремих правоохоронних функцій, впливати на прийняття окремих рішень (з організації профілактики злочинів, виявлення та нейтралізації небезпечних об'єктів тощо).

Показники зареєстрованої кримінальної статистики відображають не дійсні якісні показники вітчизняної злочинності, а лише результат реєстрації та обліку злочинів. Між тим зареєстрована злочинність – лише її частка, як верхівка айсбергу, яка видима, а підводна частина – це латентна злочинність, яку не бачать правоохоронні органи з різних причин. В сучасних умовах показник розкриття злочинів в поліції є основним показником її діяльності.

Останні роки багато було розмов про скасування такою критерію її оцінки, однак, так нічого і не змінилося у даному напрямку. А це означає, що теоретично рівень розкриття злочинів вважають несуттєвим, а на практиці – порушення законності слідчими та іншими працівниками органів поліції, які приймають участь у досудовому розслідуванні, пов'язані саме із забезпеченням цього рівня розкриття. Він впливає на розмір заробітної плати, нарахування чи зняття премій. З одного боку, це серйозний важіль впливу на якість роботи конкретного працівника поліції, а з іншого – гальмування його творчого мислення та активності в роботі, зацикленість на показниках, а не на якості. На цей час в усіх підрозділах поліції (на рівні служби, відділення, відділу) оперативні зведення про стан злочинності на території обслуговування включають як кількість вчинених злочинів, кількість заяв про злочини, внесених до ЄРДР та їх розкриття за гарячими слідами. Кількість зареєстрованих по районному відділу поліції заяв та повідомлень про злочини у 5-6 разів перевищує кількість реально вчинених злочинів, що у стільки ж разів збільшує навантаження на персонал поліції, який приймає та реєструє ці заяви. Підтвердженням цього є показники Генеральної прокуратури України: за 2013 рік було зареєстровано 563560 заяв та повідомлень про злочини, підозру по них пред'явлено лише 223561 особі, а закрито – 1004413 проваджень; за 2014 рік – зареєстровано 529139 заяв та повідомлень про злочини, підозру пред'явлено лише 199263 особам, закрито провадження по 614456 злочинах; за 2015 рік – зареєстровано 565182 заяв та повідомлень про злочини, підозру пред'явлено 188099 особам, закрито провадження по 532227 злочинах; за 2016 рік – зареєстровано 592604 заяв та повідомлень про злочини, підозру пред'явлено 159480 особам, закрито провадження по 535170 злочинах [2].

Із цього випливає, що якість роботи по фіксації заяв та повідомлень покращилася, і тепер фіксуються всі події, незалежно від того, є в них склад злочину чи ні. Оскільки більшість злочинів підслідна органам поліції, то найбільше навантаження падає на плечі працівників поліції, які повинні проводити перевірки і встановлювати наявність складу злочину чи його відсутність в інформації про заявлені факти та події. і як і раніше, показник оперативності в роботі поліції продовжує залишатися показником якості.

Однак простий математичний підрахунок показує, що кількість закритих кримінальних проваджень у 2013 році складає 178,2 % від кількості відкритих, у 2014 році – 116,12 %, у 2015 році – 94,16 %, у 2016 році – 90,3 %. Показники абсолютно нелогічні і невиправдані, тоді як підозру було пред'явлено у 2013 році по 39,66 % проваджень, у 2014 році – по 37,65 %, у 2015 році – по 33,28 %, у 2016 році – по 26,91 %. Ці показники, на наш погляд, є не просто незрозумілими, а й абсурдними. Необхідно зазначити, що такі цифри могли б бути у тому разі, коли в цих статистичних даних враховувалися і ті провадження, по яких не було прийнято рішення на кінець звітного періоду (тобто, на кінець календарного року), але такі справи

(минулих років) розглядаються і враховуються окремо, і не входять до зазначених нами даних про кількість закритих проваджень.

Список використаних джерел:

1. О решительном усилении борьбы с преступностью : Постановление Верховного Совета СССР от 04.08.1989 г.
2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за 2013-2016 роки. – К. : Генеральна прокуратура України. 2016.

**Дмуховський
Руслан Сергійович,**
аспірант кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

**ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ СПОСОБУ УЧИНЕННЯ
ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ В'ЇЗДУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНУ
ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ТА ВИЇЗДУ З НЕЇ**

Під час проведення АТО у Донецькій і Луганській областях, у кримінально-правовій практиці України виникає новий вид злочинної діяльності, який полягає у порушенні порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї з метою заподіяння шкоди інтересам держави. До середини 2015 р. в АТО порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї перетворилось на цілу індустрію, в яку були залучені не тільки підприємці по обидва боки фронту і рядові вантажоперевізники, але і підрозділи на блокпостах, а також правоохоронці, які повинні були за службовим обов'язком боротися з цим видом злочину. Ст. 332-1 «Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї» з метою заподіяння шкоди інтересам держави було внесено до КК України лише від 15.04.2014 р. з подальшими змінами від 18.02.2016 р. Враховуючи, що даний вид злочину є новелою для вітчизняної правової науки, розробка методики його розслідування в умовах сьогодення є значною мірою новим напрямом наукового пошуку.

Спосіб вчинення злочину розглядається як джерело інформації про закономірності виникнення доказів, які необхідні для розробки засобів та методів розкриття й розслідування злочинів [1, с. 197]. Спосіб вчинення злочину є одним з елементів механізму злочину. На думку Р.С. Белкіна, спосіб вчинення – це лише один з ланок механізму злочину, та вважав, що під способом вчинення злочину можна розуміти систему дії з підготовки, вчинення і приховування злочину, які детерміновані умовами зовнішнього

середовища і психофізіологічними властивостями особи [1, с. 199].

Законом України від 15.04.2014 № 1 207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» Кримінальний кодекс України доповнений ст. 332-1 (Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї). У ст. 332-1 КК України передбачено відповідальність за порушення порядку в'їзду або виїзду із тимчасово окупованої території з метою заподіяння шкоди інтересам держави [2].

Враховуючи особливості злочинної діяльності, яка пов'язана з порушенням порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї, вважаємо, що спосіб вчинення даного злочину визначається як взаємообумовлена сукупність дій осіб, діяльність яких у цілому спрямована на порушення встановленого порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію та виїзду з неї, з метою заподіяння шкоди інтересам держави.

Згідно ст. 3 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» тимчасово окупованою територією визначає: 1) сухопутна територія АРК, внутрішні води України цих територій; 2) внутрішні морські води і територіальне море України навколо АРК, територія виключної (морської) економічної зони України вздовж узбережжя АРК та прилеглого до узбережжя континентального шельфу, на які поширюється юрисдикція органів державної влади України відповідно до норм міжнародного права, Конституції та законів України; 3) повітряний простір над територіями, зазначеними у п. 1 і 2 цієї частини [3]. Тому в'їзд на тимчасово окуповану територію України та виїзд з неї являють собою дії щодо перетину злочинцем меж тимчасово окупованої території будь-яким способом – як колісним транспортом, так і водним чи повітряним транспортом, а також пішки. Такі дії можуть кваліфікуватись за ст. 332-1 КК України лише у випадку, коли вони вчиняються з порушенням встановленого порядку [2].

Згідно зі ст. 10 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» громадяни України мають право на вільний та безперешкодний в'їзд на тимчасово окуповану територію і виїзд з неї через контрольні пункти в'їзду-виїзду за умови пред'явлення *документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України*. Визначено, що в'їзд іноземців та осіб без громадянства на тимчасово окуповану територію та виїзд з неї допускаються лише *за спеціальним дозволом* через контрольні пункти в'їзду-виїзду. Нормами закону України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України», у ст. 7 вказано, що на фізичних осіб, які перетинають адміністративний кордон БЕЗ «Крим», поширюється дія розділу XII Митного кодексу України з урахуванням положень ст. 9 цього Закону щодо переміщення валютних цінностей [5].

Межі тимчасово окупованої території України, як визначено Постановами 252-VII та 254-VII, це: 1) лінія між тимчасово окупованою територією України та іншою територією України (лінія зіткнення у межах Донецької та Луганської областей); 2) берегова лінія Азовського моря на тимчасово окупованих територіях; 3) державний кордон України з РФ між зазначеними лініями. Отже, до основних способів учинення злочину, передбаченого ст. 332-1 КК України можна віднести:

1. Перетин громадянином України адміністративного кордону ВЕЗ «Крим» через КПВВ без пред'явлення документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України або перетин іноземцем чи особою без громадянства цього ж кордону без спеціального дозволу.

2. Перетин лінії зіткнення у межах Донецької та Луганської областей через блокпости, КПВВ без документа, що посвідчує особу та (або) без дозволу фізичній особі.

3. Перетин громадянином України, іноземцем, особою без громадянства, незалежно від наявності в них необхідних для перетину адміністративного кордону ВЕЗ «Крим» документів, коли цим особам відмовлено в перетинанні цього кордону.

4. Перетин громадянином України, іноземцем адміністративного кордону ВЕЗ «Крим» не через КПВВ, або перетин лінії зіткнення у межах Донецької і Луганської областей не через блокпости, КПВВ.

5. Перетин громадянином України, іноземцем, державного кордону України, який проходить по зовнішній межі територіального моря України навколо АРК і тимчасово не контролюється Україною (в'їзд чи виїзд через аеропорти Сімферополя, паромну переправу в Керчі, морські порти у Севастополі, Ялті, Керчі, Євпаторії, а також через будь-яку іншу ділянку морського чи повітряного кордону ВЕЗ «Крим») або перетин державного кордону України з РФ на ділянці між лінією зіткнення та береговою лінією Азовського моря на тимчасово окупованих територіях, а також перетин берегової лінії Азовського моря на тимчасово окупованій території Донецької області.

Список використаних джерел:

1. Белкин Р.С. Криминалистическая энциклопедия: [справ. пособ.] / Белкин Р. С. – 2-е изд., доп. – М.: Мегатрон-XXI, 2000. – 334 с.

2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III.

3. Закон України №1207-VII від 15 квітня 2014 року «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (із змінами, внесеними згідно із Законом № 1237-VII від 06.05.2014, ВВР, 2014, № 27, ст.905)

4. Порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 04.06.2015, № 367.

5. Закон України від 12 серпня 2014 року № 1636-VII «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України».

Курачченко

Михайло Віталійович,

ад'юнкт кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ВТЯГНЕННЮ ОСОБИ У ЗАЙНЯТТЯ ПРОСТИТУЦІЄЮ ТА СУТЕНЕРСТВУ

В умовах розбудови України як правової і незалежної держави, інтегрування до Європейського співтовариства спостерігається зміна структури та характеру злочинності, загальний рівень якої має тенденцію до зростання. Кризові процеси в Україні, складне суспільно-політичне та економічне становище держави створили підґрунтя для суттєвого збільшення злочинів проти моральності, зокрема тих, що пов'язані зі створенням або утриманням місць розпусти і звідництвом. Дедалі спостерігається збільшення кількості порнографічної інформації та можливість її використання телекомунікаційними мережами та мережами Internet. Все це свідчить про небезпечний характер поширення злочинів проти моральності, засвідчує необхідність посилення боротьби з цими проявами, а також вжиття заходів з метою найбільш ефективного їх попередження та розслідування.

Новітній період розвитку суспільних відносин обумовив кількісне зростання злочинності. Удосконалюються різноманітні засоби, методи та прийоми її діяльності, виникає безліч організованих злочинних угруповань, спілкування яких забезпечується використанням новітніх технологій. В той же час, залишаються актуальними питання забезпечення основоположних прав та свобод людини, її життя та здоров'я, моральних цінностей. Важливим аспектом цього є попередження та розслідування злочинів проти моральності. Адже за багатовіковий період існування проституції як суспільного явища соціумом не визначено чіткого відношення ні до неї, ні до повій, ні до конкретних мір протидії «комерційному сексу».

Незважаючи на те, що в 2006 р. була скасована кримінальна відповідальність за зайняття проституцією, інші негативні явища, що її супроводжували, (сутенерство, втягнення у зайняття проституцією, торгівля людьми), залишилися. У Верховній Раді України точаться питання з приводу підвищення штрафів за зайняття проституцією. Зараз спостерігається активізація нормотворчого процесу щодо питань вдосконалення організації та проведення цього важливого для країни заходу. На даний час є нагальна потреба критично переглянути ті наукові напрацювання, що стосуються протидії різним видам, в тому числі сутенерству та втягненню особи до зайняття проституцією.

Про необхідність підвищення ефективності роботи правоохоронних органів за цим напрямом свідчать офіційні показники стану протидії сутенерству та втягненню особи у зайняття проституцією в цілому. Так, за даними Генеральної прокуратури України, у 2014 р. вчинено 259 фактів сутенерства та втягнення особи у зайняття проституцією, за якими у 131 випадках було складено обвинувальні акти, у 2015 р. – 303, за якими обвинувальні акти було складено у 126 випадках, у 2016 р. – 233, за якими обвинувальний акт було складено лише у 107 кримінальних провадженнях, а за 1 півріччя 2017 року обліковано 152 фактів сутенерства, з яких лише в 43 випадках вручено повідомлення про підозру. Як бачимо, з усіх облікованих кримінальних правопорушень менше 50 % доводяться до складення обвинувального акту.

Відповідно до положень Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 21 березня 1949 року її сторони повинні накладати «...кару на кожного, хто для вдоволення похоті іншої особи: зводить, умовляє або спокушає з метою проституції іншу особу, навіть за згодою цієї особи; експлуатує проституцію іншої особи, навіть за згодою цієї особи; ...утримує будинок розпусти чи управляє ним або свідомо фінансує чи бере участь у фінансуванні будинку розпусти; здає в оренду або наймає будівлю чи інше місце, або частину такого, знаючи, що вони будуть використані з метою проституції третіми особами» [1].

В той же час, збільшення кількості порнографічної інформації, можливість використання телекомунікаційних мереж та Internet-ресурсів будь-якою особою в Україні, нестабільна ситуація в економіці з одного боку, а також негативне становище у забезпеченні ефективної діяльності правоохоронних органів нашої держави з іншого, призвели до зростання кількості випадків вчинення досліджуваних кримінальних правопорушень.

Розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, як зазначає О.С. Саїнчин, в криміналістиці можна розділити на три етапи: початковий, наступний та завершальний. Початковий етап розслідування починається з моменту знаходження ознак вчинення злочину. З моменту встановлення особи, підозрюваної у вчиненні злочинів, і визначення ступеня її вини вирішується питання про повідомлення про підозру [3].

В розрізі забезпечення публічного порядку ми повинні говорити навіть не про розслідування сутенерства та втягнення особи у заняття проституцією, а про його попередження та протидію.

Загалом, важливе значення у виявленні ознак кримінального правопорушення має аналіз первинної інформації щодо даних про ознаки злочину, відомостей за окремими обставинами розслідуваного факту, а також джерел, з яких отримано цю інформацію. Додаткові відомості щодо злочину на стадії реєстрації в ЄРДР [2] отримуються завдяки заходам збирання первинної інформації: огляду місця надання інтимних послуг; встановлення особи злочинця (сутенера, звідника) і місця його перебування; виявлення

очевидців й свідків злочину та отримання від них пояснень щодо злочинної події та ін.

Констатуючи вищевикладене, вкажемо на те, що протидія сутенерству та втягненню особи у зайняття проституцією є важливою складовою забезпечення публічного порядку в Україні.

Список використаних джерел:

1. Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами від 21 березня 1949 року/

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий Верховною Радою України Законом №4651-VI від 13.04.2012 р. ; відп. за вип. В. А. Прудников. – Х. : Право, 2016. – 392 с.

3. Саїнчин О.С. Слідчі ситуації та алгоритми дій в методиці розслідування серійних вбивств. [Електронний ресурс]– Режим доступу до ресурсу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/22719/%CE/>

**Російський
Ілля Костянтинович,**
аспірант Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

**ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ, ЯКИЙ ВЧИНЯЄ
КРАДІЖКИ З ПРИМІЩЕНЬ МАГАЗИНІВ**

Встановлення особи, яка вчинила злочин, є одним із головних завдань розслідування. Для вирішення цього завдання на початковому етапі слідчому необхідно мати принаймні мінімальні відомості про особу злочинця, особливо, коли крадіжку вчинено в умовах неочевидності. Саме тому дані про особу злочинця дуже важливі для розслідування. На думку В.А. Жбанкова, вони допомагають: «визначити особливості відображення властивостей особи злочинця при підготовці, вчиненні та приховуванні злочинів; розробити систему слідів, що відображають соціальні, психологічні і біологічні властивості особи злочинця, та виявити інші джерела інформації про нього; визначити систему техніко-криміналістичних і тактичних методів і засобів зі збирання, дослідження, оцінки та використання інформації про особу злочинця; встановити взаємозалежність і взаємозв'язки між соціальними, психологічними та біологічними властивостями злочинця, що містяться у джерелах інформації про нього; на основі зібраної інформації та виявлених взаємозв'язків між соціальними, психологічними, біологічними властивостями побудувати модель особи, яка вчинила злочин; визначити систему пошукових заходів щодо встановлення особи злочинця; на основі виявлених закономірностей між елементами злочинної діяльності розробити

систему типових версій щодо особи, яка вчинила злочин, стосовно тих або інших видів злочинних діянь, у тому числі й на базі ЕОМ» [1, с. 9].

У кримінології характеристику особи злочинця розглядають за такими ознаками: соціально-рольові (найближче оточення, побутові, сімейні, виробничі та загальноцивільні відносини); соціально-демографічні (стать, вік, освіта, соціальний стан, професія і вид занять, сімейний стан, місце проживання, матеріальне забезпечення та житлово-побутові умови); морально-психологічні (світогляд, ціннісні орієнтації, інтелектуальні ознаки, рольові особливості, психічні аномалії, що не виключають осудність, рівень потреб); кримінально-правові (мотиви злочину, характер та спрямування посягань, одиночний чи груповий характер посягань, строк і вид покарання, стаття КК України) [2, с. 132].

Цікавим є поділ усіх властивостей злочинця на власні та відносні, запропонований М.О. Селівановим. До власних ознак злочинця належать такі, як стать, вік, інтелектуальний та фізичний розвиток, морально-психологічні якості, володіння певними професійними навичками, злочинний досвід. До відносних властивостей належать різні прояви соціальних зв'язків злочинця, серед яких: спосіб життя злочинця, особистісні прояви у різних сферах діяльності, співвідношення місця проживання та роботи злочинця, його професійний рівень та ступінь освіченості, соціальний статус та коло зв'язків [3, с. 132].

На нашу думку, для повної характеристики особи злочинця необхідно мати такі дані:

- фізико-біологічні властивості особи (стать, вік, зріст, статура, фізичні дані тощо);
- морально-психологічні (світогляд, переконання, риси характеру, звички, емоції, темперамент тощо);
- соціально-побутові (сімейний стан, місце проживання, роботи, навчання, суспільні відносини у при виконанні окремих видів діяльності);
- соціально-правові (злочинний досвід, наявність судимості, ставлення до вчиненого тощо).

Фізико-біологічні характеристики особи злочинця тісно пов'язані зі способом вчинення злочину та слідами злочинного посягання. Стать та вік особи здебільшого впливає на обрання ним того чи іншого способу. Злочинці молодого віку обирають більш примітивні способи вчинення злочину, пов'язані, як правило, з руйнуванням перешкод. Відповідно до структури способу вчинення злочину така складова, як приховування слідів частіше за все відсутня. Зріст, статура, фізичні характеристики особи злочинця впливають на обрання способу проникнення до приміщення. Злочинці кремезної статури проникають у приміщення шляхом зламу перешкод за допомогою власної сили або, як правило, дією такої сили на нескладні знаряддя зламу (лом, монтування). Відповідно до статури та фізичних даних злочинця утворюються певного виду сліди, що відрізняються перш за все за

розміром, формою та розташуванням.

Морально-психологічним характеристикам особи злочинця приділяється достатньо уваги з боку вчених у галузі кримінології, криміналістики та юридичної психології. У юридичній психології розділяють особистісні характеристики злочинця за типами: насильницького, сексуально-насильницького, корисливо-насильницького, корисливого тощо. Особи, які вчиняють крадіжки, незалежно від їх виду, мають низку спільних рис. Як зазначає М.І. Єнікєєв «особа злочинця – крадія, як правило, деформована його стійким включенням у кримінальне середовище, дефектами сімейного виховання вже у ранньому віці, хронічним незадоволенням його насущними потребами, постійною ситуативною залежністю» [4, с. 41].

Потреби та погляди крадіїв вкрай обмежені та примітивні й непов'язані зі сприйняттям загальноприйнятих соціальних цінностей. Відсутність соціальної адаптації посилюється такими чинниками, як відсутність сім'ї, спеціальності, постійного місця роботи, а інколи й місця проживання. Крадії характеризуються постійною антисуспільною спрямованістю поведінки: пияцтва, вживання наркотиків. Як правило, вони також схильні до вчинення інших видів злочинів: хуліганства, грабежів, у сфері обігу наркотиків. Риси характеру крадія: жадібність, прагнення до незаконного збагачення, нечесність, егоїзм тощо формуються під впливом загальної корисної спрямованості його діяльності.

Серед соціально-побутових характеристик особи злочинця для розслідування крадіжок з приміщень магазинів важливе значення має місце проживання. Вивченням матеріалів кримінальних проваджень встановлено, що 58 % крадіїв проживало у безпосередній близькості від місця вчинення крадіжки. Користуючись наведеними даними, слідчі при розслідуванні злочину гарячими слідами повинні у першу чергу відпрацьовувати будинки поблизу місця вчинення злочину. За місцем роботи особи злочинців характеризуються таким чином: без постійного місця роботи або навчання складають 60 % від загальної кількості злочинців; працюючі – 25 %; учні професійно-технічних училищ коледжів, технікумів – 11 %, інші – 4 %.

Соціально-правові характеристики особи злочинця є найголовнішими, тому що вони пов'язують між собою інші складові особистості крадія, безпосередньо впливають на спосіб учинення злочину, предмет злочинного посягання та інші елементи криміналістичної характеристики. Залежно від професійних навичок та досвіду злочинної діяльності В.А. Журавель поділяє злочинців, які вчинюють крадіжки, на дві групи: «а) професійні злодії, для яких крадіжки є основним джерелом існування. Як правило, такі особи раніше були судимі за аналогічні злочини і в цьому значенні злочинна діяльність – одна з найбільш сталих і «рецидивонебезпечних». Вони ж очолюють злочинні формування і мають певну спеціалізацію; б) особи, які вчинили крадіжку через якісь конкретні обставини, що склалися (залишені без догляду особисті речі громадян або без належної охорони матеріальні

цінності, незамкнені двері квартири чи автомашини тощо). Ці особи викрадають предмети, що перебувають на виду (в основному невеликої кількості), і намагаються швидко залишити місце крадіжки» [5, с. 233].

Погоджуючись з наведеною класифікацією, вважаємо, що у зв'язку з соціально-економічною кризою у країні можна виділити групу осіб, які у зв'язку з важким матеріальним становищем, змушені здобувати собі засоби для проживання злочинним шляхом. Вони, як правило, раніше не засуджені, іноді вперше вчиняють крадіжки, мають нестійку антисуспільну направленість. Вони вчиняють крадіжки з магазинів частіше за все у відкритий спосіб з прилавків, коли магазини відчинені.

Список використаних джерел:

1. Жбанков В. А. Человек как носитель криминалистически значимой информации / В. А. Жбанков. – М. : Ассоциация «Профессиональное образование», 1993. – 36 с.
2. Криминология :учеб.[для ВУЗов];под общ. ред. А.И. Долговой. – М.: Изд-во «Норма (Издательская группа Норма – Инфра. М), 2000. – 692 с.
3. Селиванов Н. А. Советская криминалистика: система понятий / Н.А. Селиванов. – М. : Юр. лит., 1982. – 154 с.
4. Еникеев М.И. Юридическая психология / М.И. Еникеев. – М. : Норма, 2008. – 256 с.
5. Керівництво з розслідування злочинів : науково-практичний посібник / [В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. – Х. : Одісей, 2010. – 960 с.

Сіроух Ірина Володимирівна,
здобувач кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ХАРАКТЕРИСТИКА СПОСОБІВ СТВОРЕННЯ АБО УТРИМАННЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ МІСЦЬ РОЗПУСТИ І ЗВІДНИЦТВА

При розслідуванні злочинів важливе місце займає дослідження способів їх вчинення. Спосіб злочину – це система дій під час підготовки, вчинення та приховування злочину, детермінованих умовами зовнішнього середовища та психофізичними властивостями особи, що можуть бути пов'язані з вибором використання відповідних знарядь або засобів та умов [1, с. 12]. На думку Ю.В. Гавриліна, способу злочину притаманні індивідуальна визначеність, відносна стійкість та відображення в навколишньому середовищі у вигляді слідів. Це дозволяє ідентифікувати злочинця за ознаками способу вчинення злочину [2, с. 28]. Адже способи як окремі прояви, як зазначає С.М. Зав'ялов, зараз значно видозмінюються не тільки у зв'язку з появою нових видів

злочинів, але й у рамках традиційних діянь внаслідок значної зміни можливостей і умов злочинної діяльності [3, с. 151].

За даною категорією справ, здебільшого злочинцями застосовувалися заходи щодо підготовки до злочину, зокрема: планування злочину – 94 %; пошук приміщення чи іншого місця для розпусти – 62 %; добір осіб, які згодні за винагороду надавати інтимні послуги – 98 %; добір співучасників злочину – 69 %; облаштування приміщення чи іншого місця для розпусти – 54 %; пошук клієнтів – 37 %; розподіл ролей між співучасниками – 64 %. Зазначені способи можуть бути наявні як окремо, так і в сукупності в певному кримінальному правопорушенні.

Згідно КК України об'єктивна сторона досліджуваного кримінального правопорушення полягає у: створенні місць розпусти; їх утриманні; звідництві для розпусти.

Створення і утримання місць розпусти у теорії кримінального права, як доречно наголошує А.А. Небитов, визначено таким чином, що відсутні чіткі критерії відмежування одного діяння від іншого. Тому, створення місця – це будь-які дії, що призвели до його виникнення. Водночас утримання місця є більш небезпечним, оскільки пов'язане з тривалим його функціонуванням. Відтак, утримання місця пропонуємо визначити як забезпечення можливості одній чи декільком особам відвідати його два і більше разів. Тобто, з моменту другого використання одного й того самого місця відвідувачами протиправні дії слід кваліфікувати як утримання місць розпусти [4, с. 96].

Узагальнення кримінальних проваджень дозволило визначити основні способи учинення вказаних злочинів злочинними групами, зокрема: утворення місця для надання інтимних послуг – 23 %; утримання місця для розпусти і звідництва – 86 %; координація діяльністю із надання інтимних послуг та звідництва – 34 %; схилення осіб до надання інтимних послуг (шантаж, компрометація, використання службової залежності, грошова винагорода) – 49 %; створення умов для ефективного функціонування місця для розпусти з метою отримання значних прибутків – 46 %; знайомство і організація зустрічей для надання інтимних послуг – 37 %.

У той же час, слід зазначити, що під утриманням місць розпусти, наприклад, Ю.В. Баулін розуміє наступні дії: пошук клієнтів; оплата оренди приміщень, транспортних витрат; підтримання об'єкта в стані придатності для використання як місця розпусти (оплата комунальних послуг, охорона) [5, с. 855]. Зі свого боку І.С. Аліхаджиева до зазначеного діяння зараховує надання послуг фахівців (косметолога, перукаря тощо) для забезпечення власної зовнішньої привабливості осіб, які надають послуги сексуального характеру в зазначених вище місцях [6, с. 123].

Спосіб приховування злочину також потребує відповідної уваги. За даними вивчення справ, виявлено наступні способи приховування досліджуваної категорії злочинів: маскуванню цільового призначення приміщення чи іншого місця для розпусти – 94 %; давання неправдивих

свідчень у разі викриття, у тому числі висунення алібі – 78 %; вплив на сумлінних учасників процесу – 42 %; надання інтимних послуг лише «постійним» клієнтам – 27 %; використання корумпованих зв'язків в органах влади й управління – 7 %.

Отже, найбільш типовими способами створення або утримання місць розпусти і звідництва будуть наступні: утворення місця для надання інтимних послуг; створення умов для ефективного функціонування місця для розпусти з метою отримання значних прибутків; схиляння осіб до надання інтимних послуг (шантаж, компрометація, використання службової залежності, грошова винагорода); координація діяльністю із надання інтимних послуг та звідництвом; знайомство і організація зустрічей для надання інтимних послуг; утримання місця для розпусти і звідництва. Способи підготовки та приховування є важливими складовими способу вчинення цього кримінального правопорушення. Адже, зважаючи на його латентність, їх дослідження дає нові можливості для розслідування.

Список використаних джерел:

1. Зуйков Г. Г. Криминологическое учение о способе совершения преступления : автореф. дисс. д-ра юрид. наук / Г. Г. Зуйков. – М. – 1970. – 41 с.
2. Гаврилин Ю. В. Расследование преступлений против личности и собственности : учебное пособие / Ю. В. Гаврилин. – М.: «Ось-89», 2006. – 384 с.
3. Завьялов С. М. Новые элементы и характеристики способа совершения преступлений / С. М. Завьялов // Матеріали конференції: Актуальні проблеми криміналістики. – Донецьк. – 2001. – С. 151-153.
4. Небитов А. А. Кримінальна відповідальність за створення або утримання місць розпусти і звідництво: актуальні проблеми теорії та практики / А. А. Небитов // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – № 1. – 2014. – С. 95-98.
5. Кримінальний кодекс України : Науково-практичний коментар / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, С. Б. Гавриш та ін.] ; за заг. ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – [вид. 4-те, доповн.]. – Х. : Одиссей, 2008. – 1208 с.
6. Алихаджиева И. С. О совершенствовании практики применения составов преступлений о проституции / И. С. Алихаджиева // Современное право. – 2009. – № 5. – С. 122-126.

**Усольцев
Сергій Олександрович,**
аспірант Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ ЗБРОЇ

Об'єкт злочину є одним із обов'язкових елементів складу злочину. Об'єкт злочину має визначальне теоретичне, практичне і пізнавальне значення для оцінки суспільної і юридичної сутності злочину, тяжкості

заподіяної злочином шкоди, кваліфікації діяння та вирішення багатьох інших практичних завдань. Можна зробити висновок, що об'єкт злочину слід характеризувати як визнане у суспільстві благо, на яке посягає злочинне діяння і яке охороняється кримінальним законом. Об'єктом злочину, на нашу думку, можуть бути суспільні відносини, що визнаються цінними на тому чи іншому етапі розвитку суспільства і держави певної форми правління.

В юридичній літературі не сформувався остаточної точки зору стосовно визначення родового і безпосереднього об'єкта злочину. У злочинах, пов'язаних із незаконним поводженням зі зброєю родовий і безпосередній об'єкти співпадають, і це – громадська безпека. Але громадська безпека охоплює достатньо широкий спектр соціальних цінностей, які становлять різноманітні сфери суспільного життя. Як вказує В. Малков, – не дивлячись на те, що найменування родового і безпосереднього об'єкту даних злочинів однакове (громадська безпека), говорити про їх збіг було би невірно. Вони не можуть співпадати, як не може співпадати частина цілого з цілим.

Родовим об'єктом всіх злочинів, що посягають на суспільні відносини у сфері забезпечення громадської безпеки, є суспільні відносини, що виникають і існують у суспільстві у зв'язку з цілим рядом предметів матеріального світу, які становлять певну загрозу суспільству, є джерелами суспільної небезпеки [1, с.7]. Зазначаючи, що безпосередній і родовий об'єкт співпадати не можуть, В. Малков не визначає його. Для вирішення розмежування ми звернулися до робіт В. Тихого, який вказує, що громадська безпека як родовий об'єкт складається із ряду сфер. Суспільні відносини, які входять в ту чи іншу сферу, уявляють собою безпосередні об'єкти окремих груп злочинів проти громадської безпеки. Таким чином, можна узагальнити, що безпосереднім об'єктом злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням зброєю є безпека від зброї, в різних сферах суспільного життя.

Неточною, на наш погляд, є позиція стосовно того, що безпосереднім об'єктом викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем (ст. 262 КК України) є суспільна безпека у сфері обігу названих предметів у силу невизначеності даного формулювання. На наш погляд, безпосереднім об'єктом даного злочину варто вважати безпеку населення від несанкціонованого використання зазначених предметів чи дії з ними. Додатковими об'єктами є існуючі у суспільстві відносини, що забезпечують недоторканність життя, здоров'я особистості, безпеки виробництва, схоронності власності тощо.

Важливе значення при здійсненні кримінально-правової характеристики багатьох видів суспільно небезпечних діянь займає предмет, який є необхідною ознакою злочинів, пов'язаних із незаконним поводженням зі зброєю. Перелік предметів, що міститься у злочинах, пов'язаних із

незаконним заволодінням зброєю, має вичерпний характер. Ці предмети об'єднуються рядом спільних ознак. По-перше, вогнепальна зброя і та інші предмети зазначені у статтях КК України, є джерелом підвищеної небезпеки, якщо використовуються з порушенням правил поведінки з ними. Друга ознака цього предмету – мета, з якої він виготовлений, цільове призначення будь-якої зброї – ураження живої сили, руйнування предметів матеріального світу тощо. Третя ознака – зброя – це предмет, що частково вилучений із цивільного обігу. Це означає, що існує певний порядок, встановлений державними органами щодо оформлення права на її придбання, зберігання, носіння, виготовлення, збут тощо. Таким чином, зазначене дає можливість встановити найбільш характерні ознаки предметів, що належать до зброї.

Кримінально-правове поняття зброї складається, на наш погляд, із сукупності певних ознак, що її характеризують: а) зброя – це предмет, що призначений (виготовлений) для ураження певної цілі (як правило, живої); б) можливість використання зазначених предметів у побутових чи господарських цілях не є головною ознакою використання чи застосування таких предметів.

Теорія кримінального права вказує на те, що предмет злочину слід відрізнити від об'єкта злочину. Кримінально-правове значення предмету злочину має прояв у таких аспектах: 1) включення предмета злочину в комплекс ознак конкретного злочину забезпечує повноту його конструювання, що сприяє успішному вирішенню задач кваліфікації; 2) предмет злочину може виступати критерієм розмежування суміжних злочинних діянь; 3) предмет посягання може бути також одним із критеріїв розмежування злочинного і незлочинного діяння; 4) ті чи інші ознаки предмету посягання може бути обтяжуючими чи пом'якшуючими обставинами злочину[2, с.104-105].

Предметом злочину є речі матеріального світу, діючи на які, особа посягає на блага, що належать суб'єктам суспільних відносин. Отже, розглядаючи проблему предмету злочину, варто зазначити, що різні види вогнепальної зброї і вибухові речовини та пристрої, а також бойові припаси можуть виступати як предметом, так і знаряддям вчинення злочину, оскільки предметом злочину є річ матеріального світу, з приводу якої або відносно якої вчиняється злочин. Предметом злочину є та річ (зброя), на яку впливає злочинець, а знаряддя – це ті предмети (вогнепальна зброя, боєприпаси, вибухові пристрої), за допомогою яких вчиняється суспільно небезпечне діяння (умисне вбивство, знищення чи пошкодження чужого майна тощо). Предмет є важливим елементом складу злочину, оскільки від вірного вирішення питання стосовно предмету злочину залежить встановлення законності при розгляді судами матеріалів кримінальних проваджень.

Визначення предметів злочинів, що передбачені в ряді статей КК України (ст.ст. 262, 263, 264) надається в постанові Пленуму Верховного Суду України № 3 від 26 квітня 2002 р. «Про судову практику в справах про

викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами».

Питання щодо приналежності предметів до предмета озброєння вирішується за допомогою проведення криміналістичної експертизи у експертних установах і за участю спеціалістів відповідного профілю. Оцінюючи предмет щодо визначення його як зброї, бойових припасів та вибухових речовин, слід мати на увазі, що основною характерною ознакою цих предметів є їх призначення для ураження живої цілі та знищення чи пошкодження оточуючого середовища. Вони можуть бути як саморобні, так і виготовлені промисловим способом[3, с.25].

Список використаних джерел:

1. Малков В.Д. Хищение огнестрельного оружия, боевых припасов и взрывчатых веществ / В. Д. Малков.– М. : НИИ РИО Академии МВД СССР, 1971. – С. 7.
2. Уголовное право Украины: Общая часть. Учебник / Отв. ред. Кондратьев Я.Ю. / Под ред. Клименко В.А., Мельника Н.. – К.: Атика, 2002. – С.104-105.
3. Литвин А.П. Предмет в составах преступлений против общей безопасности. (Вопросы квалификации органами внутренних дел) / А. П. Литвин. – К. : УАВД, 1992. – С. 25.

Якушкін В.А., здобувач
Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ЗБРОЇ

За останній час має тенденцію зростання кількість злочинів проти громадської безпеки, проти життя та здоров'я особи, що скоюються за допомогою застосування різних видів зброї. Питання правової регламентації придбання, використання, зберігання різноманітних предметів озброєння, належна нормативна база з питань обігу зброї, відсутня. Правотворчий процес щодо прийняття закону «Про зброю» вже декілька років як призупинений. За останній рік, коли проводиться антитерористична операція, кількість одиниць вогнепальної зброї та боеприпасів, що потрапили в руки цивільних осіб, різко збільшився. І дана негативна ситуація має тенденцію до подальшого поширення незаконного обігу саме вогнепальної зброї та боеприпасів і вибухових речовин у мирному житті. Відповідно, що це не може сприяти зменшенню кількості злочинів, вчинюваних з використанням зброї.

Як уже вказувалося, кількість злочинів, вчинених проти громадської безпеки та пов'язаних з незаконним обігом зброї злочинів, а також злочинів,

вчинених з використанням зброї за останні роки має стабільну тенденцію до збільшення. Якщо у 2001 році із незаконного обігу вилучено 803 одиниці гладкоствольної, 563 нарізної, 49 автоматичної та 36 – газової зброї, 185 гранат, 10 мін, 203 кг вибухової речовини та понад 59 тис. набоїв різного калібру. У 2005 році із незаконного обігу було вилучено 410 одиниць гладкоствольної, 1241 нарізної, 1409 іншої вогнепальної зброї, 109 газової та пневматичної зброї, 428 гранат, 36 мін, 225 саморобних вибухових пристроїв, 1223 кг вибухової речовини та понад 147 тис. набоїв різного калібру. Кількість злочинів, передбачених статтями 262-263 КК України складала 11104. Ще через 5 років, у 2010 році показники були наступні: вилучено 305 одиниць гладкоствольної, 1380 нарізної, 66 газової та пневматичної зброї, 348 гранат, 26 мін, 269 кг вибухових речовин та 132341 набоїв різного калібру. Кількість злочинів проти громадської безпеки складала 11382, а злочинів, передбачених статтями 262-263 КК України – 11143. У 2013 році виявлено 7772 злочинів проти громадської безпеки, вилучено із незаконного обігу 91 одиниць гладкоствольної, 620 нарізної, 982 іншої вогнепальної зброї (виготовленої кустарним способом, саморобної, переробленої із травматичної тощо), 573 газової та пневматичної зброї, 216 одиниць саморобних вибухових пристроїв, 116 гранат, 17 мін, 3544 кг вибухових речовин та 67854 набоїв різного калібру. У 2014 році виявлено 11947 злочинів проти громадської безпеки та вилучено із незаконного обігу 118 одиниць гладкоствольної, 1159 нарізної, 1051 іншої вогнепальної зброї (виготовленої кустарним способом, саморобної, переробленої із травматичної тощо), 64 газової та пневматичної зброї, 958 одиниць саморобних вибухових пристроїв, 1615 гранат, 44 міни, 1677 кг вибухових речовин та 128580 набоїв різного калібру [1].

З використанням вогнепальної зброї вчинюються такі злочини, як умисні вбивства на замовлення високо посадовців та впливових чиновників, [2, с.354-355]. За останній рік з використанням вогнепальної зброї зросла кількість розбійних нападів, умисних вбивств з корисливих мотивів заручників та викрадених осіб та ін. Таким чином, в сучасному українському суспільстві питання протидії злочинності і особливо, її озброєній частині, набуває особливої актуальності. Як зазначає Ю.В. Баулін, сучасна теорія і практика запобігання та боротьби зі злочинністю вже давно не тішить себе ілюзіями стосовно того, що єдиними придатними чи основними засобами в цій сфері є виключено правові [3, с.878].

Неконтрольований обіг зброї є світовою проблемою, а також поряд з цим, набуває внутрішньодержавного характеру. З метою найбільш повного з'ясування сутності зазначених питань необхідно дослідити генезис і динаміку розвитку як законного, так і незаконного обігу зброї з точки зору вітчизняної правової науки, а також норм міжнародного права. Події останніх місяців в країні показують, що неконтрольований обіг зброї, особливо вогнепальної та бойової має великі масштаби. Для того, щоб

реалізувати дослідження різних аспектів обігу зброї з урахуванням складності явища, необхідно вийти за межі кримінально-правової сфери. А це, у свою чергу, об'єктивно передбачає суттєве підкріплення кримінально-правових підходів арсеналом і матеріалами досліджень інших правових наук. Вважаємо, що ставлячи за мету розбудову демократичної, правової держави, необхідно йти не шляхом «спроб та помилок», а ретельно вивчати та використовувати методологічний потенціал науки кримінального права, щоб уникнути помилок, яких припускається кожна держава, якщо не враховує досвіду минулого.

Список використаних джерел:

1. Статистичні відомості про кількість кримінальних проваджень та руху по них за 2013-2016 роки. / [Електронний ресурс : Офіційний сайт Генеральної прокуратури України]. Режим доступу : <http://gp.gov.ua>.; Статистичні відомості про стан злочинності в Україні за 2010-2012 роки. / [Електронний ресурс : Офіційний сайт МВС України]. Режим доступу: <http://mvs.gov.ua>.
2. Шалгунова С. А. Особа насильницького злочинця : вітчизняний та зарубіжний досвід вивчення : Монографія / С. А. Шалгунова. – Д. : ДДУВС ; «Ліра-ЛТД», 2011. – 472 с.
3. Баулін Ю. В. Вибрані праці / Ю. В. Баулін. – Х. : Право, 2013. – 928 с.

Савицька Валерія Миколаївна,

м. Дніпро

Науковий керівник: професор кафедри кримінального права та кримінології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Шаблистий Володимир Вікторович,

доктор юридичних наук, доцент

**ЗАВІДОМІСТЬ ЯК ОЗНАКА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ:
ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ**

Конституція України у ст. 62 проголосила, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину. Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь.

Наведене положення Основного Закону знайшло своє відображення у ч. 2 ст. 2 Кримінального кодексу (далі – КК) України, ст. 2, ст. 17 та п. 2 ч. 1 ст. 91 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України, що має

максимально сприяти реалізації такої конституційної норми. У свою чергу вина є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу злочину, встановлення якої є завершальним етапом у констатації складу злочину як єдиної підстави кримінальної відповідальності, тому її з'ясування має важливе значення [1, с. 153].

Вина як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони будь-якого складу злочину нерозривно пов'язана з його об'єктивними ознаками. Її зміст відображує об'єктивні ознаки злочину, що характеризують його об'єкт, предмет і об'єктивну сторону. Тому не існує абстрактної вини, відірваної від конкретного суспільно небезпечного діяння. Саме це діяння і становить предметний зміст вини, її матеріальне наповнення [2, с. 179].

Традиційно, крім вини до ознак суб'єктивної сторони складу злочину відносять мотив, мету та емоційний стан. Разом з тим, в КК України зустрічаються й інші ознаки, визначені законодавцем як обов'язкові та які розкривають зміст суб'єктивної сторони складу злочину. Мова йде про завідомість, яка є самостійною ознакою та яка вимагає свого окремого монографічного дослідження з тим, щоби визначити її значення та вплив на правозастосування. Наведе твердження підтверджується наступним.

По-перше, для визначення вини у формі умислу у нормах Особливої частини КК України законодавець використовує терміни «завідомість», «злісне», «явно», «знав». Також про умисний характер вини свідчать випадки, коли законодавцем при формулюванні диспозиції статті використовуються такі терміни, як «з метою», «за попередньою змовою», «організованою групою», «повторно», «з корисливих мотивів», «з використанням свого службового становища», «шляхом обману або зловживання довірою», «застосування погрози», «свідомо», «застосування фізичного насильства», «з особливою жорстокістю», «примушування» (як при формулюванні основних, так кваліфікованих складів злочинів). Хоча у переважній більшості випадків завідомість свідчить саме про умисну форму вини, можливі і такі ситуації, коли завідомість може бути ознакою злочину, вчиненого з необережності. Завідомість необхідно розглядати не лише як самостійно існуючу ознаку суб'єктивної сторони, не пов'язуючи її із іншими елементами складу злочину, а лише у зв'язку із ними [3, с. 59-60]. Вказівка авторитетного ученого на завідомість в необережному злочині викликає бажання знайти аргументи на підтвердження або спростування такого висновку.

По-друге, законодавець 49 разів у КК України (станом на червень 2017 року) вживає термін «завідомість»: два рази у Загальній частині – ч. 3 ст. 42 (ризик не визнається виправданим, якщо він завідомо створював загрозу для життя інших людей або загрозу екологічної катастрофи чи інших надзвичайних подій) та п. 7 ч. 1 ст. 67 (вчинення злочину щодо жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності як обставина, що обтяжує покарання).

В Особливій частині КК України така ознака закріплена у п. 2 ч. 2 ст. 115, ч. 1 ст. 135 (поширюється на ч. 2 та ч. 3), ч. 2 ст. 136, ч. 1 ст. 139 (поширюється на ч. 2), ч. 1 ст. 151 (поширюється на ч. 2), ч. 3 ст. 158, ч. 1 ст. 159¹ (поширюється тільки на ч. 3), ст. 198, ч. 1 ст. 205¹ (поширюється на ч. 2), ст. 220¹, 220², ч. 1 ст. 222 (поширюється на ч. 2), ст. 223¹, ст. 223², ч. 1 ст. 259 (поширюється на ч. 2), ст. 287, ст. 321¹ (поширюється на ч. 2 та ч. 3, а також на ч. 4 щодо спеціального виду звільнення від кримінальної відповідальності), ч. 1 ст. 325 (поширюється на ч. 2), ч. 1 ст. 351, ст. 351¹, ч. 2 та ч. 4 ст. 358 як самостійні склади злочинів, ч. 1 ст. 366 (поширюється на ч. 2), ст. 366¹ та абзац другий примітки цієї статті, ч. 1 та ч. 2 ст. 371, ч. 1 ст. 372 (поширюється на ч. 2), ч. 1 ст. 375 (поширюється на ч. 2), ч. 1 ст. 383 (поширюється на ч. 2), ч. 1 ст. 384 (поширюється на ч. 2), ст. 386 та ч. 1 ст. 431.

У зв'язку із цим потребує відповіді питання про те, що лише у п'яти випадках законодавець вказав на завідомість у назві статті (ст.ст. 259, 371, 372, 375, 383, 384) Особливої частини КК України. Які причини та значення такого рішення, адже у всіх інших випадках завідомість є ознакою простих, кваліфікованих та особливо кваліфікованих складів злочинів, проте з назви статті вона не впливає?

По-третє, В.В. Шаблистий вказує на невтішну ситуацією із встановленням суб'єктивної сторони складу злочину та ознак, що характеризують її зміст. Ні орган досудового розслідування, ні потім суд не вважає за потрібне обґрунтовувати у своїх рішеннях форму та вид вини людини, яка виступає у ролі підозрюваного чи обвинуваченого. Суб'єктивна сторона злочину правозастосовниками у більшості випадків не встановлюється, а кінцеве рішення вступає в законну силу. Як би це не парадоксально звучало, проте такі незаконні рішення органів досудового розслідування та судів є законними, оскільки чинний КПК України у п. 2 ч. 1 ст. 91 (Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні) передбачає, що у кримінальному провадженні підлягають доказуванню винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення. КПК України 1960 р. у п. 2 ч. 1 ст. 64 (Предмет доказування) раніше вказував на необхідність встановлення винності обвинуваченого у вчиненні злочину та мотиви злочину [4, с. 183-184].

Отже, завідомість як ознака складу злочину у кримінальному праві України свідчить про існування як теоретичних, так і прикладних проблем із її встановленням законодавцем, розумінням науковцями та застосуванням слідчими, судами й іншими уповноваженими суб'єктами. Саме це дає нам право розпочати комплексне монографічне дослідження, що може стати суттєвим внеском в науку вітчизняного кримінального права та практики застосування кримінально-правових норм.

Список використаних джерел:

1. Вереша Р. В. Уголовное право Украины. Общая часть: уч. пособие. – 2-е изд. – Киев : Центр учебной литературы, 2012. – 320 с.
2. Дагель П. С. Субъективная сторона преступления и её установление / П. С. Дагель, Д. П. Котов. – Воронеж, изд-во Воронежского уни-та, 1974. – 241 с.
3. Вереша Р. В. Визначення ознак суб'єктивної сторони складу злочину в Особливій частині КК України / Р. В. Вереша // Вісник Академії адвокатури України. – Том 13. – Число 2 (36). – 2016. – С. 53-61.
4. Шаблистий В. В. Лебідь, рак та щука у кримінальному праві України або відношення законодавця та правозастовника до суб'єктивної сторони складу злочину // В. В. Шаблистий / Кримінально-правові та кримінологічні заходи протидії злочинності : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 13 листопада 2015 р.) – Одеса : Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2015. – С. 183–184.

Якименко Ярослав Олегович,
м. Київ

Науковий керівник: професор кафедри кримінального права та кримінології Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
Шаблистий Володимир Вікторович,
доктор юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Конституція України у ч. 2 ст. 6 проголосила, що органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України.

Наведене положення Основного Закону держави однозначно є головною загальною засадою, визначальним чинником діяльності посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування виключно у рамках правового поля, жодне їх рішення не може суперечити закону. Проте навряд чи знайдеться певна країна, у якій наділені владними повноваженнями особи не вчинять дій всупереч інтересам служби. Подібні діяння іменуються корупційними.

У зв'язку із цим доводиться констатувати, що без належного правового забезпечення запобігання таким шкідливим та небезпечним явищам подальший розвиток правової держави та формування громадянського суспільства просто немислимий. За найнебезпечніші корупційні діяння настає кримінальна відповідальність, правове регулювання якої в Україні характеризується постійним пошуком оптимальної моделі.

Поняття корупційного злочину у якості примітки визначено до ст. 45 КК України (у самій статті вказано, що за жодних умов звільнення від

кримінальної відповідальності не можливе у випадку вчинення корупційного злочину) – корупційними злочинами відповідно до цього Кодексу вважаються злочини, передбачені ст.ст. 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені ст.ст. 210, 354, 364, 364¹, 3652, 368-3692 цього Кодексу. Мабуть, слушними є твердження вчених про обов'язкову наявність винятків як мінімум для вагітних жінок та жінок, які мають дітей віком до семи років.

У цій примітці відсутня ст. 366¹ КК України: «Декларування недостовірної інформації»

Подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації -

караються штрафом від двох тисяч п'ятисот до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин, або позбавленням волі на строк до двох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Примітка. Суб'єктами декларування є особи, які відповідно до частин першої та другої статті 45 Закону України «Про запобігання корупції» зобов'язані подавати декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Відповідальність за цією статтею за подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму понад 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Такий злочин не є корупційним, невеликої тяжкості, його суб'єктивна сторона обтяжена вказівкою на завідомість внесення недостовірних відомостей, що у своїй сукупності може призвести до неможливості застосування ст. 366¹ КК України на практиці, і як наслідок, лише декларативної боротьби із корупцією.

Враховуючи актуальність питань кримінально-правового забезпечення протидії корупції в Україні та світі, відповідні монографічні дослідження завжди будуть затребували науковою кримінального права, потребами правотворення та правозастосування. У зв'язку із цим дослідження кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації як некорупційного злочину буде проведено за соціально-правовою обумовленістю такого злочину, його об'єктивними та суб'єктивними ознаками, формами реалізації кримінальної відповідальності та відповідному зарубіжному досвіду. Як результат матимемо наукове обґрунтування

кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації зі створенням удосконаленої конструкції ст. 366¹ КК України або її спростування.

Безбородько Олександр, курсант
навчальної групи КМ-444 факультету
підготовки фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: професор кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Шалгунова Світлана Аполлінаріївна,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

Статеві злочини, що посягають на статеву свободу або статеву недоторканість, а також на гідність, психічне та фізичне здоров'я людини, є одними з найнебезпечніших злочинів. У цьому контексті актуалізується дослідження проблем злочинів у сфері статевої свободи і статевої недоторканості особи з метою підвищення ефективності боротьби з цими злочинами.

Одним з найважливіших конституційних прав особи є право на свободу та особисту недоторканість, передбачене ст. 29 Конституції України [1], яке серед своїх складових містить і право на статеву свободу та статеву недоторканість особи. З метою недопущення порушення відповідного права, Кримінальний кодекс передбачає відповідальність за суспільно-небезпечні дії, які посягають на дане благо особи, вони об'єднані в розділі «Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» [2].

Однак сучасна криміногенна ситуація у державі вказує на те, що серед вчинених вагоме місце посідають злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи [3, с. 91]. Слід зауважити, що однією з головних причин погіршення криміногенної ситуації у цій сфері є низьке правове забезпечення боротьби зі злочинами проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Під злочинами проти статевої свободи та статевої та статевої недоторканості особи слід розуміти умисні дії суб'єкта проти охоронюваної кримінальним законом статевої свободи чи статевої недоторканості його

реального чи передбачуваного партнера, що порушують встановлений в суспільстві уклад статевої відносин і основні принципи моральності [4, с. 5].

Взагалі, до статевої злочинності слід відносити зґвалтування (ст. 152 КК), насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ст. 153 КК), примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154 КК), статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості (ст. 155 КК), розбещення неповнолітніх (ст. 156 КК) та умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом (п. 10 ч.2 ст. 115 КК).

Характеризуючи злочинність в сфері сексуальних відносин, слід здійснити класифікацію цих злочинів. З метою зручності характеристики при класифікації статевої злочинності доцільно використати структуру відповідного розділу Кримінального кодексу України, а саме: «Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи», а також звернути увагу на злочини, що відносяться нами до статевої, але містяться в інших розділах кодексу, а саме – сексуальне вбивство.

Таким чином, статеві злочини можна класифікувати як: 1) зґвалтування осіб жіночої статі та насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом щодо жінок, а також зґвалтування жінкою чоловіка; 2) сексуальні вбивства, в тому числі вбивства, поєднані із зґвалтуванням або вчинені з метою приховати цей злочин; 3) гомосексуальне насильство; 4) дії, направлення на розбещення неповнолітніх та статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості [5, с. 8].

Цікаво зауважити думку М. Михайлика. Так, на думку вченого, складність кримінальної відповідальності за вказані злочинні дії викликає не тільки теоретичний але і прикладний інтерес, так як на практиці існують непоодинокі випадки звернень до апеляційного суду з клопотаннями про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, що залишені без ухвалення, у зв'язку з тим, що готується чи вчинено злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості особи середньої тяжкості. Такі питання на практиці не можуть залишатися тривалий час невирішеними [3, с. 91]. Безумовно, на сьогодні важливим є вирішення правових недоліків, що надасть можливість більш якісно проводити на практиці боротьбу зі злочинами проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.

Разом з тим слід зазначити, що підвищення кримінальної відповідальності за злочинні дії проти статевої свободи та статевої недоторканості особи забезпечить гарантії захисту основних прав і свобод людини чи громадянина в Україні.

Таким чином, кримінально-правовий аналіз злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи дозволяє зауважити, що в сучасних умовах реформування правоохоронної системи важливим є підвищення ефективності боротьби з цими злочинами. Тому особливої актуальності набувають подальші теоретичні та прикладні розробки щодо запровадження в

Україні кримінально-правових механізмів боротьби із цими видами злочинів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. (зі зм. і допов.) // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. (зі зм. і допов.) // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.
3. Михайлик М. М. Правові аспекти підвищення ефективності боротьби зі злочинами проти статевої свободи та статевої недоторканності особи / М. М. Михайлик // Право і безпека. – 2013. – № 3. – С. 91-95.
4. Холод О. П. Поняття, спільні ознаки та класифікація злочинів проти статевої свободи і статевої недоторканності особи / О. П.Холод // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 3. – С. 1-9.
5. Ларченко М. О. Кримінологічна характеристика особистості злочинця, винного у статевому злочині [Текст] : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Ларченко Марина Олександрівна ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2009. – 20 с.

Григорьєва Людмила,

курсант навчальної групи ГБ-333

факультету підготовки фахівців для

підрозділів превентивної діяльності

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри

кримінального права та кримінології

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

Шалгунова Світлана Аполлінаріївна,

кандидат юридичних наук, доцент

ОБ'ЄКТ ПОСЯГАННЯ ПРИ ХУЛІГАНСТВІ

Хуліганство залежно від ступеня суспільної небезпечності його конкретних форм прояву поділяється на декілька видів: дрібне хуліганство (ст. 173 КУАП); «просте» кримінальне хуліганство (ст. 296 ч. 1 КК України); групове хуліганство, тобто вчинене групою осіб (ст. 296 ч. 2 КК України); злісне хуліганство, якщо воно було вчинено особою, раніше судимою за хуліганство, чи пов'язане з опором представникові влади, або вчинено із застосуванням вогнепальної або холодної зброї (ст. 296 ч. 3, 4 КК України).

Кримінальній відповідальності за вчинення хуліганства підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилося 14 років (ст. 22 ч. 2 КК України). Як правило, хуліганські дії вчиняються у нетверезому стані. Значна кількість суб'єктів цього злочину страждають на психічні захворювання

(хронічний алкоголізм, психологічні аномалії, десоціалізація).

Правильне вирішення питання про об'єкт злочину має важливе теоретичне і практичне значення. Саме об'єкт злочину, як основний, так і безпосередній, дає змогу визначити соціальну сутність злочину, з'ясувати його суспільно небезпечні наслідки, сприяє правильній кваліфікації діяння, а також відмежуванню його від суміжних суспільно небезпечних посягань. Об'єкт має істотне значення також для визначення самого поняття злочину, значною мірою впливає на зміст його об'єктивних і суб'єктивних ознак, є вихідним при кваліфікації злочинів, побудові системи Особливої частини КК. Усе це дозволяє зробити висновок про те, що питання визначення безпосереднього основного об'єкту злочину є однією із основних при кваліфікації хуліганських дій.

В науковому розумінні об'єктом злочину є суспільні відносини, на які посягає злочинець, яким він заподіює шкоду своїми протиправними діями, наносить збитки і які, відповідно, захищаються нормами чинного кримінального закону. Однак, як зазначає Є.Л.Стрельцов, визнання суспільних відносин об'єктом злочинного посягання іще не дає підстав вважати дану проблему до кінця вирішеною. Проблема об'єкта злочину не є новою в теорії кримінального права, і особливо останнім часом, у підручниках та інших роботах з кримінального права дедалі частіше висловлюються сумніви в тому, що об'єктом злочину дійсно у всіх випадках є суспільні відносини [1, с.69]. Так, А.В. Наумов стверджує, що в ряді випадків теорія об'єкта злочину як суспільних відносин не спрацьовує. Об'єктом злочину, на його думку, слід визнати ті блага, інтереси, на які посягає злочинне діяння і які охороняються кримінальним законом [2, с.702].

Проте, спроба відходу від визнання об'єктом злочину суспільних відносин поки що не втілилась у розгорнуту нову теорію об'єкта злочину. Тому, саме на положеннях про те, що об'єктом злочину є суспільні відносини, побудовані позиції практично всіх вчених України [3, с.96].

В науці кримінального права розроблена класифікація об'єктів злочинів на загальний, родовий і безпосередній. Така класифікація має не тільки пізнавальне, але й кодифікаційне і правозастосовне значення.

Загальним об'єктом злочину виступають всі суспільні відносини, які охороняються нормами кримінального закону. Цей об'єкт є сталим, але до тих пір, поки не зміниться сам кримінальний закон (криміналізація, декриміналізація) [4, с.31]. Родовий об'єкт – це група схожих (однорідних) суспільних відносин та соціальних благ, на які посягає відповідна група злочинів. Розміщення злочинів у розділах в Особливій частині КК провадиться, як правило, саме за родовим об'єктом [5, с.12]. Родовий об'єкт більш детально конкретизує об'єкт посягання, він є частиною загального об'єкту.

При вчиненні хуліганських дій посягання здійснюється на суспільні відносини, що забезпечують спокійні та нормальні умови існування людини

в суспільстві, а саме – громадський порядок. Громадський порядок – це сукупність суспільних відносин, що забезпечують спокійні умови життя людей у різних сферах суспільно корисної діяльності, відпочинку, побуту і нормальної діяльності підприємств, організацій, установ у цій сфері. Крім того, дуже часто порушення громадського порядку відбувається аморальним способом, тому об'єктом таких злочинних діянь може виступати і суспільна мораль (або моральність). Суспільна мораль – це система етичних норм, правил поведінки, які склалися в суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість, що визначають умови нормального громадського життя людей [6, с.359].

Отже, з усього вищевикладеного можна зробити висновок, що родовим та основним безпосереднім об'єктом хуліганства є громадський порядок у певній відбуватися частині. Так, порушення громадського порядку може в тій його частині, яка забезпечує спокійні умови суспільно корисної діяльності, побуту та відпочинку людей (громадський спокій). Це також є основним безпосереднім об'єктом хуліганства, тобто родовий та безпосередній об'єкти хуліганства співпадають. Додатковим факультативним об'єктом при вчиненні хуліганства можуть виступати здоров'я особи, її особиста безпека, відносини власності тощо. При особливо кваліфікованому складі хуліганства (ст.296 ч.4 КК України) додатковим обов'язковим об'єктом є також здоров'я особи, яке зазнає шкоди чи ставиться в небезпеку заподіяння шкоди в усіх випадках використання хуліганом зброї або інших предметів, спеціально пристосованих або заздалегідь заготовлених для нанесення тілесних ушкоджень.

Так, при вчиненні хуліганських дій Особою-2, було не лише порушено громадський порядок, який став основним безпосереднім об'єктом вчинення злочину, а й відносини власності.

Особа-2, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, 2 вересня 2009 р. приблизно о 01.45 год., знаходячись по вул. Московській, 46/2 в м. Києві, в магазині, куди зайшов купити пляшку пива, зустрів свого знайомого Особу-3 з двома дівчатами. Особа-3 запропонував приєднатися до них і продовжити вечірку з горілкою. На таку пропозицію Особа-2 відповів відмовою, і погодився лише посидіти з ними у дворі будинку по вул. П.Мирного в м. Києві й випити своє пиво. Близько о півночі дівчата пішли додому, а він з Особу-3 направився по вул. Московській також додому. Проходячи по вул. Московській, 42/2, приблизно о 00.50 год., зупинилися біля металевого паркану, який встановлений вздовж дороги, а Особа-3 підійшов до однієї із секцій та почав її відламувати, але у зв'язку з тим, що останній був в стані алкогольного сп'яніння, то він не зміг відірвати її та запропонував йому допомогти. На це Особа-2 погодився, почав допомагати та відірвавши секцію вдвох вони пронесли її приблизно 2-3 метри в сторону ст. метро «Арсенальна». Після чого вони були затримані працівниками міліції та

доставлені до Печерського райвідділу[7].

Таким чином, в діях Особи-2 та Особи-3 має місце не лише порушення громадського порядку, а й посягання на відносини власності. Суд визнав, що обидва винуваті з метою вчинення хуліганських дій вступили у попередню змову, і діючи спільно, підійшли до направляючої пішохідної огорожі та, грубо порушуючи громадський порядок, з мотивів явної неповаги до суспільства, проявляючи особливу зухвалість, безпричинно почали ламати огорожу. В результаті їх хуліганських дій були завдані збитки КП ШЕУ Печерського району м Києва на суму 803, 65 грн.

Список використаних джерел:

1. Уголовное право Украины. Общая и Особенная части: Учебник / Отв. редактор Е.Л.Стрельцов. – Х.: ООО «Одиссей», 2006. – С.69.
2. Словарь по уголовному праву / Отв. ред. проф. А.В.Наумов. – М.: Изд-во «БЕК», 1997. – С.702.
3. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / Відп. редактор Кондратьев Я.Ю., наук. ред. Клименко В.А., Мельник М.І. – К.: Правові джерела, 2002. – С.96.
4. Бажанов М.И. Уголовное право Украины. Общая часть. – Днепропетровск: «Пороги». 1992. – С.31.
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 3-тє вид., переробл. та доповн. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – К.: Атіка, 2003. – С.12.
6. Кримінальне право України : Особлива частина: підручник / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; За ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2010. – С. 359.
7. Вирок від 3.03.2011 р. Печерського районного суду м. Києва. Справа № 1-204/11 // Єдиний державний реєстр судових рішень. / [Електронний ресурс : Офіційний сайт Державної судової адміністрації України]. Режим доступу : <http://court.gov.ua>.

Литвин Роман, слухач магістратури
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: професор кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Шалгунова Світлана Аполлінаріївна,
кандидат юридичних наук, доцент

**ЗАКОНОДАВЧЕ ПОНЯТТЯ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ
СИЛЬНОДІЮЧИХ АБО ОТРУЙНИХ РЕЧОВИН
В ПЕРІОД 1922-1960 РОКІВ**

Охорона здоров'я кожної людини та суспільства в цілому, право на сприятливе навколишнє середовище, закріплені в Конституції України (ст. 3), гарантуються й забезпечуються всіма способами суверенної правової

держави. Визнаючи важливим для всього суспільства створення безпечних умов існування людей, держава встановлює виняткове право держави на виробництво отруйних речовин, наркотичних засобів і порядку їх використання.

В юридичній науці дослідженням обігу сильнодіючих і отруйних речовин (далі - речовин) належної уваги ніколи не приділялося. Якщо провести історично-правове дослідження вітчизняного кримінального законодавства, то, в коментарях до статей Кримінального кодексу УРСР (1924, 1928, 1960 рр.), як правило, у контексті питань, пов'язаних з наркотичними засобами. З певних причин визначення змісту самого поняття «незаконний обіг» щодо досліджуваних нами речовин також було залишено без уваги, як і відносно психотропних речовин, до яких по міжнародно-правовій класифікації відносяться майже всі сильнодіючі речовини із кримінально-правового списку. У зв'язку із цим, у своїх дослідженнях ми спиралися на результати наукових розробок, присвячених протидії незаконному обігу наркотичних засобів, що одержали достатнє висвітлення в юридичній літературі, і на положення основних міжнародно-правових документів.

За радянського періоду існування України ми мали спільне законодавство, і всі кримінальні кодекси союзних республік мали схожі кримінально-правові норми. Так, у Главі VIII «Порушення правил охорони народного здоров'я, суспільної безпеки й публічного порядку» ст. 215 КК РРФСР 1922 р. установлювалося, що приготування отруйних і сильнодіючих речовин особами, які не мають на те права, карається штрафом до 300 рублів або примусовими роботами. Надалі, у Постанові ВЦКРРФСР від 12.07.1923 р. коло діянь, за вчинення яких наступала відповідальність за ст. 215 КК, було розширено за рахунок зберігання і збуту речовин [1], одночасно в редакції самої назви статті були внесені зміни й з цього часу речовини стали називатися «сильнодіючими» [2].

У зв'язку з реальною загрозою поширення наркоманії, 22.12.1924 р. ВЦК і СНКРФСР прийняли постанову «Про доповнення КК РРФСР ст. 140-д» [3], поміщену в Главу IV «Злочини господарські». Частиною 1 даної статті передбачалося покарання за виготовлення та зберігання з метою збуту і самий збут кокаїну, опію, морфію, ефіру й інших одурманюючих речовин без належного дозволу, а частиною 2 - за ті ж злочини, вчинені у вигляді промислу, а так само утримування кубел, у яких відбувається збут або споживання кокаїну, опію, морфію та інших одурманюючих речовин.

Представлені положення, на нашу думку, містили в собі ряд принципів моментів, на яких варто більш докладно зупинитися. 1. Шкода народному здоров'ю, на думку розробників Кримінального кодексу РРФСР 1922 р., могла бути заподіяна, по-перше, вчиненням без відповідних на те прав, дій з речовинами, токсичні властивості яких здатні викликати порушення фізіологічних функцій організму людини; по-друге, здійсненням

без належного дозволу дій з тими із речовин, які можуть використовуватися як засоби одурманення або зі створенням умов для їх використання в такій якості щодо невизначеного кола осіб. Згодом, у ході реформи кримінального законодавства вкладається зміст, що пізніше набув іншого кримінально-правового виразу, у результаті чого незаконні дії з речовинами вичерпного переліку, незалежно від їх властивостей, сфери незаконного обігу, токсичності, стали мати єдиний кримінально-правовий режим контролю в рамках однієї статті КК.2. Речовини, використовувані переважно для одурманення, охоплювалися нормами однієї статті, відкритий перелік яких поєднував у собі як наркотичні засоби (кокаїн та ін.) так і сильнодіючі речовини (ефір та інші) у їх сучасній класифікації.3. Законодавець із усією визначеністю підкреслював, що до розряду одурманюючих можуть входити будь-які речовини, використовувані в якості таких, Постійний комітет з контролю наркотиків при Мінздраві Росії (далі – Постійний комітет), на відміну від розробників КК РСФСР 1922 р., свої рішення будує лише на формально-правовій основі.

Прийняття Кримінального кодексу УРСР 1924 р., так само, як і кодексу 1928 р., не потягло істотних коректив у редакції ст. 140-д КК 1922 р. (ст. 104 КК РСФСР 1926 р.), за винятком того, що вона була поміщена в Главу II «Інші злочини проти порядку управління». Незначним змінам піддалася й диспозиція ст. 215 КК 1922 р. (ст. 179 КК РСФСР 1926 р.), нормами якої встановлювалася відповідальність за виготовлення, зберігання та збут сильнодіючих речовин особами, які не мають на те спеціального дозволу [4].

У Кримінальному кодексі УРСР 1961 р. [5, с.254], так само, як і в КК РРФСР 1961 р. [6, с.141], Законодавець визнав доцільним об'єднати два основних склади з різними предметами злочину у ст. 224 КК «Виготовлення або збут наркотичних і інших сильнодіючих та отруйних речовин». В якості кваліфікуючих ознак (за частиною 2) була передбачена відповідальність за виготовлення, збут, а так само зберігання з метою збуту або придбання з тією ж метою інших сильнодіючих або отруйних речовин, що не є наркотичними речовинами, вчинені без спеціального на те дозволу.

Єдина Конвенція ООН «Про наркотичні засоби» 1961 р. визначає «незаконний обіг» як культивуацію або будь-які дії по збуту наркотиків у порушення постанов даної Конвенції. Конвенція ООН «Про психотропні речовини» 1971 р. [7] зміст даного поняття розширює за рахунок включення до переліку заборонених дій придбання психотропних речовин в порушення положень даної Конвенції. І найглибше по змісту визначення даного поняття представлено в Конвенції ООН 1988 р. «Про боротьбу проти незаконного обороту наркотичних засобів і психотропних речовин», в якій визначено, що незаконний обіг означають правопорушення, зазначені у п. 1 і 2 Статті 3 даної Конвенції. Положення основних міжнародних документів дозволяють зробити висновок про те, що незаконний обіг варто розглядати в юридичних межах нормативного акту, що встановлює та визначає зміст даної категорії,

для досягнення цілей, передбачених правовим документом.

В 1974 р. Указом Президії Верховної Ради РРФСР [8] було ухвалене рішення про виділення окремого складу, що передбачав кримінальну відповідальність за незаконні дії з речовинами й доповненні Кримінального кодексу РРФСР 1960 р. статтею 226-2.

Розгляд незаконного обігу речовин лише рамками його юридичного змісту буде неповним без з'ясування причин, по яких він повинен бути заборонений під загрозою кримінального покарання. Норми Кримінального кодексу України 1960 р., у свою чергу, покликані були також забезпечити виконання приписів не тільки міжнародних актів, а й інших правових джерел, порушення яких дозволяє визнати вчинені дії незаконними, а особу притягти до відповідальності за їх порушення.

Заслуговує на увагу думка про те, що з урахуванням положень міжнародних Конвенцій і норм національного законодавства, незаконний обіг можливо розуміти в трьох змістах: загальнонаціональному, міжнародно-правовому й кримінально-правовому. Дане твердження варто визнати правильним, якщо врахувати, що значна частина речовин, із затвердженого Конвенцією ООН 1971 р. переліку, була включена в Список сильнодіючих, а майже всі речовини з Таблиць I і II Конвенції ООН 1988 р., були включені в Список отрутих.

Таким чином, під незаконним обігом сильнодіючих і отруйних речовин необхідно розуміти будь-які дії, вчинені в порушення положень чинного законодавства України. Незаконний обіг речовин у кримінально-правовому розумінні, характеризується вчиненням будь-яких діянь, що порушують заборони статей Кримінального кодексу України, і за які передбачена кримінальна відповідальність.

Список використаних джерел:

1. Собрание узаконений и распоряжений РКП РСФСР. - 1923. - № 48. - Ст. 479.
2. Уголовный Кодекс РСФСР. - М., 1925.
3. Собрание узаконений и распоряжений РКП РСФСР. - 1925. - № 5. - Ст. 33.
4. Уголовный кодекс У.С.С.Р. с измен.и дополнениями по 1-ое ноября 1924 г. и с алфав. указателем. – Харьков: Юридическое Издательство Наркомюста У.С.С.Р., 1924.; УК РСФСР с постатейным систематическим материалом (редакция 1926 г.). - М., 1927.[Електронний ресурс :Законодательство СССР]. Режим доступу : <http://Allpravo.ru>. Дата звернення : 2.02.2017.
5. Уголовное законодательство Союза ССР и Союзных республик в 2 томах. Т. 1. - М., 1963. - С. 141.
6. Про наркотичні засоби : Єдина Конвенція ООН 1961 р.; Про психотропні речовини : Конвенція ООН 1971 року. [Електронний ресурс : Офіційний сайт Верховної Ради України]. Режим доступу : <http://rada.gov.ua>. Дата звернення : 2.02.2017.
7. Уголовный кодекс Украинской ССР: Научно-практический комментарий. - К.: Изд-во политической литературы Украины, 1976. - 684 с.
8. Ведомости Верховного Совета РСФСР. - 1974. - 18 июля. - № 29 (823).

Нагорна Катерина,

студентка навчальної групи ЮД-541
юридичного факультету

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник: завідувач
кафедри кримінально-правових
дисциплін юридичного факультету

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Орел Юрій Вікторович,

кандидат юридичних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ ПРО ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ

Об'єкт злочину є обов'язковим елементом складу будь-якого кримінально протиправного і суспільно небезпечного діяння. Ця категорія кримінального права є детально та глибоко розробленою в юридичній науці, проте, незважаючи на це, об'єкт злочину викликає багато дискусійних питань. Зокрема, питання, пов'язані з його визначенням, з обміркуванням, що саме є об'єктом злочину – суспільні відносини чи інші складові, є одними з найбільш проблемних у науці кримінального права [1, с. 89]. У цьому контексті актуалізується дослідження питань, пов'язаних з визначенням об'єкту злочину.

У кримінальному праві об'єктом злочину називають те, на що посягає злочин і завдає шкоди (чи створює загрозу її заподіяння). Вчення про нього є однією із найважливіших складових кримінально-правової доктрини. Значення об'єкта злочину важко переоцінити. Зазначений елемент складу злочину дозволяє, зокрема, усвідомити соціально-політичну і правову сутність злочину, саме об'єкт злочину є критерієм побудови системи Особливої частини кримінального закону та забезпечує розмежування злочинів; він має вагомим значення для кримінально-правової кваліфікації діянь особи. Звідси важливим є розуміння об'єкта злочину для правильної кваліфікації того чи іншого злочину. [1, с. 89].

Перш за все, слід розпочати з того, в теорії кримінального права існує багато концепцій щодо об'єкта злочину. Так, найпоширенішою в теорії кримінального права є позиція вчених, які вважають, що об'єктом злочину є охоронювані кримінальним законом суспільні відносини [1, с. 90; 2]. Однак в кримінальній науці обґрунтовується й інша точка зору, згідно з якою вищевказана концепція не цілком відповідає сучасним поглядам щодо оцінки соціальних цінностей. Так, на думку вчених, такий підхід до цієї проблематики дещо недооцінює значення людини у сфері соціального життя,

яка визнана Конституцією України найвищою соціальною цінністю, а її права, свободи та їх гарантії мають визначати зміст і спрямування діяльності держави. Відтак вони стверджують, що об'єктом злочину, який найповніше, порівнюючи з іншими елементами складу злочину, відображає характер суспільної небезпечності вчиненого діяння, слід визнавати не якісь абстрактні суспільні відносини, а конкретні людські та суспільні цінності, як то відповідно життя, здоров'я, свобода людини тощо [3, с. 123-124].

В цілому можна погодитися з цією пропозицією, але слід зауважити, що, права, свободи, інтереси та обов'язки людини є одними із головних ціннісних орієнтирів суспільного розвитку, вони впливають на характер держави, стають обмеженням її всевладдя. Отже, об'єктом злочину мають визнаватися не абстрактні суспільні відносини, а конкретні права, свободи, інтереси та обов'язки людини.

Після закріплення в Конституції України нових орієнтирів нашої держави і соціальних цінностей, у науці кримінального права настає деяке просвітлення в думках юристів щодо сутності об'єкта злочину [4, с. 97].

Так, В. М. Трубников визначає об'єкт злочину як охоронювані кримінальним законом права, свободи, законні інтереси та обов'язки людини і громадянина, на які здійснює замах особа, яка вчиняє злочин, і яким внаслідок вчинення злочинного діяння заподіюється або може бути заподіяна істотна шкода. Таке розуміння об'єкта злочину, на думку вченого, дозволить повною мірою втілити у життя нові ідеї та принципи, на яких повинна будуватися правова держава та громадянське суспільство – служіння держави інтересам людини через першочергове забезпечення прав та свобод. [5, с. 513–525].

На підтвердження цього слід також нагадати про положення ст. 1 Кримінального кодексу України (далі – КК України), відповідно до якої КК України, зокрема, має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина [6]. Отже, при вчиненні будь-якого злочину, шкода завдається саме правам та свободам людини. Підтвердженням цьому також є наявність у КК України Розділу V Особливої частини «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина», з назви якого витікає правильність цього твердження.

Таким чином, кримінально-правовий аналіз об'єкту злочину дозволяє погодитись з думкою науковців, які об'єкт злочину визначають як охоронювані кримінальним законом права, свободи, законні інтереси та обов'язки людини, на які посягає особа, яка скоює злочин, та яким в результаті скоєння злочинного діяння причиняється або може бути причинена суттєва шкода. Слід також додати, що правильне встановлення об'єкта злочинного посягання сприяє з'ясуванню кваліфікації злочину, характеру та ступеня його суспільної небезпечності.

Список використаних джерел:

1. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.; За ред. професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер – Право, 2001. – 416 с.
2. Тацій В.Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України: Навч. посібник. – Харків: Укр. юрид. акад., 1994. – 76 с.
3. Кримінальне право України. Загальна частина: Підруч. для студентів юрид.вузів і факультетів./ Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.В. Беньківський та ін. – К.: Юрінком Інтер, 1997. – 512 с.
4. Вітко О. Ю. Поняття об'єкта злочину / О. Ю. Вітко // Юридична наука. – 2012. – № 2. – С. 95-100.
5. Трубников В. М. Универсальное понятие объекта преступления / В. М. Трубников // Реализация конституционных принципов в законодательстве на современном этапе : материалы VII Международной научно-практической конференции, посвященной памяти академика В. Н. Кудрявцева (г. Белгород, 4–5 октября 2013 г.). – Белгород, 2013. – С. 513–525.
6. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.

Прокопишин Євген, слухач магістратури
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: професор кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Шалгунова Світлана Аполлінаріївна,
кандидат юридичних наук, доцент

ВІКТИМОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ КРАДІЖОК

При розгляді жертви крадіжок, як й інших злочинів проти власності, необхідно знайти відповідь на таке питання, як: в якому аспекті розглядати жертву злочину та її віктимну поведінку. При вивченні жертви корисливого злочину необхідно визначити, до якої класифікаційної групи вона відноситься, в залежності від способу викрадення. Л.В. Франк вказував на наявність такої проблеми, як «згода потерпілого», що потребує окремого вивчення [1].

Будь-яка цивілізована держава при вирішенні проблем, що виникають в житті її суспільства (економічних, політичних, культурних, ідеологічних та ін.), намагається створити та підтримувати відповідний механізм соціально-типового захисту пересічного громадянина, у тому числі й створення дієвої системи захисту та допомоги жертвам злочину. Все це безпосередньо пов'язано з формуванням правозахисного руху, який спрямований на захист жертви злочину. На жаль, в наші країні такий механізм не сформований.

Можна говорити про благодійні організації, що надають допомогу жертвам насильства в сім'ї чи торгівлі людьми, але захисту жертв всіх злочинів та механізму відшкодування державою заподіяної злочином шкоди не створено до цього часу. Держава не забезпечує і відшкодування винною особою в повному обсязі шкоди, заподіяної злочином. По злочинах проти життя та здоров'я особи іще якимось вирішується питання, але лише тоді коли потерпілий подає цивільний позов на відшкодування шкоди, а при вчиненні злочинів у сфері господарської, службової діяльності, комп'ютерних злочинів та інших – такого механізму немає. Вся увага правоохоронних органів спрямовується на особу злочинця, а не на жертву.

Корисливі злочини, і зокрема, крадіжки супроводжуються як матеріальними, так і моральними втратами жертви, і в цілому заподіюють значну шкоду населенню. Тим більше, зважаючи на те, що злочини проти власності складають 65-67 % в загальній структурі злочинності за останні роки. Потерпілі особи при вчиненні крадіжок страждають як від власної незахищеності, так і від розгубленості, почуття небезпеки, що їх оточує. Вирішення питання захисту від небезпеки вчинення крадіжок, на наш погляд, залежить не лише від віктимної поведінки потенційних жертв, а й від відсутності дієвого механізму захисту жертви злочину в Україні. Як свідчить проведене вивчення матеріалів кримінальних проваджень, жертви кишенькових крадіжок у 32 %, а квартирних – у 22 % поводяться віктимно, і самі сприяють створенню сприятливої обстановки для вчинення відносно них злочинів.

Серед основних віктимологічних рис жертви крадіжки можна виділити наступні, які мають домінуюче значення: 1) морально-психологічні риси особи (необачність, легкодумство, самовпевненість, нерозсудливість), 2) кримінальна ситуація, що є результатом процесу віктимізації. Можна говорити про взаємозв'язок віктимізації жертви та криміналізації особи злочинця. Якби жертва не створила сприятливої ситуації внаслідок своїх власних необачних та безпечних дій, то і злочинець би не вчинив злочин. Крадій і його жертва фігурують в соціальному процесі виникнення крадіжки і контролю за ними як суб'єкти, поведінка яких взаємообумовлена. Саме при такій ситуації на перший план виступають відносини потенційної жертви і потенційного крадія, що заподіюють шкоду першій. Кожна крадіжка має більш широкі межі, ніж окреслені кримінальним законом, оскільки в ньому не враховано варіанти мотивації та причинного комплексу особи злочинця, а також віктимологічних факторів.

Існує тісний зв'язок між злочинністю та віктимністю. Як вказує Г.Й. Шнайдер, 64 % людей, які в дитинстві та юності стали жертвами злочинів, у дорослому віці самі стають злочинцями, інші – лише у 24 % випадків [2, с.358]. Проведене нами вивчення матеріалів діяльності органів поліції (по дрібних крадіжках), ця теза цілком підтверджується. Необхідно зазначити і те, що жертви крадіжок, які самі стали злочинцями, у своїй протиправній поведінці постійно підвищують «градус злочину», і кожна наступна крадіжка

має більший розмір викраденого або більш коштовні речі.

Однак, в органах поліції України немає обліку рецидиву крадіжок, як і інших злочинів. Лише в інформаційних базах даних АРМОП ведеться облік осіб, які вчинили злочини по всіх категоріях, а ті, вина яких не була доведена з різних причин.

Таким чином, ми вважаємо, що потрібно створювати такі інформаційні бази даних, або доповнювати уже існуючі такими критеріями пошуку, за якими можна було б здійснювати пошук в них не тільки тих осіб, які вчинили злочини, а й причетних до вчинення злочинів. Все це дозволить своєчасно виявляти потенційних злочинців, які іще не сформувалися в особу стійкого чи злісного злочинця, і проводити з ними відповідну профілактичну роботу. Крім того, внесення максимальних даних про жертв крадіжок, які на цей час є найбільш поширеними злочинами, та викрадені предмети, дозволить більш ефективно проводити віктимологічну профілактику на індивідуальному рівні.

Список використаних джерел:

1. Франк Л. В. Потерпевшие от преступления и проблемы советской виктимологии : автореф. дис. д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08 «Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право» / Л. В. Франк. – М., 1978. – С. 13; Квашис В. Е. Основы виктимологии. Проблемы защиты прав потерпевших от преступлений / В. Е. Квашис. – М. : Издательский дом NOTA BENE, 1999. – С. 3.

2. Шнайдер Г. И. Криминология / Г. И. Шнайдер : пер. с нем. Ю. А. Неподаева ; под ред. и с предисл. Л. О. Иванова. – М. : Прогресс : Универс, 1994. – 501 с.

Цибко Владислав, курсант
навчальної групи ГБ-341 факультету
підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: професор кафедри
кримінального права та криминології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Шалгунова Світлана Аполлінаріївна,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ І ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ (ст. 204 КК УКРАЇНИ)

В КК України передбачено кримінальну відповідальність за незаконне виготовлення підакцизних товарів та інше незаконне поводження з ними, за деякі інші злочини у сфері господарської діяльності. Чинне законодавство

України, що встановлює порядок і умови здійснення господарської діяльності з виготовлення та обігу підакцизних товарів, ґрунтується на загальноновизнаних доктринальних положеннях науки кримінального права та сукупності наукових поглядів, пов'язаних із складами злочинів, передбачених окремими частинами ст. 204 КК України.

У ході реформи кримінального законодавства найбільшим змінам піддалися норми про відповідальність за злочини в сфері економічної діяльності, що цілком природно. Пішла в минуле система командно-адміністративного соціалізму з її незаперечним пануванням державної власності, обмеженням до мінімуму приватним підприємництвом, централізованим плануванням, твердим контролем держави в економічній сфері з метою вольового забезпечення виконання господарських планів, у тому числі і з використанням спеціально встановлених для цього кримінально-правових способів.

Перехід країни до ринкової багатоукладної економіки, розвиток підприємництва, заохочення конкуренції, розширення зовнішньої торгівлі з країнами ЄС об'єктивно зробили необхідним принциповий перегляд законів про так звані господарські злочини, прийнятих ще в період тотального контролю держави над всією економічною діяльністю. Кримінальний кодекс України 1960 р., що діяв у той час, усе ще називав у якості злочинних цілий ряд діянь, що суперечать принципам соціалістичної економіки: приватнопідприємницьку діяльність і комерційне посередництво, спекуляцію, приписки й інші перекручування звітності про виконання планів, випуск недоброякісної продукції тощо.

Нова економічна ситуація настійно вимагала встановлення кримінальної відповідальності за цілий ряд суспільно небезпечних діянь, що порушують основи підприємницької діяльності, за прояв монополізму й обмеження конкуренції, різні порушення в сфері кредитування і банківської діяльності, ухилення від сплати податків і митних платежів, зловживання при емісії цінних паперів, порушення комерційної чи банківської таємниці і деякі інші злочини.

У результати проведення зазначеної реформи вітчизняного кримінального законодавства коло злочинних і караних діянь у сфері економічної діяльності кардинально змінено. При цьому декриміналізовано деякі діяння, що вважалися до останнього часу злочинами, і сформульовані нові склади злочинів.

Результатами проведеного нами дослідження злочинів, передбачених ст. 204 КК України «Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів» є наступні узагальнення. Перше: незаконне виробництво окремих підакцизних товарів, а саме спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, а також незаконний обіг таких товарів, стали одними із найбільш розповсюджених і найбільш суспільно небезпечних видів

протиправної поведінки у сфері господарської діяльності. Ефективна боротьба із цим явищем потребує вжиття системи організаційних, соціально-економічних, правових та інших заходів протидії, які мають охоплювати всі сторони суспільного життя. При цьому кримінально-правові заходи повинні узгоджуватись із заходами регулятивного характеру й впливати на попередження такої суспільно небезпечної й протиправної поведінки в комплексі з ними.

Друге: треба підкреслити, встановлення кримінальної відповідальності за такі суспільно небезпечні діяння, як незаконне виробництво і обіг спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів, інших високо ліквідних товарів, є доцільним, обґрунтованим кроком законодавця, який є необхідним у реаліях сьогодення і тому соціально обумовленим. Водночас ст. 204 КК України, яка покликана відігравати основну роль у кримінально-правовій протидії злочинності, перш за все, з незаконним виробництвом і обігом алкогольних напоїв, тютюнових виробів і спирту, на сучасному етапі недостатньо ефективно виконує покладені на неї завдання через наявність певних недоліків даного кримінального закону. Причому ці недоліки полягають, в основному, суто в площині юридичної техніки. Такими недоліками є наступні: а) використання в законі терміну «підакцизні товари» для вказівки на предмет злочинних діянь, тоді як у реальній дійсності предметом передбачених ст. 204 КК України суспільно небезпечних протиправних діянь стають товари, які не є підакцизними, оскільки не відповідають всім законодавчо визначеним ознакам підакцизних товарів; це призводить до неточного, а тому неправильного застосування цього кримінального закону; б) криміналізація в ч. 1 ст. 204 КК України незаконного обігу лише незаконно виготовлених підакцизних товарів, що фактично робить необхідним доведення усвідомлення винною особою цієї ознаки, а також призводить до того, що тотожний за характером незаконний обіг легально виготовлених підакцизних товарів не охоплюється даним складом злочину і взагалі не завжди може тягти кримінальну відповідальність; в) недостатньо чітка криміналізація у ст. 204 КК України так званого «простого» незаконного виготовлення підакцизних товарів, що має наслідком невинуваті складнощі у кримінально-правовій кваліфікації цього діяння і певне звуження сфери застосування цієї статті; г) вживання у ч. 2 ст. 204 КК України в значенні обов'язкових ознак складу злочину таких оціночних категорій, як «відкриття підпільних цехів» та «застосування обладнання, що забезпечує масове виробництво підакцизних товарів», оскільки відсутність чітких критеріїв встановлення цих ознак на практиці або об'єктивна неможливість визначення самих критеріїв не сприяє точному і одноманітному застосуванню кримінального закону, створює умови для судових помилок; д) криміналізація незаконного виготовлення підакцизних товарів, які становлять загрозу для життя і здоров'я людей, лише у випадку, якщо таке виготовлення супроводжувалось використанням недоброякісної

сировини (матеріалів), оскільки призводить до невиправданого звуження сфери застосування ч. 3 ст. 204 КК України, бо залишає поза межами цього складу злочину інші потенційно небезпечні для життя і здоров'я людини діяння; е) включення до санкцій ст. 204 КК України спеціальної конфіскації незаконно виготовленої підакцизної продукції та обладнання для її виготовлення, яка не має кримінально-правового значення і питання про яку має вирішуватись в межах кримінально-процесуального інституту доказів.

Таким чином, нами проведено кримінально-правовий аналіз складу злочину, передбаченого ст. 204 КК України і всіх дій, що охоплюються його змістом і полягають у незаконному виготовленні підакцизних товарів чи іншому незаконному поводженню з ними, розглянуті проблеми кримінально-правової кваліфікації і питання вдосконалення кримінального закону.

Чередніченко Оксана,

курсант навчальної групи ГБ-431
факультету підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Давиденко Іван, слухач магістратури
Донецького юридичного інституту
МВС України,

Науковий керівник: професор кафедри
кримінального права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Шалгунова Світлана Аполлінаріївна,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СПІВУЧАСТЬ ПРИ НАНЕСЕННІ УМИСНОГО СЕРЕДНЬОЇ ТЯЖКОСТІ ТІЛЕСНОГО УШКОДЖЕННЯ

В статті 3 Конституції України проголошено, що людина, її життя і здоров'я визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Протягом довгих століть як проблемам кваліфікації злочинів проти здоров'я особи як особливого конкретного вчинку окремої особи чи групи осіб, так і злочинності проти здоров'я особи як певної системи антисуспільної поведінки людей приділяли увагу фахівці різних галузей знань. Одними з найбільш складних для юридичного аналізу злочинів проти особистості є тілесні ушкодження. Кримінально правовий аспект охорони здоров'я має універсальний характер. Він не залежить від суспільних ознак особи

потерпілого (його віку, громадянства, службового стану та ін.). Кримінальний закон рівною мірою охороняє здоров'я як молоді, так і безнадійно хворої або літньої людини, як законослухняного громадянина, так і завзятого злочинця.

З'ясуємо юридичну природу злочинів проти здоров'я людини, дослідити склад злочину передбачений статтею 122 КК України – умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження.

До злочинів проти здоров'я відносяться: різні види тілесних ушкоджень (ст.ст. 121-125, 128), побої і мордування (ст. 126), катування (ст. 127), та спеціальні види тілесних ушкоджень: зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою (ст. 130), зараження венеричною хворобою (ст. 133) [1; ст. 121-133]

У ст. 122 КК України законодавець визначає, що умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, - це умисне ушкодження, яке не є небезпечним для життя і не потягло за собою наслідків, передбачених у ст. 121 КК України, але таке, що спричинило тривалий розлад здоров'я або значну стійку втрату працездатності менш як на одну третину. Кваліфікуючими обставинами при вчиненні середньої тяжкості тілесного ушкодження визнаються ті самі дії, вчинені з метою залякування потерпілого або його родичів чи примусу до певних дій.

Згідно з даними Генеральної прокуратури України, заподіяння середньої тяжкості тілесного ушкодження у співучасті є досить малопоширеним діянням в сучасній Україні. Кримінальні провадження за ст. 122 КК України, за якими матеріали були направлені до суду у 2013 році, склали – 46, у 2014 році – 40, у 2015 році – 36. Аналіз статистичних даних показує, що співучасть при нанесенні умисного середньої тяжкості ушкодження має тенденцію до зниження, на відміну від інших видів злочинів проти здоров'я особи (умисного заподіяння тяжкого тілесного ушкодження чи катування). Причинами такого зниження, на наш погляд, є те, що соціальний стан життя людей з роками змінюється, і здебільшого, не на краще. А заподіяння будь-якої шкоди здоров'ю особи, - не являється злочином, настільки залежним від майнового чи матеріального становища життя населення та розповсюдженим, оскільки більше залежить від мотивації конкретної особи. Найчастіше причинами заподіяння середньої тяжкості тілесних ушкоджень є хуліганські спонукання суб'єкта злочину, пов'язані зі спонтанним виникненням негативних емоцій щодо потенційної жертви.

Так, у справі щодо Особи-1, Особи-3 та Особи-5 (Справа № 1110/1547/12), було встановлено, що вони заподіяли умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження та хуліганство, тобто грубе порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, що супроводжується особливою зухвалістю, вчинене групою осіб.

17.03.2012 року, близько 08.15 год., Особа-1, Особа-3 та Особа-5 перебували в приміщенні кафе «MACdonalds», по пров. Базарному 8-а в м.

Бобринець Кіровоградської області. Там вони побачили групу осіб, яка йшла з парку по провулку Базарному в сторону кафе «MACdonalds», серед яких були Особа-7 та Особа-10, з яким у Особа-5 зранку цього ж дня був міжособистий конфлікт. Підсудні вийшли з кафе, при цьому Особа-1 взяла з собою кухонний ніж, а Особа-3 табурет та направились в сторону Особа-7, Особа-10 та інших осіб, які перебували навпроти кафе «Парадіз» по пров. Базарному. З хуліганських мотивів, виражаючи явну неповагу до суспільства, що супроводжувалось особливою зухвалістю, виражаючись нецензурною лайкою Особа-1 підбігла до Особа-7, який відходячи від неї назад впав на землю та опинився у положенні лежачі на животі, сіла на нього та почала наносити удари кухонним ножем в ділянку сідниць, спричинивши останньому тілесні ушкодження середнього ступеня тяжкості за ознакою тривалості розладу здоров'я. Хуліганські дії Особа-1 припинив Особа-11.

В цей час Особа-12 та Особа-3 побігли за Особа-10, збили його з ніг і почали наносити йому удари руками та ногами в різні частини тіла. Крім цього, Особа-3 наносив Особа-10 удари дерев'яним табуретом по різних частинах тіла, чим спричинив йому легкі тілесні ушкодження. Коли Особа-10 втратив свідомість, Особа-12 та Особа-3 припинили свої хуліганські дії.

Таким чином, відносно потерпілих Особи-7 та Особи-10 вчинено діяння, пов'язане із заподіянням шкоди їх здоров'ю, поєднане із порушенням громадського порядку, вчинене в громадському місці. Способом вчинення такого злочину стало фізичне насильство (побиття), та використання при цьому таких знарядь вчинення злочину, як кухонний ніж (використаний Особою-1 для нанесення ударів в область сідниць Особи-7) та табуретка (використана Особою-3 для нанесення ударів по тілу Особи-10). Мотиви, як їх назвав суд – хуліганські. Але в судовій практиці хуліганськими мотивами називають такі, коли злочин вчиняється без явного або більш-менш значимого приводу. Однак, ми вважаємо, що злочинів без мотивів не буває. Оскільки між Особою-1 та Особою-7 був міжособистий конфлікт, то він і став приводом до вчинення злочину, і це означає, що мотивами заподіяння тілесних ушкоджень стали особиста неприязнь та помста на ґрунті міжособистих стосунків. А те, що злочин вчинено в громадському місці, вплинуло на визнання провідним мотивом вчинення злочину – хуліганський, хоча він є другорядним, на наш погляд.

В наведеному прикладі об'єктом злочину (заподіяння тілесного ушкодження) є здоров'я іншої особи. Об'єктивну сторону в даному випадку та в інших характеризують: 1) діяння (дія або бездіяльність); 2) наслідки у вигляді середньої тяжкості тілесного ушкодження; 3) причинний зв'язок між зазначеним діянням та наслідками. Суб'єктивна сторона характеризується умисною формою вини у вигляді прямого чи непрямого умислу. В розглядуваній справі, на наш погляд, форма вини умисна, і характеризується тим, що винна особа – Особа-1, як й інші винні (Особа-5 та Особа-7) усвідомлювали, що своїми протиправними діями створюють загрозу для

здоров'я інших (зокрема, Особи-7 та Особи-10), коли взяли в руки ніж та табурет і пішли слідом наздоганяти Особу-7 та Особу-10. Також, всі вони передбачали, що при застосуванні ними вказаних предметів (ножа і табурета) кожен із них може заподіяти шкоду здоров'ю потерпілих, і бажали діяти саме таким чином, оскільки ніхто із них не зупинився, і не припинив своїх дій добровільно. Мотивцього діяння, як зазначається в Постанові Пленуму Верховного Суду України, не має значення для його кваліфікації, а мета – впливає на кваліфікацію діяння у двох випадках - коли нею є: 1) залякування потерпілого або його родичів; 2) їх примус до певних дій.

По результатам цієї роботи можна сказати, що одним з найважливіших особистих благ є здоров'я людини. Тілесне ушкодження – це протиправне заподіяння шкоди здоров'ю іншої людини, що виражається в порушенні анатомічної цілості або фізичної функції органів і тканин тіла та працездатності людини.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України (із змінами та доповненнями станом на 26 листопада 2015р.) – с.59.
2. Статистичні дані про кількість відкритих кримінальних проваджень за 2013-2015 роки. [Електронний ресурс: Офіційний сайт Генеральної прокуратури України]. Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>
3. Справа № 1110/1547/12. [Електронний ресурс : Єдиний державний реєстр досудових розслідувань]. (<http://www.reyestr.court.gov.ua/>;
4. Постанови Пленуму Верховного Суду України // 07.02.2003. - № 2.

Шевелуха Марія, студентка
навчальної групи ЮД-541
Юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: завідувач
кафедри кримінально-правових
дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Орел Юрій Вікторович,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАКОНОПРОЕКТУ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРОСТУПКИ

Суттєво оновити кримінальне законодавство і привести його у відповідність до нових суспільних реалій дозволило прийняття у 2001 році нового Кримінального кодексу України, а внесення змін до Кодексу на підставі Законів України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності» від 15 квітня 2008 року, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» від 15 листопада 2011 року стало продовженням політики держави з гуманізації кримінального права. В наслідок цих змін був підготовлений і проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків». [2; 3]

Активне обговорення цього питання розпочалося після прийняття Концепції про реформування чинного кримінального та адміністративного законодавства шляхом поділу кримінальних діянь на кримінальні проступки та злочини. Зокрема, загальні засади запровадження цього інституту досліджували у своїх працях О.А. Банчук, В.К. Грищук, І.П. Голосніченко, Н.О. Гуторова, О.О. Кашкаров, О.Д. Кос, В.Г. Лукашевич, Л.Г. Матвеева, М.І. Хавронюк, П.Л. Фріс та інші вчені. Однак ще до тепер єдиної політики у запровадженні цього інституту не вироблено. Готуючи проект Закону на сам перед керувалися ідеєю реалізації державної політики із гуманізації кримінальної відповідальності, наслідком якої повинно стати суттєве зменшення кількості судимих осіб і осіб, які позбавлятимуться волі.

Запровадження кримінального проступку – є перспективним напрямком вдосконалення кримінального законодавства України, тому правники схильні до думки про необхідність виділення кримінального проступку, як

окремого виду кримінального правопорушення. В цьому питанні є наступні аргументи на користь запровадження такого: 1) перетворення окремих нетяжких злочинів за які не передбачено покарання у виді позбавлення волі у кримінальні проступки; 2) поділ кримінальних правопорушень на злочини та проступки враховуватиме існування різних за ступенем суспільної небезпеки діянь; 3) застосовування спрощеної процедури розслідування, примірну процедуру та угоди про визнання вини, віднесення їх до справ приватного обвинувачення, що допоможе застосуванню більш простої та ефективної процесуальної форми розслідування та судового розгляду відповідної категорії справ; 4) органи кримінальної юстиції матимуть змогу зосередитись на розкритті тяжких та особливо тяжких злочинів при спрощеній процедурі розгляду окремих категорій справ кримінальних проступків [4, с.189-194; 5, с. 180-185; 6, с. 164-170; 7].

З метою узгодження положень КК України народними депутатами України на розгляд Верховної Ради України був внесений проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків»(реєстр. № 1202 від 08 січня 2013 р.) [1].

Також важливими питаннями щодо запровадження інституту кримінальних проступків є:

- отримання обвинуваченими у вчиненні кримінальних проступків усіх процедурних прав і гарантій кримінального процесу, яких особи позбавлені в процедурі щодо адміністративних правопорушень. Але до таких осіб не можливо буде застосувати запобіжний захід у вигляді тримання під вартою;

- зменшення випадків неправомірного використання результатів адміністративного провадження при розслідування кримінальних справ. Зараз у провадженні щодо адміністративних порушень дозволено застосовувати велику кількість втручальних заходів (затримання особи, особистий огляд та огляд речей, вилучення речей і документів тощо) без належного судового контролю. А за допомогою цих дій можуть отримуватися докази, важливі для певного кримінального провадження. Запровадження кримінальних проступків суттєво скоротить об'єм втручальних заходів у адміністративному провадженні;

- гарантування судового захисту прав особи у справах про кримінальне обвинувачення (щодо конфіскації майна, виправних робіт, короткострокового арешту тощо) на підставі вимог статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Жоден інший державний орган, окрім суду, не може приймати рішення про застосування до особи зазначених покарань;

- необхідність додержання міжнародних зобов'язань України. Велика кількість міжнародних договорів передбачає необхідність встановлення кримінальної відповідальності за діяння, які за ступенем своєї небезпеки не можуть бути віднесені до категорії злочинів. Існування лише одного виду

кримінально-караних діянь (злочинів) змушує законодавця визнавати такі протиправні діяння тільки злочинами;

- залучення іноземного досвіду, де кримінальне законодавство більшості європейських країн передбачає декілька видів кримінально-караних діянь (злочин-проступок-порушення). В Європі давно дійшли висновку, що у сфері кримінального права не може бути лише одного різновиду караних діянь - злочину за їх небезпекою для суспільства, за ступенем покарання та правовими наслідками для покараної особи;

- врахування історичних традицій, згідно до яких кримінальне право Російської та Австро-угорської імперій, Польщі і Румунії, яке діяло на території нинішньої України, передбачало два види караних діянь - злочин і проступок.

В проекті Закону обрано найлогічніший спосіб доповнення чинного Кримінального кодексу відповідними положеннями загального та особливого характеру, які стосуються кримінальних проступків. Тим більше у переважній більшості європейських країн різновиди кримінально-караних діянь розміщуються в єдиному кодифікованому акті – Кримінальному кодексі.

Також у даному проекті Закону передбачено, що кримінальні проступки стануть поряд зі злочинами, як різновиди кримінальних правопорушень і каратимуться на підставі кримінального закону. У зв'язку із цим у КК України з'явиться 83 склади кримінальних проступків і із них 38 складів за допомогою перетворення окремих злочинів невеликої тяжкості на кримінальні проступки, що будуть виділені в окремий розділ (книгу).

У проекті Закону визначено, що:

- кримінальним проступком є діяння, за яке передбачене покарання у виді громадських робіт, або інше, більш м'яке покарання за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

- незакінченим кримінальним проступком є готування до кримінального проступку та замах на кримінальний проступок – це ті діяння, які не тягнуть за собою кримінальної відповідальності.

- основним покаранням за вчинення кримінальних проступків є штраф. У разі неможливості сплати штрафу (частини штрафу) за вчинення кримінального проступку суд може змінити несплачену суму штрафу покаранням у виді громадських робіт із розрахунку одна година громадських робіт за один установлений законодавством неоподаткований мінімум доходів громадян.

Спеціалісти у цій галузі широко розвинули дискусію щодо з'ясування нагальної необхідності саме запровадження кримінального проступку. Особливо багато питань виникає при вирішенні проблеми співвідношення кримінального проступку, злочину і адміністративного делікту. А також розробки щодо його запровадження.

Так і надалі до кінця не вирішеними залишаються питання щодо визначення юридичної природи кримінального проступку, вирішення питання щодо критерію, за яким слід розмежовувати злочини, кримінальні проступки та адміністративні правопорушення тощо.

Зважаючи на вище зазначене, можна зробити висновок по те, що відповідно до Закону України «Про кримінальний проступок» - це є окремий нормативно-правовий акт, а не частина КК України.

Враховуючи все це – можна погодитися з думкою науковців, що Проект Закону України "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків» потребує доопрацювання.

Зазначені розбіжності у віднесенні тих або інших кримінальних правопорушень до кримінальних проступків, правил кваліфікації злочинів наголошують на потребі законодавчого врегулювання при розробці проекту Закону «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо запровадження інституту кримінальних проступків».

Список використаних джерел:

1. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо введення інституту кримінальних проступків» (проект вноситься народним депутатом Швецем В. Д.) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45306.
2. Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо гуманізації кримінальної відповідальності : Закон України від 15 квітня 2008 року // Відомості Верховної Ради України. — 2008. — № 24.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності : Закон України від 15 листопада 2011 року // Відомості Верховної Ради України. — 2012. — № 25.
4. Коліушко І. Б. Запровадження інституту кримінального проступку як необхідна складова реформи кримінальної юстиції в Україні / І. Б. Коліушко, О. А. Банчук // Кримінальний кодекс України 2001 року: проблеми застосування і перспективи удосконалення: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 13-15 квітня 2007р. : у 2-х ч. – Львів : Львівськ. держ. ун-т внутр. справ, 2007. – Ч. 1. – С. 189-194.
5. Лукашевич В. Г. Проблеми розбудови кримінального судочинства в контексті нової концепції реформування кримінальної юстиції України / В. Г. Лукашевич // Вісник Запорізьк. нац. ун-ту. – 2009. - № 1. – С. 180-185.
6. Навроцький В.О. Диференціація кримінальної відповідальності забаганка законодавця чи необхідність / В. О. Навроцький // Кримінальний кодекс України 2001р.: проблеми застосування і перспективи удосконалення. Диференціація кримінальної відповідальності : міжнародний симпозіум, (м.Львів 11-12 вересня 2009р.). – Львів : ЛьвДУВС, 2009. – С. 164-170.
7. Шостко О.Ю. Деякі питання забезпечення протидії організованій злочинності у проекті КПК України / О. Ю. Шостко // Боротьба з організованою злочинністю та корупцією (теорія і практика). – 2007. – № 17.

ЗМІСТ

Ведмідський Олександр Володимирович ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ В УКРАЇНІ	3
Пиріг Ігор Володимирович, Бабанін Сергій Володимирович ОКРЕМІ ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБІТ З ПІДВИЩЕНОЮ НЕБЕЗПЕКОЮ	6
Андрієвська Людмила Олексіївна ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СТ. 286 КК УКРАЇНИ	9
Єфімов Микола Миколайович ОСОБА ПОТЕРПІЛОГО В ЗЛОЧИНАХ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ	12
Кисельов Ілля Олександрович ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ	15
Крижановський Олексій Миколайович ЗЛОЧИНИ У СФЕРІ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	18
Людвік Валентин Дмитрович ПРАВОВІ ПІДСТАВИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ЖИТТЯ ЖУРНАЛІСТА.....	20
Обшалова Інна Володимирівна СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИНАМ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ (ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ)	22
Примаченко Віталій Федорович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО	25
Руфанова Вікторія Миколаївна ПОКАРАННЯ ЗА НЕЦІЛЬОВЕ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ	28

Філіпп Анастасія Володимирівна ДЕТЕРМІНАНТИ ПОШИРЕННЯ ТЕРОРИЗМУ ТА СЕПАРАТИЗМУ В УКРАЇНІ	31
Хашев Вадим Георгійович, Мазенко Наталя ЩОДО ДОЦІЛЬНОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ НАРУГИ НАД МОГИЛОЮ	34
Христов Олександр Леонідович, Христова Юлія Вікторівна ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЩОДО НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ЗБРОЇ, БОЄПРИПАСІВ, ВИБУХОВИХ ПРИСТРОЇВ ТА РЕЧОВИН З УРАХУВАННЯМ НОРМ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА	37
Шалгунова Світлана Аполлінаріївна РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	41
Дмуховський Руслан Сергійович ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ СПОСОБУ УЧИНЕННЯ ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ В'ЇЗДУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ТА ВИЇЗДУ З НЕЇ.....	45
Куратченко Михайло Віталійович АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОТИДІЇ ВТЯГНЕННЮ ОСОБИ У ЗАЙНЯТТЯ ПРОСТИТУЦІЄЮ ТА СУТЕНЕРСТВУ	48
Російський Ілля Костянтинівич ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ, ЯКИЙ ВЧИНЯЄ КРАДІЖКИ З ПРИМІЩЕНЬ МАГАЗИНІВ	50
Сіроух Ірина Володимирівна ХАРАКТЕРИСТИКА СПОСОБІВ СТВОРЕННЯ АБО УТРИМАННЯ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ МІСЦЬ РОЗПУСТИ І ЗВІДНИЦТВА	53
Усольцев Сергій Олександрович ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ ЗБРОЇ	55
Якушкін В.А. СУСПІЛЬНА НЕБЕЗПЕЧНІСТЬ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ЗБРОЇ	58

Савицька Валерія Миколаївна ЗАВІДОМІСТЬ ЯК ОЗНАКА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ...	60
Якименко Ярослав Олегович КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ	63
Безбородько Олександр ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ	65
Григорьєва Людмила ОБ'ЄКТ ПОСЯГАННЯ ПРИ ХУЛІГАНСТВІ	67
Литвин Роман ЗАКОНОДАВЧЕ ПОНЯТТЯ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ СИЛЬНОДІЮЧИХ АБО ОТРУЙНИХ РЕЧОВИН В ПЕРІОД 1922-1960 РОКІВ	70
Нагорна Катерина ДО ПИТАННЯ ПРО ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ	74
Прокопишин Євген ВІКТИМОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ КРАДІЖОК	76
Цибко Владислав ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ І ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ (ст. 204 КК УКРАЇНИ)	78
Чередніченко Оксана, Давиденко Іван ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА СПІВУЧАСТЬ ПРИ НАНЕСЕННІ УМИСНОГО СЕРЕДНЬОЇ ТЯЖКОСТІ ТІЛЕСНОГО УШКОДЖЕННЯ	81
Шевелуха Марія ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАКОНОПРОЕКТУ ПРО КРИМІНАЛЬНІ ПРОСТУПКИ.....	88

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА
ТА КРИМІНОЛОГІЇ У СВІТЛІ КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕФОРМИ

*Матеріали
науково-практичної конференції*

31 березня 2017 року

Редактор, оригінал-макет, дизайн – *Самотуга А.В.*

Підп. до друку 12.04.2017 р. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times. Друк. трафаретний.
Папір офісний. Ум.-друк. арк. 5,25. Обл.-вид. арк. 5,75. Тираж 100 прим.

Редакційно-видавниче відділення відділу організації наукової роботи ДДУВС
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056)370-96-59
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДП № 164-р від 07.08.2013